

FRAGMENTI HRVATSKOGLAGOLJSKOGA BREVIJARA STARIJE REDAKCIJE IZ 13. STOLJEĆA

Marija PANTELIC, Zagreb

U hrvatskoj paleoslavistici osjeća se manjak spomenika staroslavenskoga časoslova koji bi povezivali ćirilometodsku liturgijsku tradiciju s pojavom plenarnih brevijara u 13. st., sačuvanih kod hrvatskih glagoljaša istom od druge polovine 14. stoljeća.

Tu je prazninu nastojao popuniti češki filolog i bibličar, veliki poznavatelj hrvatskoglagojskih liturgijskih knjiga, prof. Vajs, na temelju proučavanja ne samo vrlo stabilna redosljeda biblijskih čitanja u zapadnom časoslovu, nego je istraživao i njihov staroslavenski prijevod prema grčkoj Septuaginti i latinskoj Vulgati. Naglašavao je kako je važan i najmanji podatak koji bi ukazivao na iskone, na strukturu i sastavne elemente staroslavenskoga brevijara, odnosno pojedinoga časa (službe, oficija).¹

U starini su se sastavni elementi brevijara prije njihove integracije nalazili u pojedinim zbirkama: *psaltira*, *antifonara-responzara*, *svetopisamskih i patrističkih lekcionara*, *homilijara*, *hagiografskih lekcionara: pasionala i legendara*, *hinnara i kolektara* (oracionara). Da su postojale neke od tih zbirki kod naših glagoljaša, potvrđuju sačuvani, obrađeni i izdani glagoljski odlomci kao: *Emauski fragment psaltira* iz 14. st., ali starijega prijevoda;² zatim vrlo zanimljiv kompozicijski i leksički *Omišaljski list apostola* iz 13. st.;³ *dvolist Ljubljanskoga homilijara* iz 13. st. sadrži homilije za prve tri korizmene nedjelje na misne perikope 1. Mt 4,1-11; 2. Mt 15,21-28 i 3. Lk 11,14-28. Ovaj redosljed misnih odlomaka evanđelja ukazuje na stari, ne rimski ni ambrozijanski, već na poredak perikopa u franko-germanskim homilijarima.⁴ Naime, plenarni misali i brevijari donose na drugu korizmu nedjelju dio Matejeva evanđelja 17,1-9, dakle ne

¹ J. Vajs, *Die kroatisch-glagolitischen Breviere und das Offizium der abendländischen Kirche vom VI.-X. Jahrh.* AfSIPhil XXXIV, Berlin 1913., 483-496.

² J. Kurz, *O nove nalezeném emauském charvatsko-hlaholském zlomku žaltáře.* Slavia 22, Praha 1953., 81-104.

³ Vj. Stefanić, *Glagoljski rukopisi otoka Krka.* Djela JAZU 51, 1960.

⁴ H. Barré, *Les Homélieires carolingiens de l'école d'Auxerre.* Studi e testi 225. Città del Vaticano 1962., 196-200.

Kananejku, već Preobraženje. Odlomak o ženi Kananejki registrira i *Comes sv. Jeronima*.⁵ Osim staroga redosljeda perikopa i njihovih homilija nemaju one, osim posljednje, autora prema starom običaju. Da se radi o homilijaru staroga tipa, a ne o dijelu brevijara, kako su mislili Jagić i Milčetić,⁶ potvrđuju samo incipiti rezponzorija (*rêšpona*) koji prate svaku homiliju, ali bez incipita popratnog versa (*berša*). Te pjevne elemente registriraju srednjovjekovni *Antifonari-Responzari*, dok ih plenarni brevijari ispisuju čitave. Paralelni latinski tekstovi *rêšpona* i *berša* koji točno odgovaraju redosljedu i tekstu uz navedene homilije za 1., 2. i 3. korizmu nedjelju nalaze se u izdanju srednjovjekovnih rezponzara od 9. do 12. st.⁷ Zbog jezičnih i paleografskih osobina uvrštavamo ga u ovaj rad.

Danas su istraženi ostaci glagoljskoga *Hagiografskog lekcionara (pasionala, legendara)* iz 13. st., koji sadrži mučenje 40 sebastenskih mučenika,⁸ pasiju sv. Jurja i *Pseudoprohorovu legendu o apostolu Ivanu na Patmosu*.⁹ Za istraživanje svetopisamskih, homilijskih i hagiografskih glagoljskih odlomaka postoji bogata literatura takvih latinskih žanrova, pa je bilo moguće provesti identifikaciju i komparaciju sačuvanih elemenata glagoljskoga časoslova.

Teže je bilo pronaći predložak za antifone, rezponzorije, versove i oracije, te elemente, koji su često varirali od mjesnih crkava do samostanskih srednjovjekovnih centara. Naime, iz 13. st. sačuvali su se fragmenti glagoljskoga časoslova, koji *nemaju sve* dnevne časove već samo tri glavna velika časa: *Jutarnja* i *Matutin* (Pohvale, Laudes) i *Večernja*, ali oni *imaju sve* sastavne elemente, iako neke zabilježene samo incipitima. Kako je struktura časova bila za Zapad završena u 9. st., to su istraživači glagoljskih odlomaka časoslova mogli uglavnom samo konstatirati da se njihov tekst razlikuje od integriranih latinskih i glagoljskih brevijara od 14. do 15. st.

Zahvaljujući pojavi solidnih monografija francuskih i belgijskih benediktinaca, istraživača najstarijih latinskih antifonara i misnih oracija starih sakramentara, koje su jednake onima u brevijarima¹⁰ kao i njihovoj konstataciji da

⁵ D. Kniewald, *Liturgika*. Zagreb 1937., 159.

⁶ I. Milčetić, *Hrvatska glagoljska bibliografija*. Starine JAZU 33, Zagreb, 1911., 172-173.

⁷ J. Hesbert, *Corpus Antiphonarium officii. Rerum ecclesiasticarum Documenta*. Series maior. Fontes VII-XII., Vol. IV. Herder, Roma, 1970.

⁸ S. Ivšić, *Ostaci staroslavenskih prijevoda u hrvatskoglagoljskoj književnosti. Hrvatski glagoljski fragmenat "Mučenja 40 mučenika" iz 13. vijeka*. Zbornik kralja Tomislava. Zagreb 1925., 451-510.

⁹ J. Vajs, *Martyrii s. Georgii et Periodorum s. Ioannis Apostoli et Evangelistae fragmenta glagolitica*. Slavorum Litterae Theologicae 3. Praeae 1907., 123-143; A. Nazor, *Još jedan fragment legende o mučenju sv. Georgija. Kliment Ohridski i ulogata na ohridskata književna škola vo razvitokot na slovenskata prosveta*. MANU, Skopje 1989., 119-122.

¹⁰ J. Hesbert, *O. c.*, Vol. I-VI. Herder, Roma 1963-1979; P. Bruylants, *Les oraisons du Missel romain* I, II. Louvain 1952., 1965.

latinski misali potpuno slijede razvoj brevijara, to se moglo pristupiti svestranoj analizi glagoljskih fragmenata brevijara starije redakcije. Radi se o ovim odlomcima:

1. *Londonski fragment brevijara* iz 13. st. Opisao ga je i paleografski obradio Vajs.¹¹

2. *Vrbnički fragmenti*, četiri lista ABCD iz 13. st. Izdao ih je Vajs, a detaljno opisao Štefanić.¹²

3.-4. *Glagoljski dvolist* dodan na početku i na kraju *Novakova misala*, *Codex slav.* 8 bečke Nacionalne biblioteke.¹³

5. *Glagoljski list* iz 13. st. dodan na kraju *Ročkoga misala*, *Codex slav.* 4 bečke Nacionalne biblioteke.¹⁴

6. *Zagrebački glagoljski fragment 46 ab* Arhiva HAZU.¹⁵

7. *Tršćanski dvolist brevijara* iz 13. st. Pronađen u Biblioteca civica, Trst, sign. Ms. Misc. 81.¹⁶

8. *Dvolist Ljubljanskoga homilijara* iz 13. st.¹⁷

Fragmenti 1-5 dijelovi su liturgijske godine, *Temporalia*, i to adventskoga ciklusa. Odlomci 6, 7 predstavljaju drugi dio časoslova, tj. *Sanktorala* za konac mjeseca travnja i početak svibnja (46ab) i *Tršćanski* dio službâ svetaca mjeseca rujna. U radu će se pokazati da su dva posljednja odlomka pripadala istomu kodeksu.

Da bismo uspješnije istaknuli stariju redakciju navedenih odlomaka glagoljskoga brevijara, odredili ambijent njihova postanka i odraz pisarske škole, razdijelit ćemo rad u više dijelova:

I. Struktura i sadržaj časova i njihovih elementa;

II. Jezična slika tekstova;

¹¹ J. Vajs, *Charvátskohlaholský zlomek v Britském museu v Londýně*. Sborník filologický vyd. českou akademií věd a umění, v Praze 1914., + snimka.

¹² J. Vajs, *Recensio novi fragmenti croatico-glagolitici Verbenicensis*. Veglae 1903; Vj. Štefanić, *Glagoljski rukopisi otoka Krka*. Djela JAZU 51, Zagreb 1960., 322-324.

¹³ В. Ягич, *Глаголическое письмо*. Энциклопедия славянской филологии III. Санктпетербургъ, 1911., 146, Таб. XI, 24.

¹⁴ Isti, *O. c.*, 146, Tab. XII, 25.

¹⁵ Vj. Štefanić, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije* I. Zagreb 1969., 90-91; II, 1970., sl. 6.

¹⁶ S. Bonazza, *Glagolica na Tržaškem, Goriškem in Čedajskem*. Goriški letnik 415 (1977/78), 103-116; Isti, *Die westliche Ausdehnung der glagolitischen Schrift*. Münchner Zeitschrift für Balkankunde 2. Band. München 1979., 8-9 + 2 tabele.

¹⁷ I. Milčetić, *Hrvatska glagoljska bibliografija*. Starine JAZU 33. Zagreb 1911., 172-173.

- III. Paleografska ocjena fragmenata;*
- IV. Transkripcija odlomaka;
- V. Slikovni prilozi.

Kratice:

- 1. *Lond* - Londonski fragment;
- 2. *Vb* - Vrbnički odlomci A B C D;
- 3.-4. αNk , βNk - dva lista u *Novakovu misalu*;
- 5. $\alpha Roč$ - list na kraju *Ročkoga misala*;
- 6. *46 ab* - dva krnja lista Arhiva HAZU;
- 7. *Ts 81* - dva lista brevijara Gradske biblioteke u Trstu;
- 8. *Ljub* - dvolist *Ljubljanskoga homilijara*.

I. STRUKTURA ČASOVA I SADRŽAJ NJIHOVIH ELEMENATA.

1. *Psalmi* čine stabilnu jezgru svakoga časa. Njihovu distribuciju na pojedine časove dana i tjedna proveo je već sv. Benedikt u 6. st: Ps 1-108 redaju se u tjednu na Jutarnji; Ps 109-147 na Večernji; Matutin ima staru rimsku shemu na čelu sa Ps 93(92) u nedjelju, a Ps 51(50) započinje Matutin svakim danom. Ostala četiri psalma variraju: drugi psalam i starozavjetni kantik, a od pohvalnih psalama 148-150 bira se dnevno po jedan. Psalmi su se nalazili u *psaltirima*, a zbog dnevne su se recitacije znali napamet, pa pojedini časovi glagoljskih odlomaka bilježe samo njihove incipite.

2. *Antifone* preludiraju svaki psalam jednoga časa. Starinom su *psalamske*, tj. one sadrže karakteristični vers psalma uz koji su adaptirane. Njihova se tematika s vremenom obogaćuje *biblijskim, evandeoskim, hagiografskim* elementima, pa i *osobnom inspiracijom*.

Kako u Adventu dominiraju čitanja i misne perikope iz Izaije zajedno s Jeremijom, to su i adventske biblijske antifone kličtaji Mesiji koji ima doći. Takve sadržaje donose antifone naših glagoljskih odlomaka: *Lond*, *Vb*, αNk .

Posebnu seriju tvore tzv. *O-antifone* koje akcentuiraju gradaciju adventskih osjećaja i ističu srž adventske liturgije. Njihov je klasični broj 7. Nastale su u Rimu. U njima se Krist apostrofira najljepšim biblijskim simbolima: *O Sapientia*, *O Adonai*, *O Radix Jesse*, *O Clavis David*, *O Oriens*, *O Rex Gentium*, *O Emmanuel*. Obično su se aplicirale uz *Magnificat (Veličits)* na Večernji, svečano su se pjevale, a svaka je imala svoj posebni dan najbliže pripreve za Božić od 17. do 24. prosinca. Zapad ih je uvećao do broja 12. Upravo naš najstariji glagoljski fragment, *Lond*, bilježi takve dvije antifone izvan ustaljena broja: *O césaru mirotvorni - O Rex pacifice*, koju registrira i αNk , a *O Erusolime, grade Boga višnjago - O Jerusalem, civitas Dei summi*, donosi jedino *Lond*. Od

* Dijelovi II. (Jezična slika tekstova) i III. (Paleografska ocjena fragmenata) izaći će u idućim brojevima *Slova*.

latinskih kodeksa bilježi ih *Hartkerov antifonar* iz 10. st.¹⁸ One nemaju završni zov *veni - - poidi*, jer pozivaju na radost zbog njegova dolaska i oslobođenja čovječanstva. Odlomak *aNk* bilježi i treću antifonu ove vrste koja je posvećena Majci Božjoj *O Dêvo dêṽb - O Virgo virginum* prisutnu također u *Hartkerovu antifonaru*. Ovaj se odlomak ističe i posebnom i neobičnom distribucijom *O*-antifona, gdje one mogu imati funkciju i običnih antifona i u ostala dva velika časa Jutarnje i Matutina. (Cf. transkripciju *aNk*, str. 87-92).

Evandeoski kantići: *Blagosloveñb - Benedictus* i *Veličit̃b - Magnificat* predstavljaju vrhunac dnevnoga jutarnjeg časa, Matutina, i večernjega, Vespera, te su se svečano izvodili. Uz njih su adaptirane posebne antifone iz misne evandeoske perikope dana, koje u latinskim antifonarima imaju naslov: *An. ad Evangelium* ili *in Evangelio*, a prati ih jedna ili dvije aklamacije *Alleluia*. *Lond* ima za *Blagosloveñb* evandeoski vers Lk 1,39-48; *Vb* ima Lk 1,44 i Mt 3,2 za *Veličit̃b*, a *aNk* Lk 1,35, 48. Evandeosku antifonu za *Magnificat* ima odlomak Sanktorala *46a* na svetkovinu sv. Filipa i Jakova (1. V.) Iv 14,1. Takve su antifone za blagdane svetaca često uzete iz njihovih pasija kao u *46b*, ili je slobodna kompozicija koja izražava pohvalu, radost zbog svečeve hrabrosti kao i molbu za njegov zagovor poput one u čast sv. Jurja, *46a*, a koja nema adekvatan latinski tekst. Pohvalu, radost i molitvu izriče antifona za Blagoslovljen na blagdan Rodenja Marijina s dvostrukom aklamacijom Aleluja, *Ts 81, 1d*; radost zbog nagrade nebeskoga kraljevstva nakon pasije sv. Mauricija i družine, *Ts 81, 2a*; molitvu sv. Kuzmi i Damjanu, *Ts 81, 2b* za *Magnificat* I. večernje, dok je antifona za *Benedictus* kombinacija versa Ps 112 (111), koji ističe vječnu uspomenu na pravednika i Ps 92(91), 2 i blaženstvo onih, koji imaju povjerenje u Boga, te mu dnevno pjevaju, *Ts 81, 2c*. Antifona za *Veličit̃b* I. večernje u čast sv. Većeslava uzeta je iz njegove pasije i nema latinskoga teksta, *Ts 81, 2d*.

Zasebnu grupu tvore antifone *invitatoria* (bitatorij, pozivnik), kojima počinju jutarnje, a ističu ideju dnevnih časova. One se ponavljaju u pojedinim ciklusima liturgijske godine pa su prisutni u našim glagoljskim fragmentima često samo incipitom. U Sanktoralu *46b, 1d* za oficij sv. Filipa i Jakova posuđuje se bitatorij iz *Komunala apostola*, a sv. Kuzma i Damjan i sv. Većeslav imaju vlastiti uz citiranje njihovih imena, *Ts 81, 2bd*.

3. *Responzoriji i versi (rêšponi i berši)* jesu estetski elementi koji prekidaju lekcije na Jutarnjoj. Izražavaju osjećaje koje su kod zajednice izazvala čitanja, ili izriču zahvalnu i prozvenu molitvu. Izvodi ih pjevač, a zajednica odgovara stihom i refrenom, završnim dijelom responzorija, koji je uvijek odijeljen posebnim znakom. Oblikom su dulji između lekcija na Jutarnjoj, a kraći *rêšponi* ili samo *berši* dolaze iza kapitula na laudama i vesperama. Glagoljski odlomci nemaju *rêšpona* iza Kapitula, što je mlađa pojava plenarnih brevijara, a *Vb, 46ab*

¹⁸ J. Froger, *Antiphonaire de Hartker. Paléographie musicale. Deuxième série* (Monumentale) I. Ed. Herbert Lang et Cie Sa. Berne, 1970., 41.

i *Ts 81* imaju samo vers. Sadržajem i kompozicijom ovise o liturgijskom vremenu ili o čitanju s kojim su u vezi te mogu biti svetopisamski, hagiografski i slobodni sastavi.

Od glagoljskih fragmenata *Lond* i *βNk* na jutarnjem času registriraju dulje *rêšpone* i *berše*, najljepše odlomke iz proroka Izaije. *Rêšponь: V'zvêčeno bisi - Annuntiatum est u Lond* slobodni je sastav, koji sadrži ideju jednoga kruga zapadnih teologa iz 4. st. o "conceptio per aurem", na koju se obarao opat Beruo, liturgičar i muzički teoretičar iz opatije Reichenau u 11. st. Taj rezponzorij registrira 8 latinskih antifonara od 9. do 12. st., a izgleda da se pjevao po galikanskim crkvama.¹⁹ Fragment *46 ab* i *Ts 81* donose u svetačkim službama *rêšpone* i *berše* na Jutarnji, a naročito se ističu pohvalni kliktaji rođenju Marijinu.

4. *Kapituli*. Dok su antifone za *Blagoslovenь* i *Veličitь* u Temporalu uzete iz evanđelja liturgijske godine, te su bile dnevna veza između misala i brevijara, tako su to bili i *kapituli*, kratka čitanja iz staro- i novozavjetne misne perikope (epistole), ili iz brevijarskih lekcija dana. U glagoljskim fragmentima kao i u latinskim kodeksima pokazuju za razliku od antifona, *rêšpona* i *berša* veliko šarenilo. Oni su tekstovno, iako kratki biblijski odlomci, vrlo važni, jer upućuju na starinu, ambijent i podrijetlo latinskog biblijskog predloška. Neki su *kapituli* jedina potvrda staroslavenskih prijevoda takvih odlomaka iz *Biblije* pa ćemo ih ovdje registrirati.

Lond ima 4 kapitula, kratka Izaijina versa: 11,1; 11,5; 28,5; 40,11. Te kratke odlomke ne prati *rêšponь* ni *beršь*, što upućuje na veću starinu. Naime, *rêšponi* postoje u rimskom časoslovu do 9. st., a zatim se napuštaju u *laudama* i *vesperama*, da bi se u plenarnim brevijarima u 14. i 15. st. opet pojavili (Righetti II, 828).

Vb ostaju uglavnom dosljedni izboru *Kapitula* iz perikopa misnih adventskih nedjelja: Rim 13,12 (3x); Rim 15,4; 15,12 (15,3-12, perikopa II. nedj. Adv.). 1 Cor 4,1 (4, 1-5, IV. nedj. Adv.); iz starozavjetnog teksta koji ne dolazi u adventskim liturgijskim čitanjima *Vb* bilježi iz Malahije: 3,1 (2x, odlomak 3,1-4 misno je čitanje na Svijećnicu, 2. II.); MI 4,5-6 ne citiraju ni glagoljski misali ni brevijari. *Kapitule* u *Vb* prati samo vers. Ako služba ima incipit himna, onda se *berš* prebacuje iza njega.

αNk donosi: MI 3,1 (2x); Ph 4,4-7, misni odlomak III. nedjelje Adventa izredao se čitav u 7 *kapitula* velikih časova kroz cijeli tjedan, koji su inače kratka čitanja malih časova od starine. Kako su svi *kapituli* doneseni u incipitima, osim Ph 4,7, i to bez *rêšpona* i *berša*, to izgleda da i *αNk* zajedno s *Lond* odražava veću starinu, odnosno podrijetlo od neke sekularne crkve, a ne neke samostanske prakse.

αRoč ima za *kapitul* Is 33,2, koji nije dio misne perikope, a nije ušao ni u sastav lekcije časoslova. On svojim sadržajem iznosi ideju prvoga časa - *Prime*.

¹⁹ J. P. Migne, *Patrologia Latina (PL)* 142, 1147-1148; *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastique*. Tome 8, col. 861-2.

Naime, ona je bila produženje i nastavak jutarnjega časa, Matutina, i nije se odnosila samo na jedan odsjek vremena u danu, nego je trebala posvetiti čitav dan od jutra do večeri, pa i djelovanje čitava života, kako to ističe prvi stih himna: *Iam lucis orto sidere - Juže svēta vьzъš'dšu zvѣzdu*, i ostali elementi: psalmi i stihovi. *Kapitul* prate *rěšpon* i *berš*.

Fragm. Ts 81 u oficiju *Rodenja Marijina* bilježi dvije antifone: 24,24 i 25 i *Kapitul* 24,26-27 iz perikope Eccli (Si) 24, 23-31, koju plenarni misali donose na Vigiliju Uznesenja Marijina, 14. VIII., dok je stari karolinški homilijari uopće ne registriraju.²⁰ Služba sv. *Mauricija*, 22. IX. ima versove iz Ap 7,2 i 7,3 iz odlomka Ivanova Otkrivenja koja se čita na blagdan Sviju svetih, Ap 7,2-12; oficij sv. *Kuzme i Damjana*, 27. IX. registrira Heb 11,33-34 iz *Komuna mnogih mučenika*, Heb 11, 33-39, dok *Kapitul* Ap 7,14-15 ne notiraju ni glagoljski misali ni brevijari.

Fragm. 46 ab donosi ulomke časova zapovijedanih srednjovjekovnih blagdana za koje su kapituli posuđeni iz *Komunala. Sv. Juraj*, 23. IV: Eccli 39,7 iz zajedničke mise, tj. njene perikope: Eccli 39,6-13, jednoga mučenika; sv. *Marko*, 25. IV.; Ez 1,10 iz zajedničke perikope za evanđeliste Ez 1,10-14.

5. *Oracije* glagoljskih fragmenata staroslavenskoga časoslova predstavljaju mali repertorij srednjovjekovnih serija misnih oracija starih latinskih sakramentara. One su kratki i jezgroviti molitveni sastavi koji sjedinjuju hvalu i zahvalu sinagogalne baštine s kršćanskim karakterom prošnje i molbe, a odgovaraju prvoj misnoj oraciji (kolekti). Mnoge su se molitve evolucijom misnih euholoških formulara napuštale. Tako su završnu blagoslovnu misnu molitvu "Super populum", izostavljenu iz misa u 6. st., stavljali u nove liturgijske cikluse kao što je adventski, oblikovan tokom 7. st., a paralelno su ih preuzimali u brevijarske oficije. U našim glagoljskim službama opaža se po koji uzorak takva preuzimanja ili izmjene jednoga dijela molitvenog teksta, da bi se dobio novi molitveni sastav oracije. UVb se tri puta ponavlja incipit bez ispisana teksta čitave oracije, koja se nalazila u izgubljenom dijelu kodeksa: *Sьdѣ budi ljudemь - Esto, Domine, plebi tuae ...* To je stara oracija "Super populum" iz mise apostola, koja je izmjenom *ut apostolicis* u *et beatae Mariae* postala Marijinom adventskom molitvom. Sve oracije, koje u našoj transliteraciji označuju svoj latinski izvor sa PL 74, PL 78 i Bruy I ugasile su se u plenarnim misalima i brevijarima.²¹

Mali fond od 28 oracija čuvaju naši glagoljski fragmenti časoslova adventskoga ciklusa, Temporalna liturgijske godine, i to: *Lond*, *Vb*, *aNk* i *aRoč*. Oni bilježe 10 oracija iz *Gelazijanskih sakramentara* iz 7. st. (PL 74), a 4 molitve pripadaju fondu *Gregorijanskih sakramentara* iz 9. st. (PL 78, cf. transliteraciju).

²⁰ H. Barré, *O. c.*, cf. bilj. 4.

²¹ J. P. Migne, *Patrologia Latina*, PL 74, *Sacramentarium Gelasianum; Liber Sacramentorum* PL 78; P. Bruylants, cf. bilj. 10.

Glag. fragm. 46 ab i *Ts 81* čuvaju svetačke službe Sanktorala, u kojima se krije 12 oracija (cf. transliteraciju). Od njih je 7 doživjelo naša vremena (cf. Bruylants II). Latinski paralelni tekst za 4 molitve bilježi *Gregorianum* (PL 78), a za blagdan sv. Filipa i Jakova nije se zasada našao latinski predložak.

Glagoljski odlomci staroslavenskoga časoslova čuvaju 13 ugaslih oracija: 3, 4, 6, 7, 8, 9, 12, 16, 18, 25 (PL 74) i 2, 13, 19, (PL 78) iz Temporala i 4 molitve iz Sanktorala: 2, 4, 9, 12, koje se ne pojavljuju u integriranim glagoljskim brevijarima i misalima. One u retrospektivi upućuju na postojanje ako ne starih staroslavenskih sakramentara ćirilometodskih vremena, a ono postepeno formiranje potpunih misala i brevijara za posebna liturgijska vremena kao što je Advent, intenzivna svečana priprava za Božić (*Lond, Vb, aNk, βNk, aRoč*), i zapovijedani blagdani, koje predstavljaju svetačke brevijarske službe *46 ab* i *Ts 81*, poput *Splitskih glagoljskih odlomaka* misala starije redakcije iz 13. st.²² Ti oficiji imaju s v e sastavne elemente, osim himana, samo za velike časove (Jutarnju, Matutin i Večernju) iako neke od njih samo u incipitima. Njihove su oracije točan prijevod latinskih, ali njihova distribucija nije istovjetna ni stabilna.

Euhološki su formulari također i kratke molitve kojima se počimalo svako čitanje u latinskim kodeksima i bile su mnogobrojne. U našim glagoljskim odlomcima postoje samo tri, a dolaze uglavnom ispred čitanja evanđelja i njegove homilije. Njima se traži blagoslov u predsjedatelja kora molbom: *Poveli - Jube*. Cf. *aNk 1a, βNk 1a, Ts 81 1a*. Za prve dvije nije se našao latinski predložak.

6. *Himni* su se pjevali po samostanima od vremena sv. Benedikta, a prve njihove zbirke nastale su u 8. st., te su se raširili po čitavoj Europi. Ipak je tek u 11. st. oblikovan *Himnarij* za pojedine blagdane Gospodnje, njihovih ciklusa i za svetačke blagdane. Od mnoštva latinskih srednjovjekovnih antifonara samo tri registriraju incipite himana: dva samostanska: kastiljski "L'Antiphonaire de Silos" (S) iz 11. st. sa 166 incipita; beneventanski "L'Antiphonaire de Saint Loup" (L) sa 150 incipita iz 12. st. i sekularni "L'Antiphonaire de Bamberg" (B) sa 26 incipita iz 12. st. Ovi antifonari reflektiraju francusku liturgijsku tradiciju bilo neumatičnom notacijom, bilo kultom benediktinskih svetaca francuskoga podrijetla.²³ Od pet glagoljskih fragmenata adventskoga liturgijskog ciklusa samo *Vb* bilježi incipite triju himana, a *aRoč* donosi svoj čitav himan. Zanimljivo je da Antifonari S i L donose incipite himana samo za nedjeljne časove, dok ih *Vb* bilježe i u neke obične dane, ali uvijek iste za određene službe. Za jutarnju: *V noći - Nocte surgentes* (3x) bez *berša*, koju S citira jedino za nedjelje preko godine, ali ne za četiri adventske; Matutin: *Se juže - Ecce jam noctis* (2x) s versom: *Glasъ vьprijučago - Vox clamantis*, čiji incipit himna citira samo S za službu "De Trinitate". Zajednička im je samo himna Večernje: *Tvorče svetihъ zvězdъ - Conditōr alme siderum* za sve četiri nedjelje u Adventu.

²² Vj. Štefanić, *Splitski odlomak glagoljskog misala starije redakcije*. Slovo 6-8 (1957.), 54-133.

²³ R. J. Hesbert, *O.c.*, Vol. II, XVII-XIX (S); Vol. I, XX (L i B).

Ispisani himan u Primi *aRoč*: *Juže svêta vьzъš'dšu - Jam lucis orto sidere* - dolazi u srodnom latinskom beneventanskom antifonaru *L*, ali na Primi prve korizmene nedjelje (cf. Corpus IV, 8328). Ipak svi elementi završnoga dijela Matutina *aRoč*, kao beraš: *Glasъ vpijučago - Vox clamantis* (Corpus IV, 8246); antifona za Benedictus: *Duhъ Sveti snidetъ na te Marie - Spiritus Sanctus in te descendet* (IV, 8246); kapitul: *Is 33,2*; beraš: *Spasitela požidaemъ - Salvatorem exspectamus* (IV, 7562) s oracijom: *Vzbudi prosimъ Gospodi silu tvoju - Excita, quaesumus, Domine, potentiam tuam* (Bruy II) odnose se na prvu adventsku nedjelju.

Iako su antifonari *S* i *L* monastičkoga podrijetla, koje karakteriziraju 4 lekcije na svakom od 3 Nokturna na Jutarnjoj, a ne 3 kao u rimskom kursu časoslova, naši glagoljski fragmenti pripadaju strukturi Temporalna rimskoga brevijara, makar ih sadržaj i mjesto himni i neke antifone povezuju sa samostanskima *S* i *L*.

Dijelovi Sanktorala u glagoljskim fragmentima *46 ab* i *Ts 81* slažu se u broju samo triju velikih časova: Jutarnje, Matutina i Večernje i u njihovoj jednakoj strukturi. Jedino su bogatiji beršom iza Kapitula poput *Vb* Temporalna. Oni čuvaju srednjovjekovne službe zapovijedanih blagdana rimskih i regionalnih. To su svetkovine čitave crkve: sv. Marko i sv. Filip i Jakov *46 ab*, *Rođenje Marijino* i sv. Mauricije. Među lokalne ubrajamo: sv. Jurja, sv. Adalberta. *Ts 81* čuva službu u čast sv. Kuzme i Damjana s *Navečerjem* i dijelom *Jutarnje sv. Večeslava*.

Svi sastavni elementi službi u čast svetaca opće Crkve imaju svoje paralele u latinskim antifonarima, homilijarima i oracijama, osim oficija u čast sv. Filipa i Jakova. Od regionalnih blagdana stoji na prvom mjestu dio krnje službe u čast sv. Jurju. Dok dva francuska antifonara: *de Compiègne* iz kraja 9. st. (C) i *Fossatensis* (F) bilježe dva rezponzorija, a tri antifone sa svečevim imenom notiraju sjevernotalijanski antifonari: *d'Ivrée* (E), *de Monza* (M) i *de Verona* (V) iz 11. st.²⁴ Ova dva elementa nemaju isti sadržaj kao oni u glagoljskim fragmentima *46 a*. Svi *rêšponi*, berši i pet antifona u oficiju sv. Jurja, *46 a*, uzeti su iz prve i najstarije istočne pasije sv. Jurja koju karakterizira ime cara *Dadijana*, mjesto *Dioklecijana*, i skraćena epizoda udovice s gluhim, nijemim i hromim sinom: ... *ecce natus mihi filius cecus et surdus et paralyticus*.²⁵ Svi su ovi elementi slobodna prepričavanja, kraćenja, prilagođavanja i preinaka najstarije grčke pasije, čiji latinski tekst čuva Arndtovo izdanje.²⁶ Ovom istočnom tipu pripada i staroslavenski glagoljski odlomak Jurjeva mučenja u Vajsovu izdanju.²⁷ Iako je fragment *46 a* istrošen i krnj, ipak su se mogla rekonstruirati nečitljiva i manjkava mjesta u oficiju sv. Jurja prema njegovoj sačuvanoj službi u dijelu

²⁴ J. Hesbert, *O.c.* II, 4780, 4781; III, 4758, 4780, 4781; IV, 7222.

²⁵ H. Delehaye, *Les légendes grecques des saints militaires*. Paris, 1909., 53.

²⁶ W. Arndt, *Passio Sancti Georgii. Gesellschaft der Wissenschaften*. T. XXVI. Leipzig 1874., 49-70.

²⁷ J. Vajs, cf. notu 9.

glagoljskoga Sanktorala bečke Nacionalne biblioteke, *Cod. slav. 121*, f. 14b-16d iz 14. st. (Cf. Transliteraciju s rekonstrukcijom manjkavih mjesta). Zanimljivo je da dva sačuvana *rěšpona* iz stare pasije sv. Jurja u 46 a prekidaju homiliju na Iv 15,1-7, a u bečkom odlomku iz mlade zapadne legende u kojoj sv. Juraj ubija zmaja.²⁸ Dva *rěšpona* i pet antifona jesu izbor iz starije pasije tipa Arndt o mucu, o svečevu čudu nad udovičinim bolesnim sinom, o sahrani i vječnoj nagradi. Antifone za *Blagosloveně* i *Veličitě* u oba su fragmenta slobodni sastavi, kojima se nije našao latinski predložak. One izražavaju radost na sretnoj vječnosti, molitvu i želju štovatelja sv. Jurja za postignućem vječne sreće. Prema tome zapadni Antifonari 9.-10. st. poznaju kult sv. Jurja i donekle se slažu u dva rezponzorija i tri antifone. Ti malobrojni sastavni elementi službe govore samo o komemoraciji svečeva dana u kojoj su se ostali elementi posuđivali iz *Komunala* jednoga mučenika. A u kojoj je regiji hrvatskoga glagolizma sv. Juraj uživao posebno štovanje, moći će se odgovoriti na temelju jezičnoga prodora lokalnih inovacija u hrvatsku redakciju staroslavenskoga jezika 13. st. koji upućuju na ambijent pisanja i podrijetla pisara toga glagoljskoga odlomka.

Isti fragment 46 ab registrira rijedak oficij u čast sv. *Adalberta*, mučenika i biskupa, koji ima i Navečerje 23. travnja kao veliki blagdan. Nažalost, naš odlomak bilježi samo naslov i antifonu za Magnificat I. večernje: *I t'žde več(e)r' n(a)v(e)č(e)rě Adalьberta. An(tifonь): Anj(e)lskimi...* odgovara istoj u *Cod. Slav. 121*, koji ima djelomičnu službu s himnom na I. večernji, zatim Jutarnju bez lekcija i II. večernju.²⁹ Njegova je služba poznata i u latinskim zagrebačkim brevijarima na čelu s najstarijim *MR 67* iz kraja 13. st., ali ni tekst ni struktura ne odgovara časovima u glagoljskom oficiju, osim pete antifone *Matutina: Angelicis manibus...* koja je jednaka antifoni za *Veličitě* u našem odlomku 46 ab.³⁰ Sv. Adalbert, benediktinac, bio je zaštitnik Ostrogoške nadbiskupije, kojoj je pripadala i Zagrebačka, pa je njegov oficij prisutan u zagrebačkim liturgijskim kodeksima. Njegov je blagdan uveden prije 11. st.³¹ Benediktinci su posebno štovali sv. Jurja i sv. Adalberta pa se vjerojatno ta tradicija njihova kulta odrazila u našem glagoljskom fragmentu.

Popularni istočni liječnici i mučenici sv. *Kuzma* i *Damjan* slavili su se od starine u Rimu. Za papa grčkoga podrijetla njihova su imena ušla u *Kanon mise*, a njihova crkva, kao i sv. Jurja, postale su postajne crkve (Statio) za korizmeni četvrtak (Grgur II., 715-731). Zapadni antifonari donose samo jednu antifonu s imenima ostalih sudionika mučenja (Cf. *Corpus III*, 1938). Glag. *Ts 81* odlomak

²⁸ Kombinaciju istočne i zapadne legende donosi i *Legenda aurea*. Cf. J. de Vogrine, *La Légende dorée I*. Paris, Garnier-Flammarion, 1967., 296-301.

²⁹ M. Kević, *Filološko-kritička istraživanja po »Časoslovu«*. Program C.K. Velike državne gimnazije u Pazinu za šk. g. 1907/8., 27.

³⁰ D. Kniewald, *Zapovijedani blagdani*. Kulturnopovijesni zbornik Zagrebačke nadbiskupije I. dio. Zagreb, 1944., 211-216.

³¹ N. Sertić, *Kalendar zagrebačke stolne crkve 11.-19. st.* Kulturnopovijesni zbornik ..., 97.

notira pet antifona iz njihove pasije za *Matutin*, čiji su latinski predlošci ušli u sjevernotalijanske *M* i *V* i u južnotalijanski beneventanski *L* antifonar.³² Slobodni sastavi antifona za Magnificat I. večernje, koja izriče molbu za njihov zagovor i antifone za Benedictus *Matutina*, kombinacija je Ps 112(111),6 i 92(91)2, nemaju predloška u latinskim antifonarima. Antifone za *Veličiti* II. večernje posuđena je iz *Komunala* službe u čast više mučenika (cf. *Corpus III*, 4732).

Sv. Kuzma i Damjan slavili su se prema oficiju našega fragmenta kao veliki blagdan s dvjema Večernjama, vlastitim antifonama, kapitulima i oracijom, ali se za čitavu Jutarnju upućuje na *Komunal* mučenika. Iako kalendari glagoljskih misala i brevijara uglavnom ispisuju njihova imena crveno, tj. kao blagdane, ipak nas zanima na kojem se glagoljaškom arealu taj blagdan svečano slavio. I ovdje će dijalektalni segmenti čakavštine i kulturnopovijesne odrednice približno ukazati na mjesto postanka, odnosno pisanja *Ts 81* odlomka.

Kodeks kojemu je pripadao *Ts 81* imao je vlastiti oficij s I. večernjom i u čast nacionalnoga patrona i protektora Češke, sv. *Većeslava*. Sačuvali su se samo elementi I. večernje: antifona za Magnificat, slobodna sastava, prema njegovoj legendi, žitju, a oracija je posuđena iz *Komunala* jednoga mučenika. Jutarnja ima zajednički bitatorij u koji je ubačeno svečevo ime. Ostali se dio službe preuzima iz *Komunala*, osim 6 lekcija na koje upućuje rubrika. Nažalost, ispisan je samo početak *prve* legende sv. *Većeslava*: *Se nine s'bist se proroč'bskoe slovo*, koja se ponavlja kasnije i u mladim glagoljskim brevijarima.

ZAKLJUČAK

Komparacija *broja časova*, *strukture* i *sadržaja* elemenata glagoljskih fragmenta iz 13. stoljeća s onima u hrvatskoglagojskim plenarnim brevijarima 14.-15. st. istaknula je sljedeće:

1. *Broj časova* jednoga dana sveden je u glagoljskim fragmentima samo na tri velika časa mjesto osam dnevnih kanonskih časova koje registriraju plenarni brevijari. Oni donose samo Jutarnju, Pohvale i Večernju, a izostavljaju male časove: Primu, Tercu, Šekstu, Nonu i Povečernju. Jedino rubrika u *Vb* upućuje da su oni isti s onima na prvu nedjelju Adventa: *V godinamь činь iči...*, a gotovo čitav prvi čas, Primu, s njenom strukturom predstavlja *αRoč*, dok Povečernju ne bilježe glagoljski fragmenti.

2. *Struktura* je velikih časova u svim odlomcima jednaka. Prisutni su uglavnom svi elementi, iako neki samo u incipitima, kao npr. tri himna. Oni su se na Zapadu pjevali po samostanskim crkvama od 9. st., a Rim ih službeno uvodi tek u 13. st. Varira prisutnost *rěšpona* i *berša* iza *Kapitula* na Pohvalama i Vesperama. Dok ih *Lond* i *αNk* nikako ne bilježe, što je starija pojava, *Vb*, *46 ab* i *Ts 81* donose samo *beraš*. I latinski antifonari i responzari registriraju ili

³² J. Hesbert, *O. c.*, vol. III.

samo responzorij ili samo vers, ali se zapažaju i jedan i drugi. Starija struktura I. vespere stavlja *Kapitul* na prvo mjesto, a mlada počinje antifonom za *Veličítb* kao *Navečerje sv. Adalberta i sv. Večeslava* u 46a i *Ts 81*. Naši glagoljski odlomci ukazuju na stariju redakciju staroslavenskoga časoslova s ostatkom dviju oracija i to jedne za Pohvale, a druge za Večernju u *Lond*, *Vb* i *αNk*, za razliku od integriranih brevijara koji su franjevačkom redakcijom u 13. st. zadržali samo jednu oraciju za sve dnevne časove.

3. *Sadržaj* gotovo svih elemenata koji tvore fizionomiju velikih časova jednak je onima u latinskim kodeksima, osim nabrojanih slobodnih sastava antifona za *Benedictus* i *Magnificat* i oracije u čast sv. Filipa i Jakova. Prepričavanja i skraćivanja homilija kojima se nije našao adekvatan latinski tekst vjerojatno su originalna. Redosljed evandeoskih perikopa u *Ljub*, *βNk* i *Ts 81* kao i anonimnost njihovih homilija odražava stariju redakciju latinskih franko-germanskih homilijara 9.-12. st. Ovu konstataciju najočitiije potvrđuje prisutnost povećana stabilna broja *sedam* rimskih O-antifona na *dvanaest*, a pjevale su se na Zapadu za vrijeme Karla Velikoga. Od pet takvih dodanih antifona glagoljski fragmenti čuvaju tri i to *Lond: O Erusolime - O Jerusalem*; *Lond i αNk: O Cēsaru mirotvorni - O Rex pacifice*, a antifonu *O Dêvo dêvň - O Virgo virginum* ima samo *αNk*. Važna je antifona *O Cēsaru mirotvorni*, jer posuđuje eksplikaciju Kristova rođenja adventskoga *rêšpona* iz *Lond*, koji ujedinjuje tri evandeoska događaja: navještenje, utjelovljenje i rođenje Kristovo:

*V'zvêčeno bisi a(n)j(e)l(o)mъ
Gabrielomъ Marii dêvici o všsti
c(êsa)ra i vnidetъ skvozê svêtlu
stranu uha dêvice posêtit' polače
črêva ee. i izide skvozê ušnu vratnu
dêvice*

*Annuntiatum est per Gabrielem
archangelum ad Mariam Virginem
de introitu Regis. Et ingressus est
per splendidam regionem aurem
Virginis, visitare palatium uteri, et
regressus est per auream portam
Virginis.*

IV 6103

Antifona u *Lond* i *αNk*:

*O Cēsaru mirotvorni iže prêd vêki ot
otъca roždenъ esi skvozê ušnu¹
vinid² vratnu izbavimie tvoe posêti i
tamo prizovi otnudêže padu
pregrêšeniemъ*

*O Rex pacifice, tu ante saecula nate,
per auream egredere portam
redemptos tuos visita et eos illuc
revoca unde ruerunt per culpam.*

III 4080

Varijante u *αNk*: ¹un'šu; ²izidi, a u reš. *Lond*: izide prema lat. *regressus est*

Responzorij *Annuntiatum est* predstavlja pojednostavljenu kršćasku dogmu Kristova utjelovljenja kako ju je eksplicirao jedan zapadni krug teologa. Oni uče da je *Riječ* - lat. *Verbum*, grč. *λόγος*, vječna Misao Očeva, Krist, inkarniran, tj. da je ušao u Mariju kroz njeno uho. To je tzv. "conceptio per aurem", kako pjeva pjesma iz 12. st.:

Gaude, Virgo Mater Christi, quae per aurem concepisti.

Ovu je temu prihvatila i srednjovjekovna ikonografija.³³

Antifona *O Cēsaru mirotvorni - O Rex pacifice*, posuđuje alegoriju Kristova rođenja iz responzorija *Annuntiatum est...* - *V'zvêčeno bisi ...* u kanonu ukomponiranu u novi antifonalni sastav s prijevodnim jezičnim i stvarnim varijantama. Tu je: *regressus est per auream portam Virginis - izide skvozê ušnu vratnu dêvice*, vjerojatno pogrešni prijevod zbog nerazumijevanja takva teološkog tumačenja inkarnacije i rođenja. Tu prevodilac zamijenjuje *auris* - *uho* sa *aureus* - *zlatan*, u *ušni*, *αNk un'si*; imenica *porta*, *vrata* postaje pridjev *vratni*. *αNk* ima ispravno imperativ *izidi*; u *Lond* se opaža prodor lokalnog prefiksa *vi* mj. iz: *vinidi*, a u *rêšponu* aorist za perfekt: *izide - regressus est*. Šest antifona latinskoga antifonara ne pokazuje znatne varijante, jedino Antifonar iz Monze (11. st.) mjesto *auream* donosi *clausam portam* (*Corpus III* 4080). Da bi prema kojem latinskom tekstu Krist ušao i rodio se kroz Marijino uho, što bi donekle odgovaralo staroslavnskomu prijevodu, nije se našla potvrda, iako je Rabelais (16. st.) u parodiji ove legende pripisao ovakvo rođenje Gargantui.³⁴

Londonski fragment jedini od osam sačuvanih glagoljskih odlomaka brevijara donosi zajedno *rêšpon* i antifonu s osporavanim i neprihvaćenim idejama o Kristovoj inkarnaciji i rođenju. Oni su zajedno registrirani kao i ostali *rêšponi* i antifone *Lond* u *Harterkerovu sangalenskom antifonaru*, hibridnu dokumentu miješanja monastičke i sekularne prakse recitacije časova iz kraja 10. do 11. st. Ovi posebni fragmentarno sačuvani sadržaji adventskih *rêšpona* i antifona *Lond*, *Vb*, *αNk* oživljuju i stvaraju s ostalim elementima časova stari fond ugaslih antifona, *rêšpona*, oracija, starih redoslijeda perikopa evanđelja i njihovih homilija i grade mostove hrvatskoglagoljskih integriranih brevijara 14.-15. st. s evolucijom staroslavnskoga časoslova starije redakcije barem od 11. do 13. stoljeća.

Napominjemo da se struktura časova naših glagoljskih fragmenata proteže i na početke 14. stoljeća. Naime, otkriće i analiza *Güssinških odlomaka* glag. brevijara iz toga vremena upućuje na isti sastav časova kao i na posebnosti u redoslijedu evanđeoskih perikopa u korizmi. Naročito je važno što jedino ti glagoljski odlomci registriraju homilije na rijetke epistole iz Staroga zavjeta i u latinskim homilijarima. Njihov svestrani istraživač ističe da *Güssinški odlomci*

³³ L. Réau, *L'Annonciation associée à l'incarnation. Iconographie de l'art chrétien II. Nouveau testament II*. Paris, 1957., 190; B. Fučić, *Navještenje. Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnoga kršćanstva*. KS, Zagreb, 1979., 423.

³⁴ L. Réau, *O. c.* 190.

predstavljaju jedan novi tip glagoljskih brevijara.³⁵ Međutim istraživači starih latinskih homilijara upozoravaju da je homilije na starozavjetne epistole, naročito za korizmu kao i naše, Ex 20, 12-16 i Jer 7, 1-2, sastavio Beda Časni u 8. st., a od njega su ih preuzimali karolinški autori homilija.³⁶

Ako uz ostalo istaknemo i neki zajednički fond leksika *Güssinških odlomaka*, kao karakteristični leksem *Spasъ* mj. *Isusъ* u navedenim glagoljskim fragmentima, onda uskršava zajedničko podrijetlo i pripadnost istom stablu glagoljskoga časoslova starije redakcije predfranjevačkoga tipa.

LONDONSKI FRAGMENT BREVIJARA

(Kvatrena srijeda: dio *antifone* za *Veličitъ*)

1a [se] počneši i porodiši s(i)nъ i Emmanuelъ narečetiъ se.	Ecce Virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel III, 2557
<i>Or(a)c(iê)</i> . Uho tvoe prosimъ	Aurem tuam, quaesumus, ...
<i>Jutъna</i> v Ć(ETъ)R(ъ)TI.	
<i>Bit(atorii)</i> . V'stanet[e]	Surgite ... III, 1164
Ap. Pr(oro)ci propovê(dahu)	Prophetae praedicaverunt III, 4392
Ps. Sp(a)si me B(ož)e	Salvum me fac, Domine ... Ps 12(11)
Č(ъ)ti.	
<i>Rêš</i> . Vipu[sti] agъnъcъ G(ospod)i g(ospo)dovatelъ z(e)mle ot kamene pustine do gori dečere sionъskie	Emitte Agnum, Domine, dominatorem terrae, de petra deserti ad montem filiae Sion.
<i>Brš</i> . Ot Siona krasota lêpoti ego Bogъ našъ êvê pridetъ	Ex Sion species decoris ejus, Deus noster manifeste veniet. IV, 6656
<i>Rêš</i> . Rosête n(e)b(e)sa sviše i oblaci dъždête prav(ъ)dnago. otvrzi se z(e)mlla i rodi Sp(a)sitela.	Rorate coeli desuper, et nubes pluant Justum; aperiatur terra, et germinet Salvatorem.
<i>Brš</i> . Vipusti ag(ъ)n(ъ)cъ g(ospo)do- vateľ z(e)mle.	Emitte Agnum, Domine, dominatorem terrae. IV, 7553

³⁵ G. Birkfellner, *Das Güssinger glagolitische Brevierfragment*. *Wiener slavistisches Jahrbuch* 12. Graz - Köln 1965., 67-110.

³⁶ H. Barré, *O. c.* 94, 141; Tabela III.

Rêš. Plodiše pola pustine plodъ
[v]one iz(drai)lskie êko se B(og)ъ
našъ sъ siloju pridetъ i svêтъ ego [s]
nimъ.

Brš. Se G(ospod)ъ našъ v krêposti
gredetъ.

M(A)T(UTINъ)

An. Ot Siona pridetъ G(ospod)ъ
vsemogi . da sp(a)s(eni) stvoritъ ni
ljudi svoje.

Ps. Pom(i)l(ui) me B(ož)е.

An. Ot Siona pridetъ iže c(êsar)stvo-
vati hote estъ G(ospod)ъ višni i
velie ime ego.

An. Obrati se G(ospod)i dokolê i
um(o)lenъ budi na rabi svoje.

An. Se B(og)ъ moi i proslavlju i
B(og)ъ o(tъ)ca moego i vznesu i.

An. G(ospod)ъ zakononosъsъ našъ.
G(ospod)ъ c(êsa)gъ našъ samъ
pridetъ i [s]p(a)set ni.

1b *K(a)p(i)t(ulъ).* Vъ d(ъ)nъ onъ
budetъ G(ospod)ъ vs(e)[dr]žitelъ
vêncъ slavi i upvanie radosti
[os]tatku ljudi svojihъ

An. <za Benedictus> Bdête umomъ
blizъ estъ G(ospod)ъ B(og)ъ našъ.

1. *Or(a)c(iê).* M(i)losti tvoee êedroti
prosimъ G(ospod)i pokornimъ
tvoimъ obilnê êedri. da zapovêdi
tvoe toboju pomagajučimъ
naslêdujuče utêšenie i nastoečago
života priêli biše i budučago.

Germinaverunt campi eremi germen
odori Israel, quia ecce Deus noster
cum virtute veniet, et splendor ejus
cum eo.

Ecce dominator Dominus cum
virtute veniet. IV, 6772

De Sion veniet Dominus omnipotens
ut salvum faciat populum suum.
III, 2120

Miserere mei, Deus ... Ps 51(50)

De Sion veniet qui regnaturus est;
Dominus Emmanuel magnum nomen
ejus. III, 2121

Convertere, Domine, aliquantulum,
et deprecare super servos suos.
III, 1919

Ecce Deus meus et honorabo eum,
Deus patris mei et exaltabo eum.
III, 2503

Dominus legifer noster, Dominus rex
noster; ipse veniet, et salvabit nos.
III, 2415

In die illa erit Dominus exercituum
corona gloriae, et sertum exsulta-
tionis residuo populi sui. Is 28,5

Vigilate animo, in proximo est
Dominus Deus noster. III, 5418

Gratiae tuae, quaesumus, Domine,
supplicibus tuis tribue largitatem, ut
mandata tua, te opitulante, sectantes,
consolationem praesentis vitae
percipiant et futurae. PL 78, 193

V(E)Č(E)RNA.

An. Bdête.

Ps. Pomeni G(ospod)j D(a)v(i)da

*K(a)p(i)t(u)l*ъ. êkože pastirъ stado pasetъ i na mišci svoi sbiraetъ agъnce. tako v lonê svoemъ vъznesetъ ljudi [s]voe G(ospod)ъ B(og)ъ našъ.

An. <za Veličitъ>. O C(êsa)r[u miro]tvorni. Iže prêdъ v[êki] ot otъsa roždenъ esi skvo[zê] u[šnu] vnidi vratnu. iz[b]avimie tvoe posêti i tamo prizov[i] otnudêže padu pregrêšenie[mъ]

Or(a)c(iê). M(i)losti tvoee

JUTRNA V [PE]TI.

Bit(atorii). Vstanête bdêm(ъ)

An. G(lago)letъ G(ospod)ъ. pokaitе se pribl[i]ži se bo c(êsa)rstvo n(e)b(e)skoe. Al(elu)ê.

Ps. Raduite se

Čt(i) Om(i)liju. V n(o) vrême vstavši Mariê i[de] v gorъ[nuju]

1c Rêš. Korenъ Eisêovъ iže vstanetъ stroiti naro[dí]. vъ nъ narodi [upv]jati včnu[tъ]. i budetъ ime ego bl(a)g(oslo)vimo vъ vêki.

Brš. Nad nimъ vzdrъžati včnut' c(êsa)ri ustni svoe togo narodi m(o)liti včnutъ.

Rêš. Izidetъ ž'zlъ is korene Eisêova i cvêtъ ot korene ego vzidetъ i budetъ pravda poêšъ bokъ ego i vêra prêpoêsanie utrobi ego.

Vigilate ...

Memento Domine, David ...
Ps 132 (131)

Sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos et in sinu suo levabit, fetus ipse portat Dominus Deus noster. Is 40,11

O Rex pacifice, tu ante saecula nate, per auream egredere portam, redemptos tuos visita, et eos illuc revoca unde ruerunt per culpam. III, 4080

Gratiae tuae ...

Surgite, vigilemus ... III, 1164

Dicit Dominus: Paenitentiam agite; appropinquabit enim regnum coelorum, alleluia. III, 2195

Exsultate, justi ... Ps 33 (32)

In illo tempore: Exsurgens Maria abiit in montana ... Lc 1,39

Radix Jesse qui exsurget judicare gentes: in eum gentes sperabunt; et erit nomen ejus benedictum in saecula.

Super ipsum continebunt reges os suum, quem gentes deprecabuntur. IV, 7508

Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet; et erit justitia cingulum lumborum ejus, et fides cinctorium renum ejus.

Brš. I ročietъ na nemъ d(u)hъ
g(ospodъ)hъ d(u)hъ premudrosti i
razuma.

Rêš. V'zvêčeno bisi a(n)ŋ(e)l(o)mъ
Gabrielomъ Marii dêvici o všsti
c(êsa)ra i vnidetъ skvozê svêtlu
stranu uha dêvice posêtit' polače
črêva ee. i izide skvozê ušnu vratnu
dêvice.

Brš. Zdrava Marie m(i)losti plna
G(ospodъ) s toboju

MAT(UTINъ).

An. Tvrdostanъni budête i uzrite
pomočъ g(ospodъ)nu nad vami.

Ps. Pom(i)l(ui) me B(ož)e.

An. Smotrête koliko slavnъ estъ sъ
iže vъhoditъ na sp(a)senie narodъ.

An. Poidi G(ospod)i ne mozi lêniti
se i slabi grêhi ljudi tvoihъ
Iz(drai)lъ.

An. B(og)ъ ot juga pridetъ. i
svyêtnie ego lêki svêtъ budetъ.

An. Az' že kъ G(ospode)vê
vъzvahъ. i poždu B(og)a Sp(a)sitela
moego.

1d K(a)p(i)t(ulъ). Vzidetъ žъzlъ is
korene E[i]sê(o)va. i cvêtъ ot korene
ego vzi(d)e)tъ.

An. <za Blagoslovenъ>. Ot ne li že
bisi gl(as)ъ cêlovaniê tvoego vъ uši
moemu. vzi(gra) se ml(a)d(ê)ncъ
radočami v črêvê moemъ. Al(elu)ê.

2. Or(a)c(iê). Pom(i)lovani tvoihъ
G(ospod)i prêdъidêm se pomoćiju.
da see radi čsti posta vsêhъ vêrnihъ

Et requiescet super eum Spiritus
Domini, Spiritus sapientiae et
intellectus. IV, 6641

Annuntiatum est per Gabrielem
archangelum ad Mariam Virginem
de introitu Regis. Et ingressus est
per splendidam regionem, aurem
Virginis, visitare palatium uteri, et
regressus est per auream portam
Virginis.

Ave Maria, gratia plena, Dominus
tecum. IV, 6103

Constantes estote: videbitis auxilium
Domini super vos. III, 1899

Miserere mei, Deus ... Ps 51(50)

Intuemini quantus sit gloriosus iste,
qui ingreditur ad salvandos populos.
III, 3391

Veni, Domine, et noli tardare: relaxa
facinora plebis tuae Israel. III, 5320

Deus a Libano veniet, et splendor
ejus sicut lumen erit. III, 2163

Ego autem ad Dominum aspiciam, et
exspectabo Deum Salvatorem meum.
III, 2565

Egredietur virga de radice Jesse, et
flos de radice ejus ascendet. Is 11,1

Ex quo facta est vox salutationis
tuae in auribus meis, exsultavit in
gaudio infans in utero meo, Alleluia.
III, 2750

Miserationum tuarum, Domine,
quaesumus, praeveniamur auxilio, et
in hujus solemnitate jejunii omnium

tvoihъ obĕtovanie tebĕ budetъ vinu ugodno.

V(E)Č(E)RNA.

An. Ot ne li že b(i)si.

Ps. Ispovĕm se

K(a)p(i)t(ulъ). I budetъ pravda poĕsъ ĉrĕslъ ego. i vĕra prĕpoĕsanie utrobъ ego.

An. <za Veliĉitъ>. O Er(u)s(o)l(i)me grade b(og)a višnago vzdvigni okr(ъ)stъ oĉi tvoi i viždъ. ěko se G(ospod)ъ B(og)ъ tvoi gredetъ razdrĕšiti te ot uzъ. al(elu)ĕ .b. <2>

3. *Or(a)c(iĕ)*. Stvori ni prosimъ G(ospod)i i zъlaĕ naša vsĕmъ sr(ъdъ)cem' otrignuti. da priduĉimъ S(i)n(o)mъ tvoimъ G(ospode)mъ našimъ dobra ego priĕti mogli bihomъ. iže s tob[oju]

JUTRNA V S(O)B(O)TU.

Bit(atorii). Vstanite

An. Vstani vstani Sione i odeždĭ se krĕpostĭju mišce g(ospod)ne. Al(elu)ĕ.

Ps. Vspoite

Č(ъ)ti . Om(i)liju.

V petoe že na desete lĕto vladiĉъstviĕ Tiveriĕ

Rĕš. V'zvĕĉeno bistъ

Rĕš. Se estъ svĕdĕtelstvo Iv(a)no...

tibi sit devotio grata fidelium.
PL 74, 1189

Ex quo facta est ...

Confitebor... Ps 111(110)

Et erit justitia cingulum lumborum ejus, et fides cinctorium renum ejus. Is 11, 5

O Jerusalem, civitas Dei summi, leva in circuitu oculos tuos et vide Dominum Deum tuum, quia jam veniet solvere te a vinculis. III, 4034

Fac nos, Domine, quaesumus, mala nostra toto corde respuere, ut veniente Filio tuo Domino nostro, bona ejus capere valeamus. Per ... PL 74, 1187

Surgite ... III, 1164

Consurge, consurge, induere fortitudinem, brachium Domini. III, 1904

Cantate Domino ... Ps 96(95)

Anno autem quinto decimo imperii Tiberii Lc 3,1

Annuntiatum est IV, 6103

Hoc est testimonium Joannis ... Jn 1,19

VRBNIČKI FRAGMENTI BREVIJARA 2, 3, 4 IZ 13. STOLJEĆA

JUTRNA (završetak službe na II. nedjelju Adventa)

- 2a [Cêsarъ na]šъ pridet' H(гъst)ъ
egož[e Ivanъ] propovêdaše agnc[a
biti pri]đuča.
Brš. [Se agnъsъ Boži] se iže vze
[mletъ] grêhi vsego mira.
MAT(UTINъ).
An. Se na o[blacêhъ ne]b(e)skihъ
G(ospod)ъ sъ v(lastiju) pridetъ.
Ps. [Gospodъ vcêsa]ri se
An. Gradъ krêpo[sti na]šee Sionъ
[sъpa]site[ly vъ n]emъ pokladaet se
[stêna] i pred stênu otv[orite vrat]a.
êko s nami B(og)ъ. [Aleluê]
Ps. Isp(o)v(ê)dai..
An. [Se êvit s]e G(ospod)ъ ne sълzet'
aêe [kъsnenie] tvoritъ. p[ozъ]dêmъ
ego egda pridetъ [i ne zakъsnitъ]
al(elu)ê.
Ps. [Bože] B(ož)e moi.
An. Gori i hlъ[mi] vъspojutъ
2b [*An.*] Se [Gospodъ naš...o...pri]det'
prosvêtit' očesa gabъ svoihъ.
Al(elu)ê.
Ps. Hv(a)lêt[e]
K(a)p(i)t(ulъ). Brat(ie). êže [ko]liždo
pisana sutъ [vsa v naša] uče[niê
pisa]na su[t da] trъpeniêmъ i
ut[êšeniêmъ] knig' imêli [b]i[hom']
- Rex noster adveniet, Christus quem
Joannes praedicavit agnum esse
venturum.
Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit
peccata mundi. IV, 7547
Ecce in nubibus coeli Dominus
veniet cum potestate magna.
III, 2515
Dominus regnavit Ps 91(92)
Urbs fortitudinis nostrae Sion,
Salvator ponetur in ea murus et
antemurale; aperite portas, quia
nobiscum Deus, alleluia. III, 5281
Confitemini Domino... Ps 107(106)
Ecce apparebit Dominus et non
mentietur; si moram fecerit exspecta
eum, quia veniet et non tardabit,
alleluia. III, 2492
Deus, Deus meus... Ps 22(21)
Montes et colles cantabunt...
III, 3805
Ecce Dominus noster cum virtute
veniet, ut illuminet oculos servorum
suorum, alleluia. III, 2508
Laudate Dominum ... Ps 150
Fratres: Quaecumque scripta ad
nostram doctrinam scripta sunt: ut
per patientiam, et consolationem
scripturarum spem habemus.
Rm 15,4

[Brš.] Gl(a)sъ vpijučago.

An. <za Blagoslovenъ>. Na prêstolê D(avi)d[ovê i] n[a cêsa]rstvê ego. sêdêti v[ъčъnetъ] G(ospod)ъ vъ vêki al(elu)ê.

4. *Or(a)c(iê)*. Vzbudi pr(o)simъ G(ospod)e sr(ъdъ)ca naša. kъ ugo[tova]-niju edinočeda[go Sina t]voego [pu]ti. da eg[o prišъ]stviemъ oce- [čeniimi tebê mislъmi rabotati utegli] bih[omъ].

2c <VEČERNA>

Im(ъ)na. Tvorče

Brš. Rosête n(e)b(e)sa sviš(e). I obl(a)c ...

An. <za Veličitъ>. Bl(a)ž(e)na esi dêvo M(a)rie. êže vêrova G(ospo- de)vê. svršena sut' v tebê êže ti rečena sutъ ot G(ospod)a. Al(elu)ê.

5. *Or(a)c(iê)*. Podažď prosimъ vsemogi B(ož)e. da S(i)na tvoego greduči prazdnikъ. i nastoečago života balovanie prinesetъ. i mъzdi vêčnie da podastъ.

JUTRNA V P(O)N(E)D(Ê)LI

Bit(atorii). C(êsa)gъ našъ pride

Im(ъ)na V noći

An. G(ospod)ъ zači(titelъ)

Ps. G(ospod)ъ prosvêčenie

Brš. Izide žъzlъ. I cvêtъ ot k(orene)

СТП

MAT(UTINъ).

An. Bl(a)ž(e)na esi

Vox clamantis... IV, 8246

Super solium David et super regnum ejus sedebit in aeternum, alleluia III, 5064

Excita, Domine, corda nostra ad praeparandas Unigeniti tui vias: ut per ejus adventum purificatis tibi mentibus servire mereamur. Bruy II,542

Conditor alme siderum... IV, 8254

Rorate coeli desuper... IV, 8188

Beata es, Maria, quae credidisti: perficientur in te quae dicta sunt tibi a Domino, alleluia. III, 1565

Praesta, quaesumus, omnipotens Deus, ut Filii tui ventura solemnitas, et praesentis nobis vitae remedia conferat, et praemia aeterna concedat. PL 74, 1187

Rex noster adveniet III, 1155

Nocte surgentes... IV, 8349

Dominus defensor... III, 2404

Dominus illuminatio... Ps 27(26)

Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice... IV, 8044

Beata es,... III, 1565

- Ps. P(o)m(i)lui me B(o)že
K(a)p(i)t(ulʔ). Tak(o) [glago]letʔ
 G(ospod)ʔ. se azʔ šlju anj(e)la
 moego. iže ugotovaetʔ putʔ prêd
 licemʔ moimʔ. i abie pridetʔ k crkvê
 s(ve)têi svoei g(ospo)dovatelʔ
 G(ospod)ʔ. i anj(e)lʔ zavêta emuže
 [vi ho]čete.
- 2d *Imna*. Se juže
Brš. Gl(a)sʔ vpijučago v
An. <za Blagoslovenʔ>. S n(e)b(e)se
 pridetʔ vladat[elʔ] G(ospod)ʔ. v rucê
 ego obl(a)st' i zapovêdʔ [cêsarstva]
6. *Or(a)c(iê)*. Prêpaši pros[imʔ Gos-
 podi] B(o)ž(e) našʔ boki mis[li naš]ee.
 b(o)ž(ʔ)skoju tvoeju [siluju] krêpcê.
 da pridučimʔ Sp(a)somʔ H(r)stomʔ
 S(i)n(o)mʔ [tvoimʔ] dostoinê obrêl[i
 se bih]omʔ života vêčnago piru. i
 dari n(e)b(e)skihʔ dostoenstvi. ot
 nego priêti utegli bihomʔ.
 V(E)Č(E)RNA
An. S n(e)b(e)se pr(i)d(e)tʔ
Ps. Vzljubihʔ
K(a)p(i)t(ulʔ). Budetʔ korenʔ Eisê-
 o[vʔ] iže [vstanetʔ stroi]ti narodi. i
 u[rʔvati vʔ]čnutʔ na nʔ.
 <*Brš*> Rosête [nebesa sviše
An. za Veličitʔ]. Se c(êsa)gʔ pr[idetʔ
 Gospodʔ zemle s]amʔ otimet' ig[o
 plêneniê našego
7. *Oraciê*
 Sʔdê bu[di...] Ijudemʔ
Or(aciê). S(ʔ)d(ê) budi.
- Miserere mei Deus... Ps 51(50)
 Ecce ego mittam angelum meum, et
 praeparabit viam ante faciem meam;
 et statim veniet ad templum suum
 Dominator, quem vos quaeritis, et
 angelus testamenti, quem vos vultis
 MI 3,1
- Ecce jam noctis... IV, 8297
 Vox clamantis in IV, 8246
 De coelo veniet dominator Dominus,
 et in manu ejus honor et imperium.
 III, 2104
 Praecingue, quaesumus, Domine
 Deus noster, lumbos mentis nostrae
 divina tua virtute potentiam, ut
 veniente Domino nostro Iesu Christo
 Filio tuo, digni inveniamur aeternae
 vitae convivio, et vota coelestium
 dignitatum ab ipso percipere
 mereamur. PL 74, 1186
 De coelo veniet... III, 2104
 Dilexi... Ps 115(114)
 Erit radix Iesse, qui exsurget regere
 gentes: in eo gentes sperabunt.
 Rm 15,12
 Rorate coeli desuper... III, 4669
 Ecce veniet Rex, Dominus terrae, et
 ipse auferet jugum captivitatis
 nostrae. III, 2543
 Esto plebi tuae... PL 74, 1188
 Esto plebi tuae... PL 74, 1188

3a V(E)C(E)RNA.

An. Ti iže priti h[ote esi]

Ps. Pomeni G(ospod)i

K(a)p(i)t(ulb). Tê(mž)e bratie

An. Sione obnovi se [uzb]riši prava-
vago tvoego [iže priti] hote est' v te

8. *Or(a)c(iê)*. Prosimb vse[mogi]
B(ož)e pr... u n(a)šu pr... namb
milos(rb)die... da iže... ot naše
vini... mučim se [Spa]sitelemb...
prihodečemb... [b]ihom b

JUTRNA V PETI.

Bit(atorii). C(êsarb) (na)š

An. Raduite se...

Ps. Raduite se B(og)u

M(A)T(UTINb).

An. Sione obno...

Ps. P(o)m(i)l(ui) me B(ože)

K(a)p(i)t(ulb). Nočb minu a d(b)nb
.....
ubo..b... (oru)žie svê(ta ... êko vb)
dn(e) bl(a)goob(raziê) ... hod)ili
biho(mb)...

- 3b 9. <Oraciê>. B(ož)e iže smotriši êko
[n]ikotoroju že našeju [s]iloju
ustoiomb na tvoju m(i)l(o)stb

Tu es qui venturus es, ... III, 5210

Memento, Domine, ... Ps 132(131)

Propter quod suscipite... Rm 15,7

Sion renovaberis, et videbis justum
tuum, qui venturus est in te III, 4970

Quaesumus, omnipotens Deus,
preces nostras respice, et tuae super
nos viscera pietatis impende, ut qui
ex nostra culpa adfligimur, Salvatore
nostro adveniente, respiremus. PL
74, 1187

Rex noster... III, 1155

Gaudete... III, 2932

Exsultate Deo... Ps 81(80)

Sion renovaberis... III, 4970

Miserere mei, Deus... Ps 51(50)

Nox praecessit, dies autem...
appropinquavit. Abjiciamus ergo
opera tenebrarum, et induamur arma
lucis. Sicut in die honeste ambu-
lemus. Rm 13,12

Deus, qui conspicias, quia ex nulla
nostra virtute subsistimus: concede
propitius: Bruy II, 315*

Od Večernje je čitljivo po koje slovo ili riječ, iz kojih se ne mogu rekonstruirati
njene sastavni elementi.

3c VB UTORI

Bit(atorii). C(êsarb) [na]šb pridet'

Rex noster adveniet... III, 1155

* (Lat. oracija je doživjela preinake, a staroslav. je manjkava).

- Im(ь)na. V noč[i]*
An. Da ne s'grêšu
Ps. Rêhъ s'hranju
 M(A)T(U)T(INЪ).
An. Se c(êsa)гъ pridetъ
Ps. P(o)m(i)l(ui) me B(ož)e po velicê
K(a)p(i)t(ulъ). Se azъ pošlju vamъ Piju pr(oro)ka drêvle neže pridetъ d(ь)нъ g(ospodъ)нъ veliki i strašni... i obratitъ sr(dъ)ca o(tъ)съ na s(i)ni. i sr(dъ)ca s(i)novъ na o(tъ)ci ihъ reče G(ospo)dъ vsemogi.
Brš. Gl(a)sъ vpijučago
An. Na tebe Er(u)s(o)l(i)me vsiêetъ G(ospodъ)ъ. i slava ego v tebê uzrit se. Al(elu)ê.
10. *Or(a)c(iê). Vzбуд(i)*
 V(E)Č(E)RNA. *An. Na tebe Er(u)s[o-lime]*
Ps. Vzveselih se...
K(a)p(i)t(ulъ). Budetъ koreнь
An. <za Veličitъ>. Ti iže priti hote esi pr[idi] tebe bo požidaemъ.
 3d [d]a spaseši lju[di] svoe]
11. *<Oraciê>. Sъdê bud(i)...*
 V SR(Ê)DU JUTRNA.
Bit(atorii). C(êsaгъ našъ)
Im(ь)na. V noči...
An. Vzvrat[i]...
Ps. Reče bezumnъ...
- Nocte surgentes... IV, 8349
 Ut non delinquam in lingua. III, 5294
 Dixi: Custodiam... Ps 39(38)
 Ecce Rex venit... III, 2543
 Miserere mei, Deus, secundum magnam... Ps 51(50)
 Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus et horribilis; et convertet cor patrum ad filios et cor filiorum ad patres eorum. Ml 4,5-6
 Vox clamantis... IV, 8246
 Super te, Jerusalem, orietur Dominus, et gloria ejus in te videbitur. III, 5065
 Excita... Bruy II, 542
 Super te, Jerusalem... III, 5065
 Laetatus sum... Ps 122(121)
 Erit radix... Rm 13,12
 Tu es qui venturus es, Domine, quem exspectamus, ut salvum facias populum tuum III, 5210
 Esto plebi tuae... PL 74, 1188
 Rex noster... III, 1155
 Nocte surgentes... IV, 8349
 Convertere, Domine... III, 1920
 Dixit insipiens... Ps 53(52)

C(Ь)TI OM(I)L(I)JU.

MAT(UTINЬ). An. Ti iže priti

Ps. P(o)m(i)l(ui) me B(ož)e

K(a)p(i)t(ulь). Budetъ kor[enь]

Brš. Gl(a)sъ v(ь)rijučago

An. Iže prêdъ mnoju pridetъ prêdъ
mnoju b(i)si. egože nêsmъ dostoenъ
obuveniê ponesti. Al(elu)ê.

12. Or(a)c(iê). Misli naše...

V(E)Č(E)RNA.

An. Iže po mnê pride

Ps. Ače ne G(ospod)ъ

K(a)p(i)t(ulь). Tako gl(ago)letъ

An. <za Veličitъ>. Gl(a)sъ v(ь)riju-
čago v pustini. gotovajte putъ g(os-
pod)ъ i pravi tvorête stъzi ego.
Al(elu)ê.13. <Oraciê>. Vzbudi prosimъ G(ospo-
d)i silu tvoju i pridi da eže i cr(ь)kvê
tvoei obečalъ esi. daždъ do konca
vêka m(i)l(o)stivê stvori. Têmž(e)...

V ČETR(Ь)TI JUTRNA

Bit(atorii). C(êsa)гъ našъ pride

An. G(ospod)i B(ož)e

<Dio Jutarnje na III. nedjelju Adventa>

- 4a [raspe]ta. Ijudêom že [s]kьndelъ
-
- ezikom že bezumie. bezumnim že
-
- č(lovê)komъ vidêno bisi. da za
-
- [vъse] tvorcy žizni umrl bi. Ot
-
- tuduže [Bog]u veče pače hvali s
-
- vêroju vzdaêti podobali b[iš]e. Ibo
-
- velmi B(og)ъ ot vsêhъ hvaliti se

Tu es qui venturus es.... III, 5210

Miserere mei, Deus.... Ps 50(51)

Erit radix... Rm 13,12

Vox clamantis... IV, 8246

Qui post me venit, ante me factus
est, cujus non sum dignus calcia-
menta solvere. III, 4493

Mentes nostras... PL 78, 195

Qui post me venit III, 4493

Nisi Dominus Ps 127(126)

Ecce ego mittam... Mt 3,1

Vox clamantis in deserto; Parate
viam Domini; rectas facite semitas
Dei nostri. III, 5506Excita, Domine, potentiam tuam, et
veni, ad quod Ecclesiae tuae
promisisti, usque in finem saeculi
clementer operare. Per... PL 78, 190

Rex noster adveniet... III, 1155

Domine Deus III, 2333

crucifixum, Judaeis quidem scanda-
lum, gentibus autem stultitiam.
Stultum quippe hominibus visum est
ut pro hominibus creator vitae
moreretur. Et inde contra cum homo
scandalum sumpsit, une ei amplius
debitor fieri debuit. Nam tanto Deus

podobaetъ elma že B(og)ъ za vse .
êže podobaše trъpêti trъpê.

Rêš. Se korenъ Eisêovъ vzdietъ v
sp(a)senie ljudemъ [ego] narodi
m(o)l(i)ti vъčn[utъ] i budetъ ime ego
sl[avъno].

Brš. Dastъ emu G(ospod)ъ [prê-
s]tolъ D(avi)da o(тъ)ca e[go] i
cêsarъ]stnovati vъčn[etъ vъ domu
Êkov]li vъ v(êki)

<MATUTIN>

4b An. Er(u)s(o)l(i)me radui se
[radost]iju velieju. êko pridetъ [teb]ê
Sp(a)siteľ. Al(elu)ê

Ps. Isp(o)vêdaite se G(ospode)vê

An. Damъ v Sionъ sp(a)senie v
Er(u)s(o)l(i)mъ sl(a)vu svoju.
Al(elu)ê.

<Ps.> B(ož)e B(ož)e moi

An. Gori i hl[ъmi] smêret se. i budut'
kriv[a] v pravaê. i ostri v put[i
g]ladkie. i uzritъ vs[aka p]lътъ
sp(a)senie B(o)žie al(elu)ê.

Ps. Bl(agoslo)vête vsa

An. Pravdnê i m(i)l(o)stivê ž[ivêmъ]
požidajuêe b(la)ž(e)nie n[adêe] i
prišъstie G(ospod)na. al(elu)ê.

<Ps.> Hvalête G(ospod)a s n(e)b[esъ]

<Kapitulъ>. Brat(ie). mnit ni č(lo-
vê)къ t[ako] êko slugi H(ръsto)vi. i
p[ris]tavniki taenъ B(o)žihъ.

Im(ъ)na. Se juže

Brš. [Glasъ vъ]prijučago v pu[stini]

ab hominibus dignius honorandus
est, quanto pro hominibus et indigna
suscepit. Hom. s. Gregorii Papae,
1Cor 1,23

Ecce radix Jesse ascendet in salutem
populorum: ipsum gentes depreca-
buntur; et erit nomen ejus gloriosum.

Dabit ei Dominus Deus sedem David
patris ejus, et regnabit in domo
Jacob in aeternum. IV, 6606

Jerusalem, gaude gaudio magno,
quia veniet Salvator tibi, alleluia.
III, 3478

Confitemini Domino... Ps 136(135)

Dabo in Sion salutem, et in Jerusa-
lem gloriam meam, alleluia.
III, 2094

Deus, Deus meus... Ps 63(62)

Montes et colles humiliabuntur; et
erunt prava in directa et aspera in
vias planas. Veni, Domine, et noli
tardare, alleluia. III, 3806

Benedicite omnia opera Dan 3,57

Juste et pie vivamus, exspectantes
beatam spem et adventum Domini
III, 3531

Laudate Dominum de coelis Ps 148

Sic nos existimet homo ut ministros
Christi et dispensatores mysteriorum
Dei. 1 Cor 4,1

Ecce jam noctis... IV, 8297

Vox clamantis in deserto IV, 8246

<An. za Blagoslovenъ> Iv(a)нъ egda
[sliša vъ uza]hъ dĕl[a Hгъstova].
4c al(elu)ĕ.

14. *Or(a)c(iĕ)*. [U]ho t(v)oe m(o)l(imъ)
te G(ospod)i k m(o)l(it)v(a)mъ
našimъ prikloni. i misl[i na]šee t'mu
svĕtomъ t[vo]ego posĕĕeniĕ prosvĕti.

15. <*Oraciĕ.*> [Sыt]vori ni prosimъ
G(ospod)e B(o)že [n]a(šъ)... goto-
vomъ i bl(a)god ... om' prišъstiĕ
[p]ožd[ati] H(гъst)a S(i)na tvoego
G(ospod)a na[šego] da egda pridetъ i
t[ly]knet' ne spreĕe v grĕ[s]ĕhъ nъ
bdeĕe v ... svoihъ hvala[hъ] ob[re-
ĕ]t ni radujuĕ[e] se

[Vъ GO]DINAMъ ĀINъ IĀI V PRVU [NEDĒ]LJU.

V(E)Ā(E)RNA.

An. Pridet'

Ps. [R]eĕe G(ospod)ъ [Gospodevĕ]

K(a)p(i)t(ulъ) ...
.....

<Završetak antifone za Veličitъ: *O Prĕmudrosti - O Sapientia*>

4d ca. krĕpcĕ i ljubĕ [i sladъ]cĕ ustra-
ĕjuĕi vsa [poidi] i v nauĕe[nic] ni
puti mudrosti al(elu)ĕ
al(elu)ĕ.

16. *Or(a)c(iĕ)*. Spĕši [pro]simъ G[ospo-
di] ne kъsni. i pomoĕtъ namъ [sv]oee
sili prinesi d[a ut]ĕšeniĕmъ tvoimъ
prišъstviĕ tvoego vzesut se iže vъ
tvoju m(i)l(o)stъ upvajutъ. G(ospo-
de)mъ našim'.

IUTRĒNA V P(O)N(E)D(Ē)LI

Bit(atorii). G(ospod)u iže priti...

Joannes autem cum audisset in
vinculis opera Christi,... III, 3496

Aurem tuam, quaesumus, Domine,
precibus nostris accommoda; et
mentis nostrae tenebras, gratia tuae
visitationis illustra. Bruy II, 64

Fac nos, quaesumus, Domine Deus
noster, pervigiles atque sollicitos
adventum exspectare Christi Filii tui
Domini nostri, ut dum venerit
pulsans, non dormientes peccatis,
sed vigilantes et in suis inveniat
laudibus exultantes. PL 74, 1186

Veniet Dominus III, 5337

Dixit Dominus Domino meo
Ps 110(109)

a fine usque ad finem, fortiter
suaviter disponensque omnia; veni
ad docendum nos viam prudentiae.
III, 4081

Festina, quaesumus Domine, ne
tardaveris, et auxilium nobis super-
nae tuae virtutis impende; ut adven-
tus tui consolationibus sublevantur,
qui in tua pietate confidunt. Qui
vivis... Bruy II, 561

Dominum qui venturus est... III, 1068

An. Zdrava M(a)rie m(i)l(o)s[ti]
pľna G(ospod)ь s toboju bl[agoslo-
vena] esi v ženaһь i bl[agoslovenь]
p[loď]ь črěva tvoego.

Ps. G(ospod)ь prosvěče[nie]

Ave Maria, gratia plena, Dominus
tecum; benedicta tu in mulieribus, et
benedictus fructus ventris tui.

IV, 6156

Dominus illuminatio... Ps 27(26)

FRAGMENT BREVIJARA UZ NOVAKOV MISAL (αNk)

<Završetak Večernje III. nedjelje Adventa>

1a <An. za Veličítъ>... anĵ(e)l... děvo
H(ьsto)va. D(u)һь S(ve)ti sniděť
na te. i sila Višnago osěnit' te. tēmže
i eže porodit se ot' tebe s(ve)to
narečet se S(i)ňь B(o)ži. Al(elu)ê.

17. Or(a)c(iê). Pomagai prosi[mь
Gospod]i věrnímь ljudemь tvoimь da
кь obětnomu veličьstvi svršeniju.
tělesnê istroinê doidutъ. i k věčnêi
m(i)l(o)stê gotovu misliju da pridutъ.

... angelus dixit ei: Spiritus Sanctus
superveniet in te, et virtus Altissimi
obumbrabit tibi: ideoque et quod
nascetur, sanctum vocabitur, Filius
Dei. Lc 1,35

Adjuva, Domine, fragilitatem plebis
tuaе, ut ad votivum magnae festivi-
tatis effectum, et corporaliter guber-
nata percurrat, et ad perpetuam
gratiam devota mente perveniat.
PL 74, 1186

JUTR(ь)NA V PON(E)D(Ê)LI

Bit(atorii). Bděte

An. Ti iže priti hote esi G(ospod)i
pridi. tebe bo požidahomь. da
sp(a)seni stvoriši ni. ljudi svoe.

Ps. G(ospod)ь prosvěče[nie moe]

Brš. Iziděť žьzl(ь)

P(o)v(e)li.

Mira tvorць budi namь pomočnikь.
Am(e)ňь.

Č(ь)ti č(ь)t(e)na pľva ot n(e)d(ê)le s
nih'

Rěš.

Vigilate... III, 1182

Tu es qui venturus es, Domine,
quem exspectamus, ut salvum facias
populum suum. III, 5210

Dominus illuminatio mea...
Ps 27(26)

Egredietur virga... IV, 8044

Jube

MAT(UTINŦ)

An. G(lago)letŦ G(ospod)Ŧ. pokajte se pribliŦi bo se c(êsa)rstvo n(e)b(e)-skoe. Al(elu)ê.

Ps. P(o)m(i)lui me B(oŦ)e po v

K(a)p(i)t(u)lŦ. Se g(lago)letŦ G(ospod)Ŧ

An. O Adonai G(ospod)i. i voevoda domu iz(drai)l(ê)va. iŦe Moiséju vŦ ogni plemene (!) kupini êvi se. i emu v Sinai zakonŦ dal' esi. poidi na izbavlenie namŦ. da sp(a)seŦi ni v miŦcê isprostrŦtê. Al(elu)ê.

18. *Or(a)c(iê)*. PodaŦdŦ prosimŦ g(ospod)i B(oŦ)e n(a)ŦŦ.

V(E)Ā(E)RNA.

An. O Adonai...

Ps. VzljubihŦ.

K(a)p(i)t(u)lŦ. Se g(lago)letŦ

- 1b An. <za VeliĀitŦ>. B(la)Ŧ(e)nu me g(lago)ljutŦ vsi rodi. êko na smêrenie rabi svoee prizrêhŦ. Al(elu)ê.

Or(a)c(iê). PodaŦdŦ.

JUTRNA V UTORI

Bit(atorii). Bdête

An. O D(ê)vo dêvŦ kako budetŦ se. êko ni rŦvŦu podobnu videla esi. ni imêti naslêdujuĀi. deĀeri er(u)s(o)-l(i)mskie. Āe divite se mnê. B(o)Ŧie estŦ taen'stvo se eŦe vidite.

Ps. RêhŦ shr[anju]

Ā(Ŧ)ti Ā(Ŧ)t(e)na ot n(e)de(le) s nihŦ.

Dicit Dominus: Paenitentiam agite; appropinquabit enim regnum coelorum. Alleluia. III, 2195

Miserere mei, Deus, secundum Ps 51(50)

MI 3,1

O Adonai et dux domus Israel, qui Moysi in igne flammae rubi apparuisti, et in Sina legem dedisti; veni ad redimendum nos in brachio extento. III, 3988

Praesta, quaesumus, omnipotens Deus... Bruy II, 874

O Adonai...

Dilexi... Ps 115(114,1)

MI 3,1

Beatam me dicent omnes generationes, quia ancillam humilem respexit Deus. III, 1574

Vigilate... III, 1182

O Virgo virginum, quomodo fiet istud, quia nec primam similem visa est, nec habere sequentem? Filiae Jerusalem, quid me admiramini? Divinum est mysterium hoc quod cernitis. III, 4091

Dixi: "Custodiam" Ps 39(38)

Rêš.

MAT(UTINŦ).

An. O D(ê)vo d(ê)vŦ*Ps.* Pom(i)l(ui) me B(ož)e*K(a)p(i)t(ulŦ).* Br(a)tê. Raduite se.*An.* <za BlagoslovenŦ>. Vstani
vstani Sione. i odêždi se krêpostiju
mišce g(ospodŦ)ne. Al(elu)ê.

- 19.
- Or(a)c(iê).*
- B(ož)e iže smotriši

V(E)Č(E)RNA.

An. O korenŦ EisêovŦ iže stroiši (!)
v zn(a)m(e)nie narodŦ ljudi. nad
nim' že udr'žati vŦčnutŦ c(êsa)ri ustni
svoe. egože narodi m(o)liti vŦčnutŦ
poidi G(ospod)i na izbavlenie namŦ
ne mozi kŦsniti.

- 20.
- Or(a)c(iê).*
- B(ož)e iže smo[triši]...

V SR(Ê)DU

<Jutrna>. *Bit(atorii).* Bđête*An.* Vstani vstani i vzdigni se
Er(u)s(o)l(i)me i razdrêši uzi hŦma
tvoego. plênenice deči sion'ska i
veseli se. Al(elu)ê.*Ps.* Re(če) bezumnŦ

Č(Ŧ)ti om(i)liju ot n(e)d(ê)le see.

Rêš.

MAT(UTINŦ).

An. Vstani*Ps.* P(o)m(ilui) me B(ož)e*K(a)p(i)t(ulŦ).* Ni o čemže

O Virgo virginum... III, 4091

Miserere mei Deus... Ps 51(50)

Fratres, Gaudete... Ph 4,4

Consurge, consurge, induere forti-
tudinem, brachium Domini III, 1904

Deus, qui conspicis... Bruy II, 314

O Radix Jesse qui stas in signum
populorum, super quem continebunt
reges os suum, quem gentes depre-
cabuntur; veni ad liberandum nos,
jam noli tardare. III, 4075

Deus, qui conspicis... Bruy II, 314

Vigilate... III, 1182

Elevare, elevare, consurge
Jerusalem; solve vincula colli tui,
captiva filia Sion. III, 2633

Dixit insipiens... Ps 14(13)

Elevare... III, 2633

Miserere mei Deus Ps 51(50)

Nihil solliciti sitis... Ph 4,6

- An.* Damъ v Sionъ sp(a)s(e)nie i vъ Er(u)s(o)l(i)mbъ sl(a)vu moju g(la-go)letъ G(ospod)ъ. Al(elu)ê.
21. *Or(a)c(iê)*. Vzbudi
V(E)Č(E)RNA.
An. Damъ [vъ Sionъ]
Ps. Aće ne G(ospod)ъ
K(a)p(i)t(ulъ). Ni o čemže
- 1c *An.* O ključu D(a)v(i)d(o)vъ i vlasti domu iz(rai)l(iê)va. iže otvr'zeši. i niktože otvrzetъ. poidi izvedi sve-zanie iz domu užnice sêdeće vъ tmê i v sênê semrtnêi.
22. *Or(a)c(iê)*. Vzbudi ...
JUTR(ъ)NA V ČETRTI
Bit(atorii) Bdête
An. Položit' G(ospod)ъ sl(a)vu i hv(a)lu svoju vъ ostrovêhъ. i vzvê-stetъ êko se pridetъ G(ospod)ъ.
Ps. Sp(a)si me B(ož)e êk(o)
Č(ъ)ti.
M(A)T(UTINъ).
An. O C(êsa)ru mirotvorni iže i prêdъ vêki otъ o(tъ)ca rožden' esí. skvozê unšu <!> izidi vratnu. izbavimie tvoe posêti. i tamo prizovi otnuđuže pridu prêgrêšeniemъ.
Ps. P(o)m(i)l(ui) me B(ož)e
K(a)p(i)t(ulъ). Br(a)tê. Raduite se.
An. Utêšite se g(la-go)letъ G(ospod)ъ ljudi moi. dêtъ G(ospod)ъ B(og)ъ n(a)šъ. Al(elu)ê.
23. *Or(a)c(iê)*. B(ož)e iže
- Ponam in Sion salutem, et in Jerusa-lem gloriam meam, alleluia. III, 4302
- Excita... Bruy II, 542
- Ponam in Sion... III, 4302
- Nisi Dominus... Ps 127(126)
- Nihil solliciti sitis... Ph 4,6
- O clavis David et sceptrum domus Israel, qui aperis et nemo claudit; claudis, et nemo aperit; veni et educ vinctum de domo carceris sedentem in tenebris et umbra mortis. III, 4010
- Excita... Bruy II, 542
- Vigilate... III, 1182
- Ponent Domino gloriam, et laudem ejus in insulis nuntiabunt, quia ecce veniet et non tardabit. III, 4305
- Salvum me fac, Domine, quoniam Ps 12(11),2
- O Rex pacifice, tu ante saecula nate, per auream egredere portam, redemptos tuos visita, et eos illuc revoca unde ruerunt per culpam. III, 4080
- Miserere mei, Deus... Ps 51(50)
- Fratres, gaudete... Ph 4,4
- Consolamini, consolamini, popule meus, dicit Deus vester... III, 1896
- Deus, qui conspicis... Bruy II, 314

- V(E)C(E)RNI. An. Utêšite se.
Ps. Pomeni G(ospod)i D(a)v(i)da
K(a)p(i)t(ulb). Ni o čemže
An. O Vshode svête. svêta vêčnago.i
sln(ь)ce pravdi. poidi prosvêti
sêdečee vь tmê i v sêni semrtnêi.
24. *Or(a)c(iê)*. Pomagai
JUTR(ь)NA V PETI.
Bit(atorii). Bdête.
An. Vsakъ dolъ narľnit se. i vsaka
gora i hľmъ smêrit se. i uzrit' vsaka
plъtь sp(a)senie B(o)žie. Al(elu)ê.
Ps. Raduite se
MAT(UTINЬ).
An. Vsa[kъ dolъ].
Ps. P(o)m(i)l(ui) me B(o)že
K(a)p(i)t(ulb). Br(a)tê. Mirъ B(o)ž(i)
iže prospêvaetъ vsakъ umъ.ta
1d utvr'di[tъ] sr(ьdъ)ca vaša i razu-
mêni(ê) vaša o H(ьst)ê I(su)sê
G(ospod)ê n(a)šemъ.
[A]n. D(ь)nъ G(ospodъ)nъ êko tatъ
v noći tako pridetъ. vi že budête
gotovi. êko v' nže čъsъ ni mnite
S(i)nъ č(lovêčъ)ski pridetъ.
25. *Or(a)c(iê)*. Daždъ prosim' vseмого
B(o)že. da êkože sl(a)vnago roždъ-
stva edinočedago S(i)na tvoego
požidaem'. tako ego vêčnuju m(i)-
l(o)stъ priêli bihomъ radujuče se.
V(E)C(E)RNI. An. D(ь)nъ G(ospo-
dъ)nъ.
- Consolamini... III, 1896
Memento, Domine, David ...
Ps 132(131)
Nihil solliciti sitis... Ph 4,6
O Oriens, splendor lucis aeternae, et
sol justitiae; veni, et illumina
sedentes in tenebris et umbra mortis.
III, 4050
Adjuva... PL 74, 1186
Vigilate... III, 1182
Omnis vallis implebitur et omnis
mons et collis humiliabitur, et
videbit omnis caro salutare Dei.
III, 4156
Exsultate, justi... Ps 33(32)
Omnis vallis... III, 4156
Miserere mei, Deus... Ps 51(50)
Fratres, pax Domini quae precellit
omnem intellectum custodit corda
vestra et intelligentias vestras in
Christo Jesu Domino nostro. Ph 4,7
Dies Domini sicut fur ita in nocte
veniet, et vos estote parati, quia qua
hora non putatis Filius hominis
veniet. III, 2215
Da nobis, quaesumus, omnipotens
Deus: ut, sicut adoranda Filii tui
natalitia praevenimus, sic ejus
munera capiamus sempiterna gau-
dentes. Bruy II, 177
An. Dies Domini... III, 2215

- Ps. Isp(o)vêtmъ se
K(a)p(i)t(ulъ). Br(a)tê. Mîrъ.
 An. O C(êsa)ru narodъ i želêni ihъ.
 kamen že uglъni iže tvoriši obvê vъ
 edno. poidi sp(a)si č(lovê)ka egože
 oтъ ilu zemle stvorilъ esi.
26. *Or(a)c(iê)*. Daždъ.
 V N(A)V(E)Č(E)RÊ ROŽDĚSTVA H(RĚSTO)VA. *službi iči dekt(e)bra .ig. <24>*
d(ъ)лъ.
 V S(O)BUTU PRÊD' PRĚVU N(E)D(Ê)LJU PO ROŽDĚSTVÊ H(RĚSTO)VÊ.
- V(E)Č(E)RNI An. B(la)ž(e)noe
 črêvo eže te nosi H(rĕst)e. i b(la)-
 ž(e)na sъsca êže te doista G(ospod)i.
 sp(a)siteľju mira. Al(elu)ê.
 Bršъ. S t(o)boju vl(a)dičъstvo.
27. *Or(a)c(iê)*. Daždъ prosimъ vsemogi
 B(o)že. *da iže edinočedago S(i)na*
tvoego. n(a)šego têlese sučъstvom'
roždena isp(o)v(ê)dajutъ. nikimže
dъêv(o)lskimъ poskruneniemъ mogli
se bî poskruniti.
- N(E)D(ÊL)E .A. <1.> PO ROŽDĚSTVÊ H(RĚSTO)VÊ.
Bit(atorii).
- Confitebor... Ps 111(110)
 Pax Domini... Ph 4,7
 O Rex gentium et desideratus earum,
 lapisque angularis, qui facis utraque
 unum; veni, salva hominem quem de
 limo formasti. III, 4078
 Da nobis... Bruy II, 177
 Beatus venter qui te portavit,
 Christe, et beata ubera quae te
 lactaverunt, Dominum et Salvatorem
 mundi. III, 1668
 Tecum principium... IV, 8217
 Propitiare, misericors deus, suppli-
 cationibus nostris, et populum tuum
 pervigili protectione custodi, *ut qui*
Unigenitum tuum in carne nostri
corporis Dominum natum esse
fatetur, nulla possit diaboli falsitate
corrupti. PL 78, 38

LIST BREVIJARA IZ 13. st. UZ POSLJEDNJU STRANU NOVAKOVA
 MISALA (BŇk)

f. 271. Sadrži četiri lekcije: Is 4,2-6; 5,1-7; 45,18-25; Jr 32,37-42; Jo 1,19-20 s početkom homilije. Tri lekcije prate rešponi i berši. Tekst između zvjezdica nalazi se i na prvoj verso stranici A, Icd Vrbničkih odlomaka i to Is 5,6-7 i Jr 32,38-42 s neznatnim varijantama.

1a	Is 45,18-25
i nêstъ ihъ razvê mene. Ne v skrovnê g(lago)lahъ vatъ na v mêstê zemle	18. et non est alius. 19. Non in abscondito locutus sum in loco

тъмнѣ. ни гѣхъ сѣмени Ѡковлю. vsue
ičete me. Azъ G(ospod)ъ g(lago)letъ
pravdu vzvĕčae pravaĕ. sberĕte se i
pridĕte i pristupĕte kupno. iže
sp(a)seni este otъ ĕzikъ. Ne razumĕ-
še. čĕhu zn(a)m(e)nie kumira
svoego. i m(o)letъ b(og)a ne sp(a)-
sajučago. Vъzvĕstĕte i pridĕte. i
sv(ĕ)čaitе vkupъ. kto ubo rečeno
stvori. i sie ot' začela otъtolĕ proreče
e. Ne li ne azъ G(ospod)ъ. i nĕstъ
kromĕ mene inъ B(og)ъ. prav(ъ)-
d(ъ)нъ sp(a)sae nĕstъ razvĕ mene.
Obratĕte se къ m'nĕ i sp(a)seni
budete vsi kon'ci zemle.ĕko azъ
B(og)ъ. i nĕstъ inъ. Soboju samъ
kleh se. izidetъ iz ust' moiъ sl(o)vo
pravdi. i ne vzvratit se.ĕko mnĕ
prĕklonit se vsako kolĕno. i isp(o)-
vĕst' se vsakъ ezikъ. Ubo o G(os-
pod)ĕ vzg(lago)ljutъ moe sutъ
pravdi. i povelĕnie k nemu pridetъ. i
postidetъ se vsi protiveče se emu. O
G(ospod)ĕ opravdit se i vshvalit' se
vse sĕme iz(drai)l(e)vo. Se g(la-
go)let'.

Rĕš. Ne otime vlastъ otъ Ijudi ni
vladika otъ bedri ego donĕže
pridetъ iže pošlim' est' i tъ budetъ
požidanie narodъ.

Brš. Krasši esta oči ego vina. i zubi
ego mlĕka bĕlĕiši.

1b

Č(ъ)ti. Se g(lago)letъ g(ospod)ъ.
budetъ v d(ъ)нъ onъ plodъ g(ospo-
d)нъ vъ veličьstv[u] i sl(a)vu i
plodъ zemle visokъ v radostъ simъ
iže sp(a)seni budutъ otъ Iz(drai)lъ. I
budetъ vsakъ iže ostavlĕnъ budetъ v

terrae tenebroso: non dixi semini
Jacob: frustra quaerite me: ego
Dominus loquens justitiam, annun-
tians recta. 20. Congregamini, et
venite, et accedite simul, qui salvati
estis ex gentibus: nescierunt qui
levant lignum sculpturae suae, et
rogant deum non salvantem. 21.
Annuntiate, et venite, et consiliamini
simul: quis auditum fecit hoc ab
initio, ex tunc praedixit illud?
numquid non ego Dominus, et non
est ultra Deus absque me? Deus
justus, et salvans non est praeter me.
22. Convertimini ad me, et salvi
eritis omnes fines terrae, quia ego
Deus, et non est alius. 23. in memet-
ipso juravi, egredietur de ore meo
justitiae verbum, et non revertetur.
Quia mihi curvabitur omne genu, et
jurabit omnis lingua. 24. Ergo in
Domino, dicet, meae sunt justitiae,
et imperium: ad eum venient, et
confundentur omnes, qui repugnant-
ei. 25. In Domino justificabitur, et
laudabitur omne semen Israel.

Non auferetur sceptrum de Juda, et
dux de femore ejus, donec veniat qui
mittendus est; et ipse erit exspectatio
gentium. III, 3902

Pulchiores sunt oculi ejus vino, et
dentes ejus lacte candidiores.
IV, 7224

Is 4,2-6

2. In die illa erit germen Domini in
magnificentia, et gloria, et fructus
terrae sublimis, et exultatio his, qui
salvati fuerint de Israel. 3. Et erit
omnis qui relictus fuerit in Sion, et
residuus in Jerusalem, sanctus

Sionê. i izbivъ vъ Er(u)s(o)l(i)mê sv(e)тъ vzovet se vsakъ iže napisanъ estъ v životъ vъ Er(u)s(o)l(i)mê. Ače omietъ G(ospod)ъ skvгъnu čedъ sionskihъ. i kr'vъ er(u)s(o)l(i)msku opláčetъ ot po srêdê ego v dusê suda i v dusê vzgorên[i]ê. I stvoritъ G(ospod)ъ na vsakom' mêtê gori sionskie. idêže vъzvапъ oblakъ d(ь)nъju i dim' i svêtlостъ og'na palajuča v noči. Nadъ vsakoju b[o] slavoju začičenie i krovъ budetъ. v sêň vъ d(ь)ne otъ znoê. i v bespečъlstvo i v krovъ. otъ smučeniê i otъ dažda.

<Č(ь)ti>.

Vsposju že vzljubljubljenago (!) pês(ь)n(ь) vzlebljenago (!) moego vin[o]grada. vinogradъ b(i)si vzljubljenomu na rozê na mêtê tučnê. I ogradomъ ogradihъ i. i nakoli hъ i i nasadih' i. Vinogradъ stvorihъ i. i sъzda hъ i stъpъ po srêdê ego. i [t] očilo iskorahъ v nemъ. I poždahъ da stvorihъ (!) grozdi. i stvori trъnie. I n(i)ne č(lovê)če ijudovъ i živuče i vъ Er(u)s(o)l(i)mê. sudête meždju mnoju. i meždju vinogradomъ moimъ. Čto oče podobahъ stvoriti vinogradu moemъ i ne stvorihъ (eže) i poždahъ da stvoritъ plodъ i stvori gorestъ. N(i)ne ubo vzvêčaju vamъ. če azъ stvoru vinogradu moemu. otîmu ogradъ ego. i budetъ v rashičenie vsêť. razoru stênu ego. i budetъ v poprание vsêť. Ostavlju vinogradъ moi. ne imamъ obrêzati ego ni vs'kopati. I vzrastetъ¹ v nemъ

vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Jerusalem. 4. Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus in spiritu judicii, et spiritu ardoris. 5. Et creabit Dominus super omnem locum montis Sion, et ubi invocatus est, nubem per diem, et fumum, et splendorem ignis flammantis in nocte: super omnem enim gloriam protectio. 6. Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab aestu, et in securitatem, et absconsonem a turbine, et a pluvia.

Is 5,1-7

1. Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vineae suae. Vineae facta est dilecto meo in cornu filio olei. 2. Et sepivit eam, et lapides elegit ex illa, et plantavit eam electam, et aedificavit turrin in medio ejus, et torcular extruxit in ea: et exspectavit, ut faceret uvas, et fecit labruscas. 3. Nunc ergo habitatores Jerusalem, et viri Juda, judicate inter me, et vineam meam. 4. Quid est, quod debui ultra facere vineae meae, et non feci ei? an quod exspectavi, ut faceret uvas, et fecit labruscas? 5. Et nunc ostendam vobis, quid ego faciam vineae meae: auferam sepem ejus, et erit in direptionem: diruam maceriam ejus, et erit in conculcationem. 6. Et ponam eam desertam: non putabitur, et non fodietur: et ascendent vepres et spiniae: et nubibus mandabo, ne

¹ vzrastit';

bilie² êko i v ledinê³ trъnie. i zapo-
vêdê oblakomъ ne odažditi⁴ v nem'
dažda.⁵ Vinogradъ ubo G(ospod)a
Savaota dom' iz(drai)levъ estъ. i
č(lovê)къ ijudovъ nova [o]tъrasalъ
vzljublena. P[o]trъpêh' že da stvoritъ
prav[d]u i stvori bezakonie. Se
g(lago)letъ G(ospod)ъ.*

Rêš. Se juže pride isplъnenie vrê-
mene. v neže posla B(og)ъ S(i)nъ
svoi roždennъ ot ženi bi[vъ p]odъ
zakonom' da podъ zakon' ni iskupilъ
bi.

Brš. Blizъ estъ da pridetъ. vrême ego
i d(ъ)ni ego ne udalet se.

Č(ъ)ti. Tako g(lago)letъ G(ospod)ъ.
se azъ sberu čeda iz(draile)va otъ
vsêhъ z(e)m(ъ)lъ v neže rastočihъ e
vъ êrosti moei. i v gnêvê moemъ i v
negodovani velicê. I privedu e na
mêsto sie. i obitati e stvoru upvanê. I
bud**utъ mnê v ljudi i azъ budu i
mъ v' B(og)ъ. I dam' imъ sr(ъ)d(ъ)ce
edino i putъ edinъ. da boet se mene
vъ vse d(ъ)ni ihъ. i dobro budetъ
imъ i čedom' ih' po nihъ. I zavečaju
imъ zavêtъ vêčni. i ne prêstanu
dobro tvore imъ. i strah' moi damъ v
sr(ъdъ)ca ihъ da ne otstupetъ otъ
mene. I vzveselju se o nihъ eg[da]
ublažu e na z(e)mli sei v pravdu.
[vsê]mъ sr(ъdъ)cem' moimъ i vseju
d(u)šeju moeju. Êko se g(lago)letъ
g(ospod)ъ. êkože privêšъ na ljudi sie

pluant super eam imbrem. 7. Vineae
enim Domini exercituum domus
Israel est, et vir Juda germen ejus
delectabile: et exspectavi, ut faceret
judicium, et ecce iniquitas:

Ecce jam veniet plenitudo temporis,
in quo misit Deus Filium suum in
terris, natum de Virgine, factum sub
lege, ut eos qui sub lege erant
redimeret. IV, 6596

Prope est ut veniat tempus ejus, et
dies ejus non elongabuntur. IV, 7438

Jr 32, 37-42

37. Ecce ego congregabo eos de
universis terris, ad quas ejeci eos in
furore meo, et in ira mea, et in
indignatione grandi: et reducam eos
ad locum istum, et habitare eos
faciam confidenter. 38. Et erunt mihi
in populum, et ego ero eis in Deum.
39. Et dabo eis cor unum, et viam
unam, ut timeant me universis
diebus: et bene sit eis, et filiis eorum
post eos. 40. Et feriam eis pactum
sempiternum, et non desinam eis
benefacere: et timorem meum dabo
in corde eorum, ut non recedant a
me. 41. Et laetabor super eis, cum
bene eis fecero: et plantabo eos in
terra ista in veritate, in toto corde
meo, et in tota anima mea. 42. Quia
haec dicit Dominus: sicut adduxi

² bilie om. Vb 1c

³ êkože;

⁴ od'ždit;

⁵ dažda om. Vb

* Donosi Vb 1c s varijantama:

** Ima Vb 1d, dakle Jr 32, 38-42

vsъko [z]lo sie veloe tako pri[ve]du
na ne vsako dobro obilno eže azъ
g(lago)lju k nimъ. Se g(lago)letъ
G(ospod)ъ.

Rêš. Dêvo iz(drai)lska vъzvratî se v
gradi tvoe dokolê go (!) kajuči
otvračaesi. i porodiši G(ospod)ъ
Sp(a)sitelъ prinosъ novi na z(e)mli. i
poidutъ č(lovê)ci v sp(a)senie ego.

Brš. V ljubvê vêčnêi vzljubih te.
Togo radi privlêh te m(o)le e.

SL(A)V(A).

An. Budête gotovi.

Ps. N(e)b(e)sa...

Brš. Ot Siona...

O(tъ)če n(a)šъ

Brš. Budi G(ospod)i m(i)l(o)stъ.

P(o)v(ê)li. Kъ priêtiju sl(o)v(e)sъ
s(ve)t(a)go e(van)ĵ(eli)ê ot'vori
G(ospod)ъ grъsi n(a)še. Am(e)nъ.

Č(ъ)t(e)nie s(ve)t(a)go e(van)ĵ(eli)ê
pr(o) sl(o)vo Iv(a)na.

Vъ (o)no vr(ê)me. Poslaše Ijudêi ot'
Er(u)s(o)l(i)ma erêi i levjiti <ka
Ivanu> da vprosetъ i ti kto esi.
isp(o)v(ê)d(ê) i ne otvrže se.
isp(o)v(ê)dê êko nêsmъ azъ
H(rъst)ъ. I pr(o)č(ê).

Om(i)liê čt(e)niê togožde. Prišbstiê
g(ospo)ďskago propovêdaniê
prêďidi b(la)ž(e)ni Iv(a)nъ pro-
povêdaše. Êkože i vъ inom' mêstê
slišali este bratie milêiša. Êkože bê
krste v pustini i prop(o)v(ê)dae

(Dio Jutarnje na IV. adventsku nedjelju prema rêšponima i evandeoskoj perikopi)

super populum istum omne malum
hoc grande, sic adducam super eos
omne bonum, quod ego loquor ad
eos.

Virgo Israel, revertere in civitates
tuas; usquequo dolens averteris?
Generabis Dominum salvatorem,
oblationem novam in terra: Ambu-
labunt homines in salvationem.
IV, 7903

In caritate perpetua dilexi te; ideo
attraxi te miserans. IV, 7903

Gloria

Estote parati... III, 2685

Coeli enarrant... Ps 19(18)

De Sion veniet... III, 2120

Pater noster...

Lectio sancti Evangelii secundum
Joannem 1,19-20.

In illo tempore: Miserunt Judaei ab
Jerusolymis sacerdotes et levitas ad
Joannem, ut interrogarent eum: Tu
quis es? Et confessus est, et non
negavit, et confessus est: Quia non
sum ego Christus.

Adventum dominicae praedicationis
Ioannes praeveniens, sicut ex
lectione sancti Evangelii, fratres
carissimi, audistis, fuit in deserto
baptizans PL 94, 22

LIST BREVIJARA DODAN NA KRAJU ROČKOGA MISALA (αRoč) f. 232

<MATUTIN, završetak i Prima I. nedjelje Adventa>

1a Podadždъ to nam'.

Brš. Glasъ vpijučago v pustini.
Gotovaite putъ g(ospodъ)нъ pravi
tvorête st'zi ego.

Ап. <za Benedictus>. D(u)hъ S(ve)ti
snidetъ na te M(a)rie. ne boi se imêti
vъčneši v' črêvê s(i)нъ b(o)ži al(elu)ê.

P(ê)s(anъ) . Bl(agoslove)нъ g(os-
podъ) B(og)ъ I<zdrailevъ>.

28. Or(a)c(iê). Vzbudi prosimъ G(os-
pod)и silu tvoju i pridî. da otъ
naležečihъ grêhъ n(a)šihъ pagubъ
toboju utegli bihomъ. začičajučimъ
izbaviti se. i toboju izbavljajučimъ
sp(a)sъti se. Iže živeši i c(êsa)r-
stvueši sъ B(o)gomъ o(tъ)cemъ vъ
edineni D(u)ha S(ve)tago vъ vse
v(ê)ki v(ê)kъ. Am(e)нъ.

Kъ Prêmê Im(ъ)na.

Juže svêta vъzъš'dšu zvêzdu B(og)a
prošêмъ pokorni. da vъ d(ъ)нъnihъ
dêênihъ shranil bi ni ot pakostujučihъ.

Ezikъ obuzdae umlčitъ. da ne pъгъ
strahъ vъzvânitъ vidênie pitêe

1b pokrietъ da ešuti ne počrêpaetъ.

Budête čista srdčna vnutrn'na odstupi
i zabitъ. tâla satri gr'dostъ pitîê. êdi
že skupostъ.

Da egda d(ъ)нъ pristupitъ. nočъ že
žrêbi otvedetъ mira pro v<z>dr'ženie
samomu poemъ sl(a)vu.

B(og)u O(tъ)cu budi sl(a)va egože
edinomu S(i)nu sъ D(u)homъ para-
klitomъ. i n(i)ne i vsъgda i vъ v(ê)ki
vêkomъ. Am(e)нъ.

Da nobis

Vox clamantis in deserto. Parate
viam Domini, rectas facite semitas
ejus. IV, 8246

Spiritus Sanctus descendet in te,
Maria; ne timeas, habebis in utero
Filium Dei, alleluia. III, 5006

Benedictus Dominus Deus Israel
Lc 1,68

Excita, quaesumus, Domine, poten-
tiam tuam, et veni: ut ab imminen-
tibus peccatorum nostrorum peri-
culis, te mereamur protegente eripi,
te liberante salvari. Qui vivis...
Bruy II, 546

Ad Primam Hymnus

Jam lucis orto sidere, Deum prece-
mur supplices. Ut in diurnis actibus
Nos servet a nocentibus.

Linguam refrenans temperet, ne litis
horror insonet: Visum fovendo
contegat, ne vanitates hauriat.

Sint pura cordis intima, absistat et
vecordia: Carnis terat superbiam
potus cibique parcitas.

Ut cum dies abscesserit noctemque
sors reducerit mundi per abstenen-
tiam ipsi canamus gloriam.

Deo Patri sit gloria, Ejusque soli
Filio, cum Spiritu Paraclito, nunc, et
per omne saeculum. Amen.

Brš. Sp(a)sitela požī<daemъ>

B(ož)e B(ož)e moi vьn'mi mi.

G(ospod)ь paset me

G(ospod)ьna estъ

K tebe G(ospod)i vzd<vigъ>

Sudi mi G(ospod)i

B(ož)e vь ime tvoe

G(ospod)ь vc(êsa)ri se

B(la)ž(e)ni neporoč<ni>

Vzdaždъ

Iže kolīždo

An. Sp(a)sitela požīdaemъ G(ospod)a n(a)šego Sp(a)sa H(гъst)a iže prēobrazītъ tēlo smēreniē n(a)šego
1c ed[in]ako sьobraznu tēla svētlosti svoee.

K(a)p(i)t(ulъ). G(ospod)i p[omilui na]sъ t[ebe] bo požīdahomъ budi mišca n(a)ša vь jutrē. i cēli n(a)ša vь vrēme pečъli.

Rēš. H(гъst)e S(i)ne B(og)a žīva p(o)m(i)lui nasъ.

Brš. Iže sēdiši o desnoju O(тъ)ca

Sl(a)va.

Brš. Vstani G(ospod)i pomozi namъ. Izbavi ni imene tvoego [ra]di

G(ospod)i p(o)m(i)lui. H(гъst)e po[milui]. G(ospod)i p(o)m(i)lui.

O(тъ)če n(a)šъ. D(o) k(онъ)c(a).

I g(lago)letъ. Žīva budet' d(u)ša moē. i v'shv(a)lit te G(ospod)i. [I] sudbi tvoe pomogut' [te]

S(ti)h(ъ). Zabludihъ êk[o o]vče pogibšee. Vziči raba tvoego êko zapovēdi tvoihъ ne zabihъ.

Salvatorem exspectamus IV, 7562

Deus, Deus meus, respice... Ps 20(21)

Deus regit me... Ps 23(22)

Domini est terra... Ps 24(23)

A te, Domine, levavi... Ps 25(24)

Judica me, Domine,... Ps 26(25)

Deus, in nomine tuo... Ps 54(53)

Dominus regnavit... Ps 93(92)

Beati immaculati, Ps 119(118)

Retribue... Ps 119(118)

Quicumque, Symbolum Athanasianum

Salvatorem exspectamus Dominum Jesum Christum, qui reformavit corpus humilitatis nostrae, configurationum corpori claritatis suae. IV, 7562

Domine, miserere nostri, te enim exspectavimus: esto brachium nostrum in mane, et salus nostra in tempore tribulationis. Is 33,2

Christe, Fili Dei vivi, miserere nobis.

Qui sedes ad dexteram Patris IV, 6276

Gloria

Exsurge, Domine, adjuva nos. Et libera... IV, 8072

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.

Pater noster. Usque ad finem.

Vivit anima mea et laudabit te. Et judicia tua adjuvabunt me. IV, 8244

Erravi sicut ovis quae perierat. Require servum tuum, quia mandatorum tuorum non est oblitus. IV, 8057

Č(ь)ti. Vêruju. D(o) k(онъ)c(a).

S(ti)h(ь). Azъ k t(e)bê G(ospod)i
vzarihъ za jutra m(o)l(i)t(a)vъ mo[ê]
varit' te

S(ti)h(ь). Napr'bnête se usta moê
pohv(a)li tvoee. Da pêli bim sl(a)-
voju vьsъ d(ь)nъ vel[ь]lêpotu tvoju.

1d S(ti)h(ь). Ne ot'vr'zi mene vъ vr(ê)-
me starosti. Egda iznemožetъ krê-
postъ moê ne ostavi me.

[Stih]. G(ospod)i otvrati lice tvoe ot
grêhъ moiъ. I vsa bezakoniê moê
ocêsti.

S(ti)h(ь). Sr(ьdъ)ce čisto sьzîždi vъ
mnê B(ož)e. I d(u)hъ pravi obnovi
vъ utrobê moe[i].

S(ti)h(ь). Ne otvr'zi me ot lica
tvoego. I d(u)hъ s(ve)tago tvoego ne
otimi ot mene.

S(ti)h(ь). Vzdažď mi radostъ
sp(a)seniê tvoego. I d(u)homъ
vladičnimъ utvr'di me.

S(ti)h(ь). Izmi me G(ospod)i ot
č(lovê)ka lukava. I ot muža ne-
pra<va> izbavi me.

S(ti)h(ь). Vihiti me ot nepriêtelъ
moiъ b(ož)e moi. ot' vstajučiъ na
me izbavi me.

S(ti)h(ь). Izbavi me ot tvorečiъ
bezakonie. I ot muž' krъvi sp(a)si
me.

S(ti)h(ь). T[ako] vspoju imeni
tvoemu v' vêkъ. Vzdae m(o)litvi
d(ь)nъ d(ь)ne.

Credo usque ad finem.

Ego ad te, Domine, clamavi, et mane
oratio mea praeveniet te
Ps 88(87),14

Repleatur os meum laude ut cantem
gloriam tuam: tota die magnitudinem
tuam. Ps 71(70), 8

Ne projicias me in tempore senectutis,
cum defecerit virtus mea: ne
derelinquas me. Ps 71(70), 9

Averte faciem tuam a peccatis meis,
et omnes iniquitates meas dele.
Ps 51(50),11

Cor mundum crea in me, Deus, et
spiritum rectum innova in visceribus
meis. Ps 51(50),12

Ne projicias me a facie tua, et
spiritum sanctum tuum ne auferas a
me. Ps 51(50),13

Redde mihi laetitiam salutaris tui, et
spiritu principali confirma
Ps 51(50),14

Eripe me, Domine, ab homine malo,
a viro iniquo eripe me.
Ps 140(139),2

Eripe me de inimicis meis, Deus
meus, et ab insurgentibus in me
libera me. Ps 59(58),2

Eripe me de operantibus iniquitatem,
et de viris sanguinum salva me.
Ps 59(58),3

Sic psalmum dicam nomini tuo in
saeculum saeculi, ut reddam vota
mea de die in diem. Ps 61(60),9

S(ti)h(b). Usliši ni B(ož)e sp(a)-
sitelju n(a)šb. Uprvanie vsêhъ kon'cъ
z(e)mle i sučihъ v mori daleče.

S(ti)h(b). B(ož)e na pomočъ namъ
budi. G(ospod)i na pomočъ namъ
pospê<ši>.

Exaudi nos, Deus salutaris noster,
spes omnium finium terrae, et in
mari longe. Ps 65(64),6

Deus, in adiutorium meum intende.
Domine, ad adjuvandum me festina.
Ps 70(69),2

GLAGOLJSKI FRAGMENT HAZU 46 a

[*Na d(b)nb s(ve)tago j(eo)rjê m(u)č(e)n(i)ka. K Jutrnj*

<Homilija na Jo 15, 1-7 sv. Augustina biskupa, PL 38,258>

- 1a t'. trъsb i rozgi. eže v istinu estъ
trъsb. i lêtorasli ego. [E]gože radi
êkože estъ rêsnj B(og)b. rêsnj
stvorenъ estъ č(lovê)kb. da v nem'
bil bi trъsb. č(lovêčb)skago rodstviê.
Egože i mi č(lovê)ci lêtorasli biti
m(o)lêmb.

Rêš. [P]rognêva se velmi Dadiênъ
c(êsa)rb. na s(veta)go j(eo)rjê i
radъ hotêaše i pobêditi. Al(elu)ê .b.
(2).

Brš. Velie muki tr'pê s(ve)ti j(eo)r-
jê. nb i oče Dadiênъ poučaše i
pokloniti se istukannim'.

<*Čti*>. Če estъ azb esm' trъsb istinni.
da li da priložil' bi prava. ače ne êko
k tomu trъsu [s]pravj. otnudêže siê
pritiča prinesena estъ. Sice ubo trъsb
pravit se pro pritič[u ka]ko obračebъ
es[i v gorêstъ. iz]e požidaem' b[ê
stvorigi gr]ozdi. i stvor[i trnie. Segoj
radi že g(lago)let[b. Azb esm' trsb]
istin(b)ni. da sk[azal bi kto b]il bi.

Rêš. Tog[da prišad'se kap]adoč'skie
str[ani . iže v san'mê brani b]êhu
muži krstê[ni. Têlo ego v' no]č'noe
ml(b)čanie v'ze[še. Al(elu)ê (2)

Unius quippe naturae sunt vitis, et
palmites. Propter quod cum esset
Deus, cujus naturae non sumus,
factus est homo, ut in illo esset vitis
humana natura, cujus et nos homines
palmites esse possemus

Quid ergo est, ego sum vitis vera?
Numquid ut adderet vera, hoc ad
eam vitem retulit, unde ista simili-
tudo translata est? Sic enim dicitur
vitis per similitudinem.

Brš.] Različnimi vona[mi i krasnimi
m]astmi pomaza[vše v tomždê]
gradê. v nemže [tr'penie muki] svr'ši
položiš[e i.]

Brš. Prav(ь)dnikъ êko p[alma]

Justus ut palma florebit IV, 8117

[*K Matutini Antifony*]

Egda vzbudi g[ospodъ] b(la)-
ž(e)n(a)go j(eo)rjiê. p[osla i da
pos]tidil bi Dadi[êna cêsara]

An.] Eše slugi c(êsa)re[vi s(ve)t(a)go
muža b(la)ž(e)nago Jur'ê. i svezav'se
vložiše v' užnicu. i prihodeče
anj(e)li b(o)ži služahu emu. A(leluê)
(2)

1c *An. Pri užnici biše] vdova. êže
imê[še sinъ gluhъ i nêtmъ.] i slêpъ i
hr[omъ. sego s(ve)ti] j(eo)rjiê zdrava
[stvori i otpus]ti i. Al(elu)ê 2.*

*An. [Egda vedêše s]e s(ve)ti j(eo)rjiê
m(u)č(enikъ H(ръsto)въ prêdragi na
po]petie. naslêdo[vaše i množ'st]vo
mnogo ljudi. [i priêše otъ nego
sve]toe bl(agos)l(ove)nie. tъ že
[H(ръsto)въ vitezъ pr]iêtъ m'zdu u
sili [svoihъ . i tъ moli]ti rači za ni k
G(ospod)u. Al(elu)ê 2.*

[*Kapitulъ. Pravъdnikъ] sr(ьd)ce svoje
prêd[a na bdênie r]ano k G(ospod)u
iže s'[tvori ego i pr]êdъ višnimъ
po[moliti se*

Justus cor suum tradet ad vigilan-
dum diluculo ad Dominum qui fecit
illum, et in conspectu Altissimi
deprecabitur. Eccli 39,5

Brš.] Veliê est(ь).

Magna est gloria ejus. IV, 8130

An. <na Blagoslovenъ>

[S(ve)ti mužъ j(eo)rjiê m(u)č(en)kъ
g(ospodъ)нь prêd[a za l]jub(ь)въ
H(ръsto)vu krvъ [svoju izliê.
Bla]ž(e)ni vitezъ H(ръsto)въ [raduetъ
se v ne]b(e)sêhъ.*

* Rekonstrukcija teksta prema Cod. Slav. 121.

Or(a)c(iê).

[VEČERNA]

- 1d [*Kapitulъ*. Otvrzetъ us]ta svoê na m(o)l(i)tvu. i o grêsêhъ svoihъ pom(o)lit se.

Brš. Položilъ esi G(ospod)i na gl(a)vê ego.

An. <za *Veličitъ*>.

S(ve)ti j(eo)rjîe m(u)č(eni)če H(гъ-sto)vъ prêdragi te prosimъ prosbami

- 1d visoko zučnimi m(o)li za ni k G(ospod)u. da tvoimi m(o)l(it)vami pom(i)luetъ ni G(ospod)ъ. i stvorit ni radostemъ vêčnim' pričest[iteli].

29. <*Oraciê*>. Stvori ni prosimъ G(ospod)i B(ož)e našъ hodotajuču bl(a)ž(e)nomu m(u)č(eni)ku tvoemu j(eo)rjiju ljudi tvoe tvoihъ službah' vs'gda radovati se. êko svr'šenoe i vêčnoe est' bl(aže)nstvo. ače tebê vsêhъ bl(a)gъ stroitelju služe<тъ>.

TŽDE VEČ(E)R' N(A)V(E)Č(E)RÊ ADALĚBERTA.

An. Anj(e)l'skimi

Aperiet os suum in oratione, et pro delictis suis deprecabitur. Eccli 39,7

Posuisti, Domine, super caput ejus. IV, 8170

Fac, quaesumus, Domine Deus noster, intercedente beato martyre tuo Georgio, populum tuum in tua devotione gaudere, quia perpetua est et plena felicitas, si bonorum omnium serviamus Auctori. (PL 78, 105)

Angelicis...

GLAGOLJSKI FRAGMENT HAZU 46 b

- 1a Al(elu)ê. sego radi nenaviditъ vsъ mir'. Al(elu)ê 2.

30. <*Oraciê*>. B(ož)e iže b(la)ž(e)nago Marka ap(osto)la(!) i ev(an)j(e)lista tvoego ev(an)j(e)lskago prop(o)vêdaniê v'zvisi m(i)l(o)stiju. podaždъ prosimъ ego ni vs'gda učeniemъ prospêti. i m(o)l(it)voju začititi se.

[*Večer*]ni. *An.* Se estъ zapovêdъ .

Ps. Reče G(ospod)ъ G(ospodev)ê.

Deus qui beatum Marcum, Evangelistam tuum, evangelicae praedicationis gratia sublimasti: tribue, quaesumus, ejus nos semper et eruditione proficere, et oratione defendi. Bruy II, 297

Hoc est praeceptum... III, 3080

Dixit Dominus Domino...
Ps 110(109)

K(a)p(i)t(ulb). Lice že č(lověčb)sko i lice l'vovo. o desnuju viděniē togo. i lice t...

Facies hominis et facies leonis a dextris ipsorum quatuor: facies autem... Ez 1,10

1b mь. imže obēnča i G(ospod)ь v d(ь)нbь č(ь)sti i veseliē. Al(elu)ê 2

(corona) qua coronavit eum Dominus in die solemnitatis et laetitia. Alleluia 2

31. *Or(a)c(iê)*. Daždь m(o)l(imь) te vsemogi B(ož)e. da hodotajuču b(la)ž(e)n(o)mu Vitaliju m(u)č(e-ni)ku tvoemu. Ot vsēhь paradajučihь začitili se bihomь v' tēlē. i ot krivihь pomišleni očistili se bihomь v misli.

Praesta, quaesumus, omnipotens Deus: ut intercedente beato Vitalio martyre tuo, et a cunctis adversitatibus liberemur in corpore, et a pravis cogitationibus mundemur in mente. PL 78, 100

MÊ(SE)CA MAÊ .A. PIL(I)PA I ÊKOVA.

V N(a)v(e)č(e)r(ê) sima

1c <*An. za Veličitь*>... i v me vēruite. Al(elu)ê v [do]mu o(tь)ca moego obitēli mnogi sutь. Al(elu)ê Al(elu)ê.

et in me credite: in domo Patris mei mansiones multae sunt. Alleluia alleluia. III, 3938

32. *Or(a)c(iê)*. B(ož)e iže b(la)ž(e)noju ap(osto)lu tvoeju Pilipa i Êkova prazdnikь podaeši pēdhoditi. stvori ni prosimь i eju učeniemь prospēti. hodotaistvomь radovati se.

Invitatorium. Alleluia. Regem apostolorum Dominum, venite adoremus. III, 1125

JUTRNA. *Bit(atori)*. Al(elu)ê. C(êsar)u ap(osto)lь G(ospode)vē. Pridēte poklonēm se.

1d *An. rē. êže* n(i)ne v našiju ušu v'z v'nēše. oče i misliju priē[tiē] utegli bihomь. êkože koliždo možemь.

Tristitia vestra, alleluia convertetur in gaudium. Alleluia.

Rēš. Pečalь vaša al(elu)ê obratit se v r[ad]ostь al(elu)ê.

Mundus autem gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra Jo 14,20

Brš. Mirь v is[ti]nu vzraduet se. vi že pečalni budete n' pečalь vaša

Č(ьt)i. Reče v istinu G(ospod)ь našь Sp(a)sь H(гьst)ь. učениkomь svoimь da ne smučaet se

DVOLIST GLAGOLJSKOGA BREVIJARA U TRSTU - MS. MISC. 81

<ROŽDĚSTVO DĚVI MARIE - NATIVITAS BEATAE MARIAE VIRGINIS>

<JUTRĚNA>

1a *Rěš.* Sr(dь)c(e)mь i d(u)šeju H(rьst)u
da poemь sl(a)vu v sei s(ve)tĕi
č(ь)stĭ visokie d(ĕ)vi M(a)rie materi
ego da ta m(o)li za ni.

Brš. S krasotoju rožd(ь)stvo ee
č(ь)stnĕ č(ь)stĕmь.

Sl(a)v(a).

An. Bl(a)ž(e)nu me g(lago)ljutь vsi
rodi. ěko stvori m'nĕ velika G(ospo-
d)ь ěko sil(ь)nь estь i s(ve)to ime
ego.

Ps. Vspoitē.

An. Azь mati krasnie ljubvi i straha i
veličstviĕ i s(ve)t(a)go upvaniĕ
poznanie.

Ps. G(ospod)ь vc(ĕsa)r(i) s(e).

An. V' mnĕ vsa m(i)l(o)stь života. i
rĕsnoti. v mnĕ vsako upvanie žizni i
sili.

Ps. Vspoitē

Brš. Pomožetь ei. O(tь)če n(a)š.

S(ti)h. Prosbami

P(o)v(ĕ)li. Sl(o)v(e)si e(van)ĵ(eli)ĕ
b(o)žĭĕ zagladĕte se grĕsi naši.
Am(e)nь.

*Začelo s(veta)go e(van)ĵ(eli)ĕ pro
slovo Matĕĕ.*

Corde et animo Christo canamus
gloriam, in his sacris solemnibus
praeelsae Genitricis Dei Mariae, ut
ipsa intercedat pro nobis ad Domi-
num. IV, 6370

Cum jucunditate nativitate beatae
Mariae celebremus solemniter.
IV, 6339

Gloria.

Beatam me dicent omnes gene-
rationes, quia fecit mihi Dominus
magna, qui potens est, et sanctum
nomen ejus. Lc 1,48-49

Cantate Domino Ps 96(95)

Ego mater pulchrae dilectionis, et
timoris, et agnitionis, et sanctae spei.
Eccli 24,24

Dominus regnavit Ps 93(92)

In me gratia omnis viae et veritatis:
in me omnis spes vitae et virtutis.
Eccli 24,25

Ps 98(97)

Versus: Adjuvabit eam. Pater
noster... IV, 7934

Versus. Preces

Jube. Per evangelica dicta deleantur
nostra delicta. Amen.

Initium sancti evangelii secundum
Matthaeum 1,1

Knigi roždstva Is(u)h(r̄sto)va. s(i)na
D(avi)d(o)va. s(i)na Avraamla
(manjka prvih 7 redaka 1b stupca)

Liber generationis Jesu Christi filii
David, filii Abraham

1b êže se rodъ H(r̄sto)въ ne pišet se
razvê tьkmo v gl(a)vê.

Rêš. Ot c(êsa)rška roda višdši d(ê)va
Mariê svêstuet se eeže probami
pomoči se. misliju i d(u)h(o)mъ
obêtnê prosim'.

Regali ex progenie Maria Virgo
exorta refulget; cujus precibus nos
adjuvari, mente et spiritu devo-
tissime poscimus.

Brš. Sr(dъ)семъ i d(u)šeju H(r̄st)u
d(o) k(онъ)са.

Corde et animo Christo... IV, 6370

Č(ь)t(i)

Nъ se estъ otvêčanie semu bratie
moê. êko običaj estъ pišučem' dêniê
vsačskaê i pročie knigi. Ot početka
svoego povêdaniê. vsacêm' kn(i)-
gamъ ime imenovati. Êkože stvori
Moisêi vo onêhъ knigah' eže Bitie
nareče. Ne êko po vsêm' knigam'
bitie mira ljubo č(lovêčъ)sko pisalъ
bi. nъ êko več'si čestъ ihъ rodъ mira
dгъžitъ.

Nativitas tua, Dei Genitrix Virgo,
gaudium annuntiavit universo
mundo: ex te enim ortus est Sol
justitiae, Christus Deus noster, qui
solvens maledictionem dedit bene-
dictionem, et confundens mortem
donavit nobis vitam sempiternam.
IV, 7199

1c Rêš. Roždstvo tvoe d(ê)vo b(ogorodice)
m(a)rie radostъ v'zvêsti
vsemu miru. êko is tebe vsiê slnce
pravdi H(r̄st)ъ B(og)ъ našъ. iže
razdruši kletvu da nam' bl(ago-
slove)nie. razori semg'tь da namъ
životъ vêčni.

Ave Maria gratia plena, Dominus
tecum: benedicta tu in mulieribus et
benedictus fructus ventris tui.
III, 1539

Brš. Zdrava Marie m(i)l(o)sti plna
G(ospod)ъ s toboju. b(la)ž(e)na ti esi
v ženahъ i bl(agoslove)nъ plodъ
črêva tvoego.

Č(ь)t(i).

Sicežde (e)že i idêže g(lago)letъ
knigi roždstva Is(u)h(r̄st)a s(i)na
D(a)v(i)d(o)va. s(i)na Avraamla. O

roždstvê po č(lovê)č(ь)stvu sučem'
g(lago)letъ. eže H(гъst)ь ot Marie
d(ê)vi priê. A rodъ ego iže po b(o)-
ž(ь)stvu estъ nikiže č(lovê)kъ isp(o)-
vêdêti možetъ. Svêstujučemъ Isaiem'
pr(oro)k(o)mъ. iže o nemъ v pročiň
propovêdae reče. rodъ ego kto
isp(o)vêstъ. Nъ ače isp(o)vêdêti se ne
možetъ vêrovati se obak' možetъ.

Rêš. Roždstvo slavnêišee d(ê)vi
M(a)rie dostoinê čstêm'. ot sêmene
Avraamova višdšee. ot kolêne
Ijudova . ot svêtlago roda D(avi)-
d(o)va eeže životъ pokonni vse
prosvêčaetъ cr(ь)ki.

Brš. Sl(a)vnêišee v istinu d(ê)vi
Marie roždstvo dostoinê čstêmъ.

Sl(a)v(a). Tebe B(ož)e.

Brš. Lêpotoju.

MAT(UTINъ).

An. Roždstvo tvoe d(ê)vo B(ogo-
1d rod)ice Marie radostъ v'zvêsti vsemu
miru. êko is tebe vsiê Slnce pravdi
H(гъst)ь B(og)ъ naš'.

An. Rožd'stvo estъ d(ь)n(ь)сь
s(ve)têišie d(ê)vi Marie. ee životъ
pokon'ni vse prosvêčaetъ cr(ь)ki.

An. Kralev<sk>ago roda Mariê
dêvica. roždena svýt it se. eeže
prosbami pomožem se. misliju i
d(u)homъ obêtnê prosim'.

An. Sr(ьdъ)c(e)mъ i d(u)šeju H(гъ-
st)u [slavu] da poem' v sei s(ve)têi
čsti visokie d(ê)vi Marie matere ego.

Nativitas gloriosae Virginis Mariae
ex semine Abrahae, orta de tribu
Juda, clara ex stirpe David; cujus
vita incluta cunctas illustrat Eccle-
sias.

Gloriosae Virginis Mariae ortum
dignissimum recolentes. IV, 7198

Gloria. Te Deum.

Versus. Specie... IV, 8201

LAUDES.

Nativitas tua, Dei Genitrix Virgo,
gaudium annuntiavit universo
mundo: ex te enim ortus est Sol
justitiae, Christus Deus noster.
IV, 7199

Nativitas est hodie sanctae Mariae
Virginis, cujus vita incluta cunctas
illustrat Ecclesias. III, 3849

Regali ex progenie, Maria exorta
refulget, cujus precibus nos adju-
vari, mente et spiritu devotissime
poscimus. III, 4591

Corde et animo Christo canamus
gloriam, in hac sacra solemnitate
praecelse Genitricis Dei Mariae.
III, 1931

An. S krasotoju č'st'ь s(ve)t(i)šee d(ê)vi Marie č'stêm'. da ta m(o)l(i)tb' za ni k G(ospod)u Sp(a)su H(r)st'u.

K(a)p(i)t(ul'ь). Pridête k' mnê vsi iže ljubite me. i ot r[o]d'ь moi'h' napl'nête se d(u)ha moego. d(u)h'ь bo moi slaždi medu est'ь. i dostoênie moe pače meda i sta.

Brš. Sliši deči.

An. <za Blagosloven'ь>. Bl(ažc)nêišee d(ê)vi Marie rožd'stvo obêtnê č'stim'. da ta m(o)l(i)tb' za ni k G(ospod)u Sp(a)su H(r)st'u. Al(elu)ê. 2.

33. *Or(a)c(iê).* Rabi i rabine tvoe prosim'ь G(ospod)i n(e)b(e)skoju m(i)l(o)stiju darom'ь nadêli. da imže b(la)ž(e)nie Marie d(ê)vi porod'ь sp(a)s(e)niê b(i)si početk'ь rožd'stva

<NA SVETAGO MAURICIÊ>

<dio *Matutina*>

- 2a om' doidêže zapečatlaem' rabi B(og)a našego na čelêh' ih'ь.

Brš. Divn'ь B(og)ь.

An. <za Blagosloven'ь> Palaše v b(la)ž(e)nih' m(u)č(eni)cêh' slavnoe gorênie. imže is'sêčeni biše šie mečem'. iže rod'ь Maksimiênom' iskoleni sut' eže množ'stva an'j(e)l'ь s radostiju priêše. Al(elu)ê.

34. *Or(a)c(iê).*

Vsemogi vêčni B(o)že . prosim'ь da ni s(ve)t(i)h'ь tvoih'ь Mauriciê. Ekšupora . Kandida. Viktora. Inocenciê. Bitalia. i družini ih'ь. sl(a)vna rožd'stva prisno da veselet'ь.

Cum jucunditate celebremus nativitatem beatæ Virginis Mariæ, ut ipsa pro nobis intercedat ad Dominum Jesum Christum. III, 2016

Transite ad me omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini. Spiritus enim meus super mel dulcis, et hereditas mea super mel et favum. Ecclii 24,26-27

Audi, filia, IV, 7955

Beatissimæ Virginis Mariæ nativitatem devotissime celebremus, ut ipsa pro nobis intercedat ad Dominum Jesum Christum. III, 1596

Famulis tuis, quaesumus, Domine, caelestis gratiæ munus impertire: ut quibus beatæ Virginis partus exstitit salutis exordium. Nativitatis... Bruy II, 559

Ss. Mauritii et soc. mart. 22. IX

Mirabilis Deus... IV, 8141

Flagrabat in beatissimis martyribus gloriosus ardor, quia trucidati ferro, collis submissis, qui sub Maximiano perempti sunt, quos multitudo angelorum cum gaudio susceperunt. III, 2883

Omnipotens sempiterne Deus quaesumus ut nos sanctorum Mauritii, Exuperii, Candidi, Victoris, Innocentii et Vitalis cum sociis eorum laetificet votiva solemnitas et

ihže pomoćmi. da utvrždaem se. a
ne iskončae'm' se protivn<o>stvi.

V(e)č(e)rna.

An. S(ve)ti Maurici<i>

K(a)p(i)t(ulb). Ne możête.

*An. <za Veličity>. Poběždajutb
s(ve)ti m(u)č(eni)ci H(r)sto)vi. iže
podb Maksimiēnom' semrtb uvečaše
vzeti s' s(ve)tim' Mauriciem' c(ē-
sa)rstviē n(e)b(e)skāē v'zeše. Al(elu)ē.*

35. *Or(a)c(i)ē). Vsemogi...*

S(E)KT(E)BRA .IŽ. <27> KUZMI I DOMIĒNA I DRUŽINI IH'.

V N(A)V(E)Č(E)RI. K(a)p(i)t(ulb)

2b Si sutb s(ve)ti B(o)ži. iže pridoše ot
skr'bi velikoe i umiše rizi svoe v
kr'vi agnca B(o)žiē. togo radi sutb
prēdb prēstolom' B(o)žim'. i rabo-
tajutb emu d(b)nb i počb prēd'
prēstolom' ego.

Brš. Veseli

*An. <za Veličity>. B(la)ž(e)na
m(u)č(eni)ka H(r)sto)va Kuzma i
Domiēnb. ēže c(ēsa)ru n(e)b(e)-
skomu vinu ugodna bista. i ego
m(i)l(o)sti pomoćiju vēka lskb ne
rodista. m(o)lēta za ni k G(ospod)u.*

36. *Or(a)c(i)ē). Podai prosim' vsemogi
B(o)že. da iže b(la)ž(e)noju m(u)č(e-
ni)ku tvoeju Kuzmi i Domiēna i
družini eju sl(a)vna roždstva prēdb-
hodim'. ihb u tebe m(o)l(it)vami
pomugli (!) se bihomb.*

Jutrna vsa ot m(u)č(eni)kb do konca.

Rēš.

Mat(utinb).

quorum suffragiis nitimur natalitiis
gloriamur. Bruy II, 56

Sanctus Mauricius... III, 4786

Nolite nocere... Ap 7,2

Triumphabant sancti martyres
Christi, qui sub Maximiano mortem
decreverunt suscipere, et cum sancto
Mauritio regna coelestia acceperunt.
III, 5192

Omnipotens... Bruy II, 56

Hi sunt qui venerunt de tribulatione
magna, et laverunt stolas suas, et
dealbaverunt eas in sanguine Agni.
Ideo sunt ante thronum Dei, et
serviunt ei die ac nocte in templo
ejus. Ap 7,14-15

Exultent... IV, 8070

Deus, qui nobis beati martyris Ill. tui
natalitia gloriosa praeire, concedis,
tribue, quaesumus, ejus nos semper
et beneficiis praeveniri, et orationi-
bus adjuvari. PL 78, 163

An. Ku<z>ma i Domьêň. Antimь.
Lêonci. Evprêrь. si petь bratь ot
B(og)a obênčani sutь.

An. Kuzma i Domi<ê>ň s brati eju
lêki ot edinêň ustь Lžiju knezu
otvečajuče rêše. muki tvoe zêlo
poniženi sutь. ne boim se. stvori eže
2c hočeši. ibo kumirom' gluhim' i
nêmim' ne poklonim se.

An. Si slišavь knezь povelê e
svezavše mučiti.

An. S(ve)ti ubo m(u)čen(i)ci egda
mučahu se rêše. G(ospod)i Sp(a)se
H(гьst)e. izbavi ni ot sêti dьêvle. i ot
s(i)na ego Lъžîê kneza.

An. Moleče se ubo s(ve)ti m(u)č(e-
ni)ci prêbivahu nevrêždeni i g(la-
go)l(a)hu k' knezu rekuče. ače imaši
nêkie gor'see muki priloži namь. da
roznaeši êko namь ničesože v'zlediti
mogutь muki tvoe pomagajučim ni
G(ospode)m' Sp(a)som' H(гьsto)mь.
Al(elu)ê. 2.

K(a)p(i)t(ulь). Brat(ie) s(ve)ti vêroju
pobêdiše c(êsa)rs'tviê. s'dêaše
pravdu ulučiše obêtovaniê zatku usta
lvomь. ugasiše silu ognnu.

Brš. Div(a)ňь B(og)ь.

An. <za Blagoslovenь> B(la)ž(e)-
niňь m(u)č(eni)kь čstna vsгда estь
pametь. êko egda vedêhu se k
mukamь. lêki ot edinêň ustь poêhu
rekuče. bl(a)go estь isp(o)vêdati se
G(ospode)vê. i pêti imeni tvoemu
višni. Al(elu)ê.

37. Or(a)c(iê). Podai prosimь vsemogi
B(ož)e. da iže b(la)ž(e)noju m(u)č(e-

Cosmas et Damianus, Anthimus,
Leontius, Euprepus, hi quinque
fratres a Deo coronati sunt. III, 1938

Cosmas et Damianus, quasi ex uno
ore, Lisio praesidi respondententes
dixerunt: Tormenta tua valde con-
temnentes non timemus; fac ergo
quod vis; nam idola surda et muta
non adoramus. III, 1939

Audiens haec praeses, praecepit eos
vinctos manibus et pedibus fortiter
torqueri. III, 1516

Sancti martyres dum torquerentur
dixerunt: Domine Jesu Christe,
libera nos a laqueo diaboli, et a filio
ejus Lisio praeside. III, 4730

Orantes autem sancti manebant
illaesi, et dicebant ad praesidem: Si
habes aliqua crudeliora tormenta,
infer nobis, ut cognoscas quia nihil
nobis possunt tormenta tua, adju-
vante nos Christo. III, 4182

Sancti per fidem vicērunt regna,
operati sunt justitiam, adepti sunt
repromissiones, obturaverunt ora
leonum, extinxerunt impetum ignis
Heb 11,33-34

Mirabilis Deus IV, 8141

In memoria aeterna erit justus Ps
112 (111). Quasi ex uno ore can-
tantes dixerunt: Bonum est confiteri
Domino et psallere nomini tuo,
Altissime. Ps 92 (91),2

Praesta, quaesumus, omnipotens
Deus: ut qui sanctorum martyrum

2d ni)ku tvoeju Kuzmê i Domъêna i
družini eju sl(a)vna roždstva čtem' ot
vsêhъ zlb napadajučihъ m(o)l(it)vami
ihъ izbavili se bihomъ.

V(E)Č(E)RNA.

K(a)p(i)t(ulъ). Hodiše v milotahъ. i
v' kozьbêh' kozah'. lišeni skrbeče
ozlobleni. imže ne bē dostoêhъ vsъ
migrъ.

Brš. Veselête se.

An. <za Veličitъ>. S(ve)ti moi iže v
sem' vêcê...

38. *Or(a)c(iê)*. Podai prosim'.

T'ZDE V(E)Č(E)Rъ N(A)V(E)Č(E)RI VEČESL(A)VA M(U)Č(ENI)K(A).

An. <za Veličitъ>. S(ve)ti Večeslavъ
m(u)č(eni)kъ B(o)ži prêdragi v
Boleslavlê gradê svršenu muku n(a)
n(e)b(e)ska c(êsa)rstviê slavnê vziti
uteže B(ogo)mъ čedrečimъ.

Brš. Veliê est'.

39. *Or(a)c(iê)*. B(o)ž e iže ni b(la)ž(e)-
n(a)go Večeslava m(u)č(eni)ka
tvoego sl(a)vna roždstva podaeši
prêdhoditi. podai prosimъ ego ni
vsъgda dobrodêni prêdhoditi se. i
m(o)l(it)vami pomagati se.

JUTR(b)NA.

Bit(atorii). Pridê<te> poklonêm' se
c(êsa)ru c(êsa)rъ iže d(b)n(b)sъ
b(la)ž(e)n(a)go obênčava Večeslava
m(u)č(eni)ka.

VSA SLUŽBA OT .A. <1> M(U)Č(ENI)KA D(O KON)C(A) RÊŠ(PONA). KROMÊ .E. <6> ČTENъ.

Č(b)t(i). Se n(i)ne s'bist se pr(o)r(o)-
č(ъs)koe sl(o)vo. eže i samъ G(os-
pod)ъ naš'

tuorum Cosmae et Damiani natalitia
colimus, a cunctis malis imminenti-
bus eorum intercessionibus libere-
mur. Bruy II, 864

Circumierunt in melotis, in pellibus
caprinis, angustiati, afflicti, quibus
dignus non erat mundus.
Heb 11,37-38

Exultate... IV, 8069

Sancti mei qui in isto saeculo
III, 4732

Praesta, quaesumus ... Bruy II, 864

Magna est IV, 8130

Deus, qui nobis beati Wenceslai
martyris tui natalitia gloriosa praecire
concedis, tribue, quaesumus, ejus
nos semper et beneficiis praeveniri,
et orationibus adjuvari.
PL 78, 163

Venite adoremus Regem regum,
cujus beatum hodie coronavit
Wenceslaum. III, 1178

LJUBLJANSKI HOMILIJAR

- 1a *N(e)d(ê)l(e) .a. <I> Posta. Om(i)liê
č(ь)te(niê) s(ve)ta go e(van)j(eliê)
pr(o) M(a)têê. (4,1-11)*

V(ь o)no vr(ê)me vedemъ bisi Sp(a)sъ
d(u)h(o)mъ v' pustinju. da iskusiť se
bi. otъ dъêv(ь)la. I pr(o)čaê.

Om(i)liê čt(e)niê t(o)g(o)žde.

Raspačati se. ot' eterihъ obikaetъ.
kimъ d(u)h(o)mъ vedenъ bilъ bi
G(ospod)ъ Sp(a)sъ v' pustinju. togo
radi êko v semžde č(ь)t(e)ni ev(a)n-
j(ê)lscêemъ g(lago)let' se. Poêť i
dъêv(ь) vъ s(ve)ti gradъ. i paki poêť
i na goru visoku zêlo.

Rêš(ponъ). Stuzil' bimъ. ače ne vêdê.

Č(ь)ti. Na rêsnê. i bezъ vsakogo
poroka priemletъ se da s(ve)tim'
[d]uh(o)mъ vъ pustinju vedenъ
1b vêrovalъ se bi. Da tamo ego d(u)hъ
s(ve)ti velъ bi idêže d(u)hъ zlobivi
na iskušenie obrêľ bi.

Rêš(ponъ). Anj(e)l(o)mъ.

Č(ь)ti. Na egda sie g(lago)letъ se. da
B(o)gъ i č(lovê)kъ. ljubo v' s(ve)ti
gradъ. ljubo na goru. visoku zêlo.
otъ dъêv(ь)la poêť bilъ bi. mis(ь)l
nêkihъ č(lovê)kъ ubêgaet'. č(lovê-
č)scê uši sie slišêče ustrašaeta
se. Na obakъ vsakomu vêritelno biti
znamenati možemъ ače v semъ i
drugaê stvorenaê mis(ь)lmi. Trimi v
istinu iskusami G(ospod)a n(a)š(e)go

- 1c dъêv(ь)l iskusî. [Pr]ъvo lakomъstviju
požr'tьka egda re[č]e emu. ače s(i)nъ
b(o)žî esi rъci da kam[en]je sie
hlêbi budutъ. Drugoviceju že
tъčesl(a)viemъ. egda reče emu ače

In illo tempore ductus est Jesus in
desertum a Spiritu, ut tentaretur a
diabolo. Et reliqua.

(Hom. s. Gregorii Papae)

Dubitari a quibusdam solet, a quo
spiritu ductus sit Jesus in desertum,
propter hoc, quod subditur.

Assumsit eum diabolus in sanctam
civitatem, et rursus: assumsit eum
in montem excelsum valde.

Tribularer si nescirem. IV, 7778

Sed vere et absque ulla quaestione
convenientur, accipitur, ut a Sancto
Spiritu in desertum ductus credatur,
ut illae cum suis spiritus duceret,
ubi hunc ad tentandum malignus
spiritus inveniret.

Angelis suis mandavit... IV, 6087

Sed ecce, cum dicitur Deus homo
vel in sanctum civitatem vel in
excelsum montem a diabolo assum-
tus mens refugit accedere, humanae
hoc audire aures expavescent. Qui
tamen veri esse incredibilia ista
cognoscimus, si in illo et alia facta
pensamus.

Per gula quippe tentat, cum dicit:
Dic ut lapides isti panes fiant. Per
vanam gloriam tentat cum dicit: Si
filius dei es mitte te deorsum. Per
sublimitatis avaritiam tentat cum

s(i)nъ b(o)ži esi vъzi se nizu.
Treticeju želēniemъ imēniē. egda
reče emu. vsa siē d[a]mъ ti ače padъ
pokloniši mi se.

Bratiē. ne čudo estъ . ače G(ospod)ъ
n(a)šъ knezu vsēhъ bēsъ. iskusiti se
poda. oče bēše prišъ. i otъ ud' ego
nasъ radi bъenъ bitī i raspetъ. Glava
1d že i vsēhъ dъēvъ estъ udī že ego
sutъ vkurъ sъ vsēmi bēsi. Pilat' i
nēvēr'ni Ijudēi propъnъše i G(ospo-
d)a. ti že vsi zъli poslēdъstvujūce
dъēvlu zъlimi dēli. na ēkože G(os-
pod)ъ n(a)šъ porpa dъēvla. tako i mi
[vъo]ruživъše se pomoćiju g(ospo-
d)njū poriraemъ vse lъsti dъēvъ-
skie.

Rēš(ponъ). Vedenъ bistъ

*N(e)d(êl)e . b. (2) p(o)sta. Č(ъ)ti
om(i)l(i)ju č(ъ)te(niē) s(veta)go
e(van)ġ(eliē) pr(o) s(lovo) M(a)têê
(15,21)*

V(ъ)o no vr(ê)me iz(ъ)s'd Sp(a)sъ ot
prêdêlъ jēnisaġъskihъ pride vъ
2a strani turъskie i sidonъskie i se žena
hananēiska ot prêdêlъ tēhъ izъšd'si
v'zъri g(lago)ljući emu p(o)m(i)l(ui)
me G(ospod)i S(i)ne D(a)v(i)d(o)vъ.
I proč(a)ê. *Om(i)l(i)ê č(ъ)teniē
togožde.*

V č(ъ)t(e)ni semъ s(ve)t(a)go e(van)-
ġeliē eže n(a)mъ n(i)ne čt(e)no
<es>ъ. bratie milēiša. slišahomъ
veliju vêru ženi i trъpēnie tvġ
dostanъ[s]tva toli smêru

Rēš(ponъ). M(o)laše se Êk(o)v.

*Č[ъti]. Eže tēme veče estъ divimo
mis'li obêtovanie imže s[i]ê v istinu
otъ êzik b(o)ž(ъ)skihъ g(lago)lъ*

regna mundi omnia ostendit dicens:
haec omnia tibi dabo si cadens
adoraveris me. PL 76, 1136

Ductus est ... IV, 6529

Et egressus inde Jesus secessit in
partes Tyri et Sidonis. Et ecce
mulier Chananaea a finibus illis
egressa clamavit dicens ei: Miserere
mei, Domine, fili David Mt 15,22

Beda Ven., PL 94, 102

In lectione sancti Evangelii, quae
modo lecta est, fratres carissimi,
audivimus magnam mulieris fidem,
patientiam, constantiam et humi-
litem

Oravit Jacob IV, 7334

Cuius magis est admiranda mentis
devotio, qua ipsa quidem utpote
gentilis a divinatorum eloquiorum

iskurenъ bēše otlučena učeni. ni obakъ onēmi iže tižde g(lago)li kažutъ estъ ulišena silami. Imatъ v
 2b istinu veli vēri svr̄šenie eže m(i)-l(o)sti sp(a)s(i)t(e)la prositъ rekuči p(o)m(i)l(ui) me G(ospod)j S(i)ne D(a)v(i)d(o)vъ

Rêš(ponъ). Reče anĳ(e)lъ.

Č(ь)t(i). Egda ubo togožde G(ospod)a S(i)na D(a)v(i)dova naricaetъ. otvaraetъ v istinu êko rēsni sa č(lo-vê)kъ rēsno že vēruetъ se i B(og)ъ. I egda že o dečerē m(o)leci ni sъ soboju ee voditъ ni G(ospod)a priti prositъ otvrḡstē otvaraetъ êko ego ni k tomu nastoēniemъ. na i slovomъ zdravie moči dati vēruetъ egože
 2c nastoēniē tēlesnago ne prositъ. Na i v semъ. eže po mnozēhъ slъzah' obakъ klanajuči se. m(o)litъ G(ospod)a rekuči g(ospod)i pomozi mi. Nikoli se ot nego b(o)ž(ь)stvъnago veličъ-stviē otvrḡžena vērujuči egože m(o)lit' da b(o)žiju êvilъ bi silu. G(ospod)ъ že obakъ vъz(ь)mlъča i ne otveča ei [n]i slovese. da êvilъ bi vēru i tr'pēnie toli smēru ee. Kъ uč(e)n(i)k(o)mъ že otvečavъ reče. nēsъmъ poslanъ tьkmo kъ ovcamъ rogibъšimъ domu iz(drai)l(e)va.

Rêš(ponъ). Vidēhъ G(ospod)a lic(e)mъ

2d *N(e)d(ê)l(e) .v. <3> p(o)sta. Om(i)liē. Čte(niē) s(veta)go e(van)ĳ(eliē) pr(o) slovo)*

V(ь o)no vr(ê)me bē I(su)sъ izgone bēsъ i tъ bē nēmъ. I pr(o)čaē.

funditus erat segregata doctrinis, nec tamen illis quae eadem eloquia praedicant, sit privata virtutibus. Habebat namque magnam fidei perfectionem, quae pietatem Salvatoris implorans ait: Miserere mei, Domine, fili David.

Dixit angelus... IV, 6465

Cum enim eumdem Dominum filium David appellat, profecto patet quia verum hunc hominem, verum credit et Deum. Cum pro filia rogans, non illam secum adducit, non Dominum ad eam venire precatur, constat apertissime quod cum verbo salutem posse dare confidit, eius praesentiam corporis nullam requirit. Sed in hoc post multas lacrimas tandem prostrata adorat, dicens: Domine, adiuva me, nequaquam se de eius divina maiestate ambiguum docet, cuius adorandam ut Dei didicit esse potentiam. Respondere autem ei differt Dominus... sed ut perseverantiam mulieris nobis semper innotabilem demonstret... Et hoc est quod ait: Non sum missus nisi ad oves quae perierunt domus Israel.

Vidi Dominum facie... IV, 7874

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam. Lc 11,14

In illo tempore erat Jesus eicens daemonium et illud erat mutum... Et reliqua.

*Om(i)liê čьstnago Bêdi
pr(o)zv(i)t(e)ra*

Bêsnî že sa vь ev(an)j(e)li b(la)ž(e)-
n(a)go Matêê ev(a)nĵ(e)lista. ne
tьkmo nêmь na i slêpь bivь pravitь
se. Iscêlenь že dêet' se ot G(ospod)a
tako. êkože g(lago)laь bi. i vidêlь
bi. Tri ubo veliê zn(a)m(e)niê
vьkupь vь edinomь č(lovê)cê svrь
šena sutь. slêpi viditь nêmi g(lago)-
letь bêsnî ot' bêsa izbavlaetь se.

Rêš(ponь). Se li estь.

*Č(ь)ti. Eže togda v istinu têlesnê
stvoreno estь G(ospode)mь*

*Homilia Venerabilis Bedae
Presbyteri*

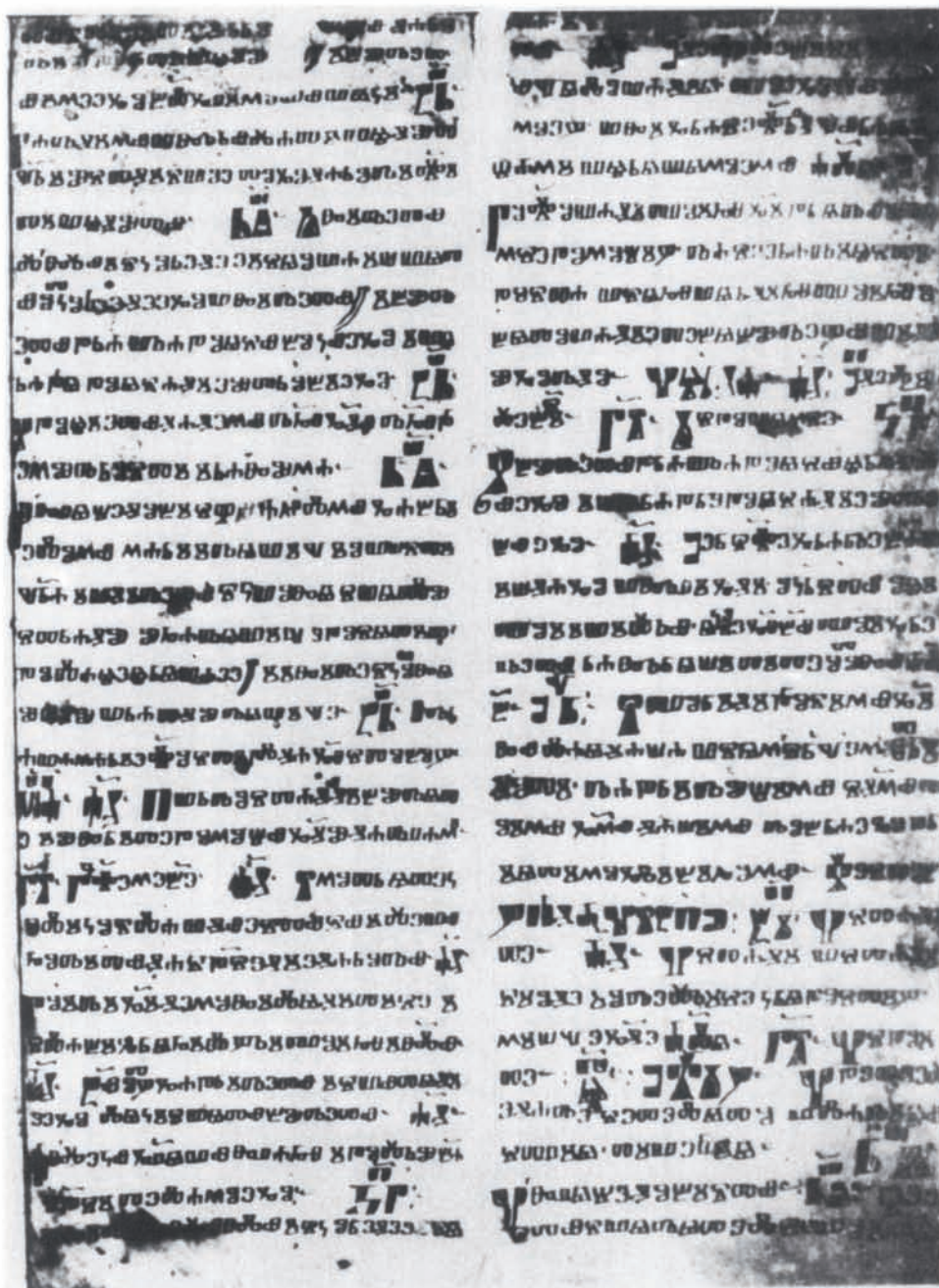
Daemoniacus iste apud Matthaicum
non solum mutus, sed et caecus
fuisse narratur; curatusque dicitur a
Domino, ita ut loqueretur et videret.
Tria ergo signa simul in uno homine
perpetrata sunt: caecus vidit, mutus
loquitur, possessus a daemone
liberatur.

Iste est frater vester... IV, 6999

*Quod et tunc quidem carnaliter
factum est...*

Londonski fragment brevijara, 13. st. - 1ab.

Londonski fragment brevijara, 13. st. - lcd.

Vrbnički fragment brevijara, 13. st. - 1=Aa I,II.

Vrbnički fragment brevijara, 13. st. - I=Ab I,II.

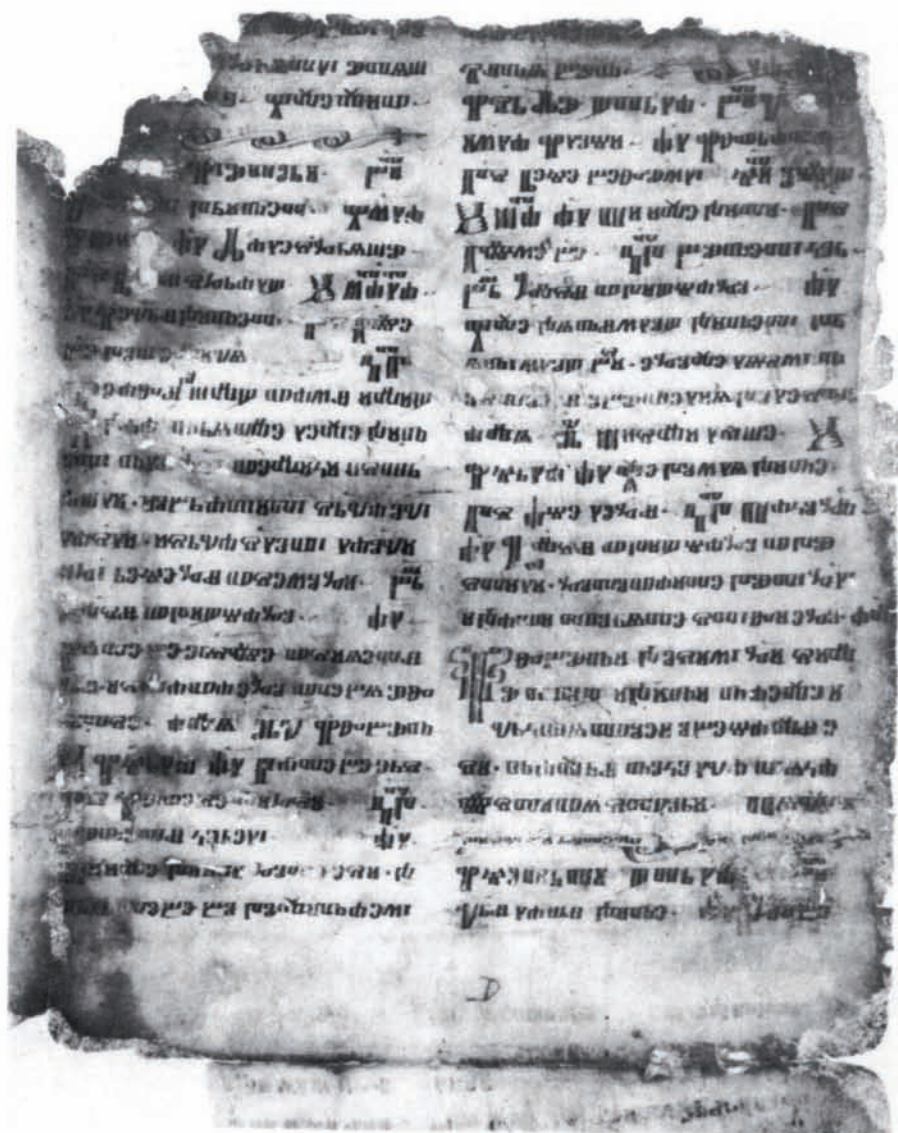
Vrbnički fragment brevijara, 13. st. - 2=Ba I,II.

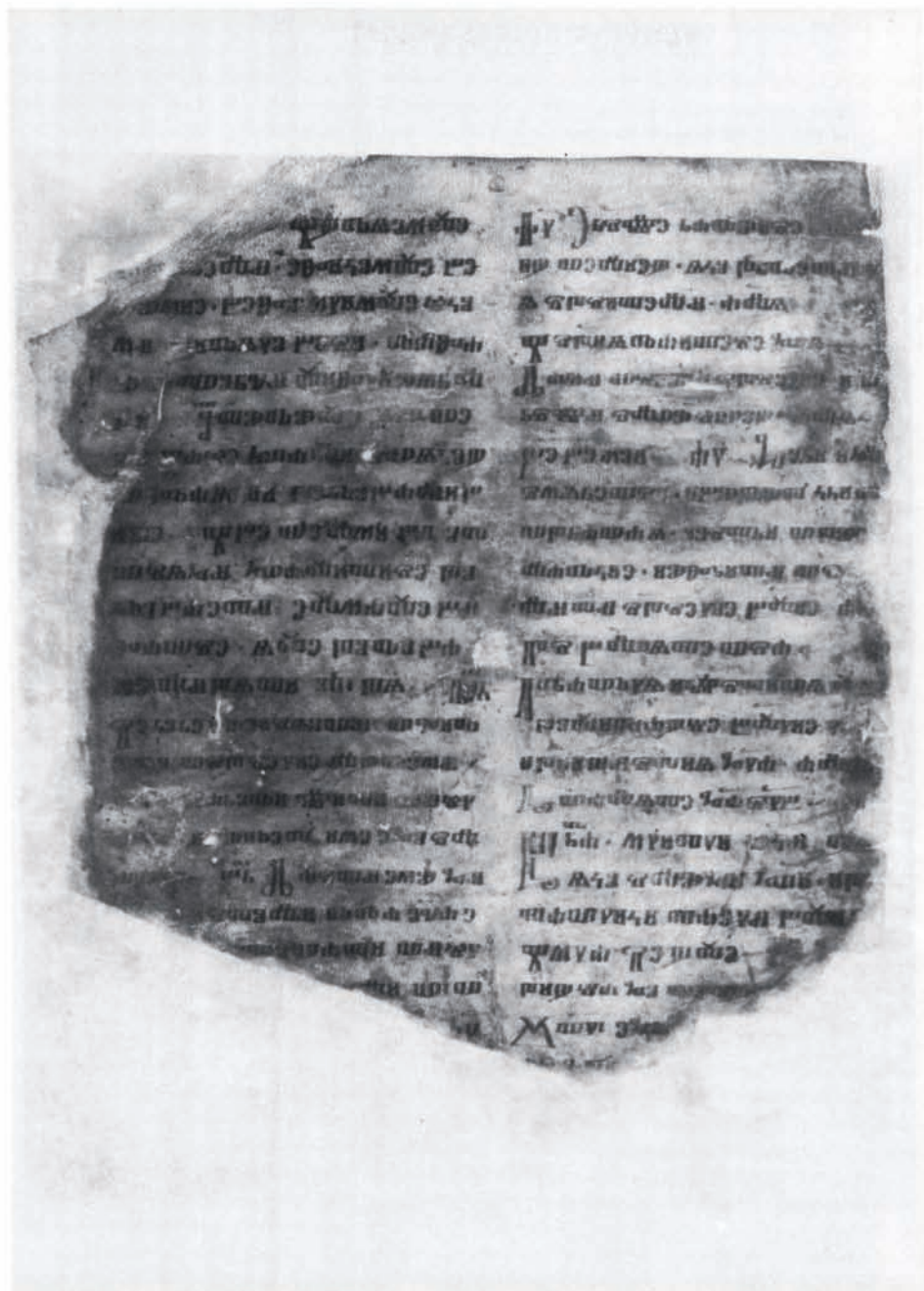
Vrbnički fragment brevijara, 13. st. - 2=Bb I,II.

Vrbnički fragment brevijara, 13. st. - 3=Ca I,II.

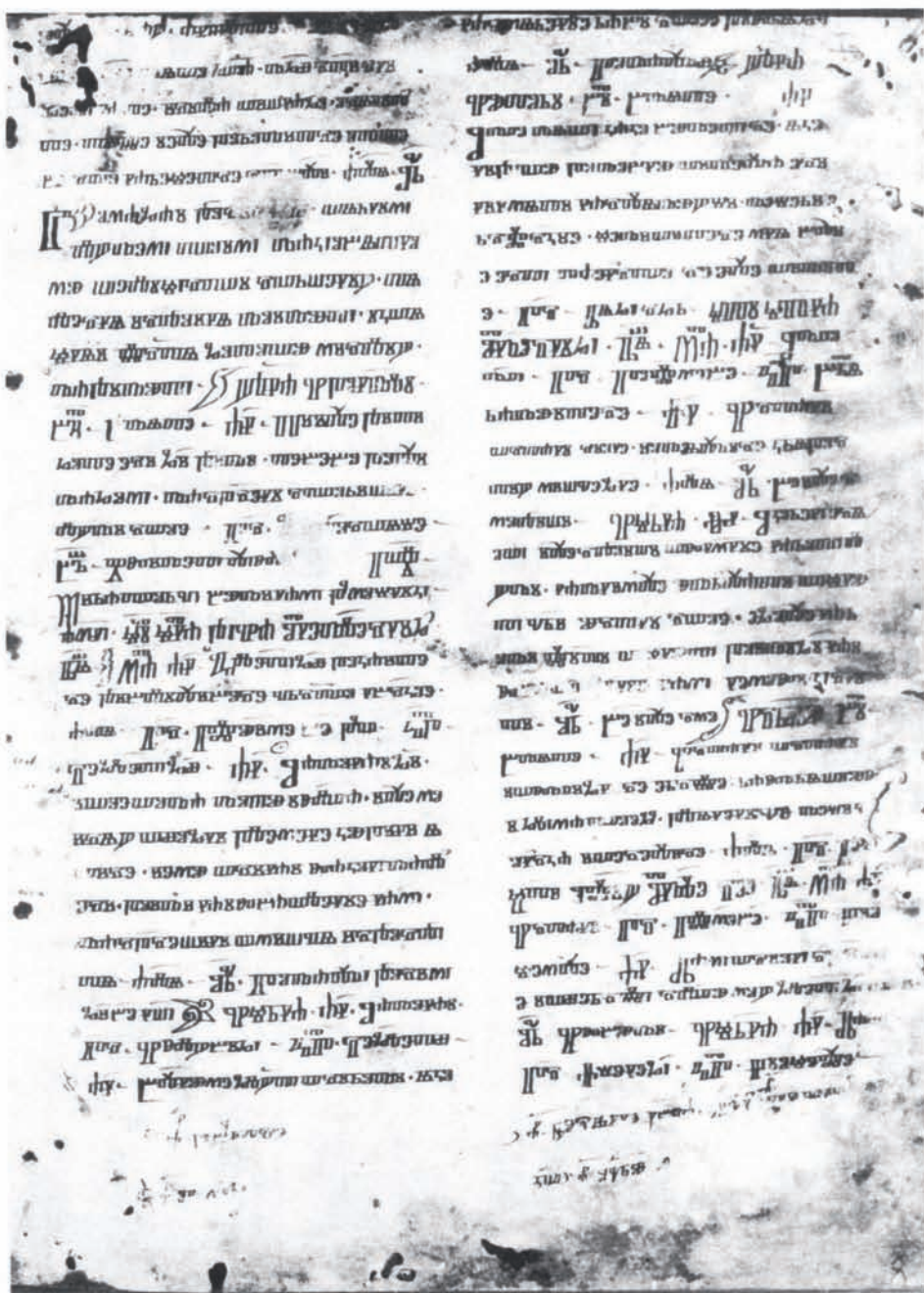
Vrbnički fragment brevijara, 13. st. - 3=Cb I,II.

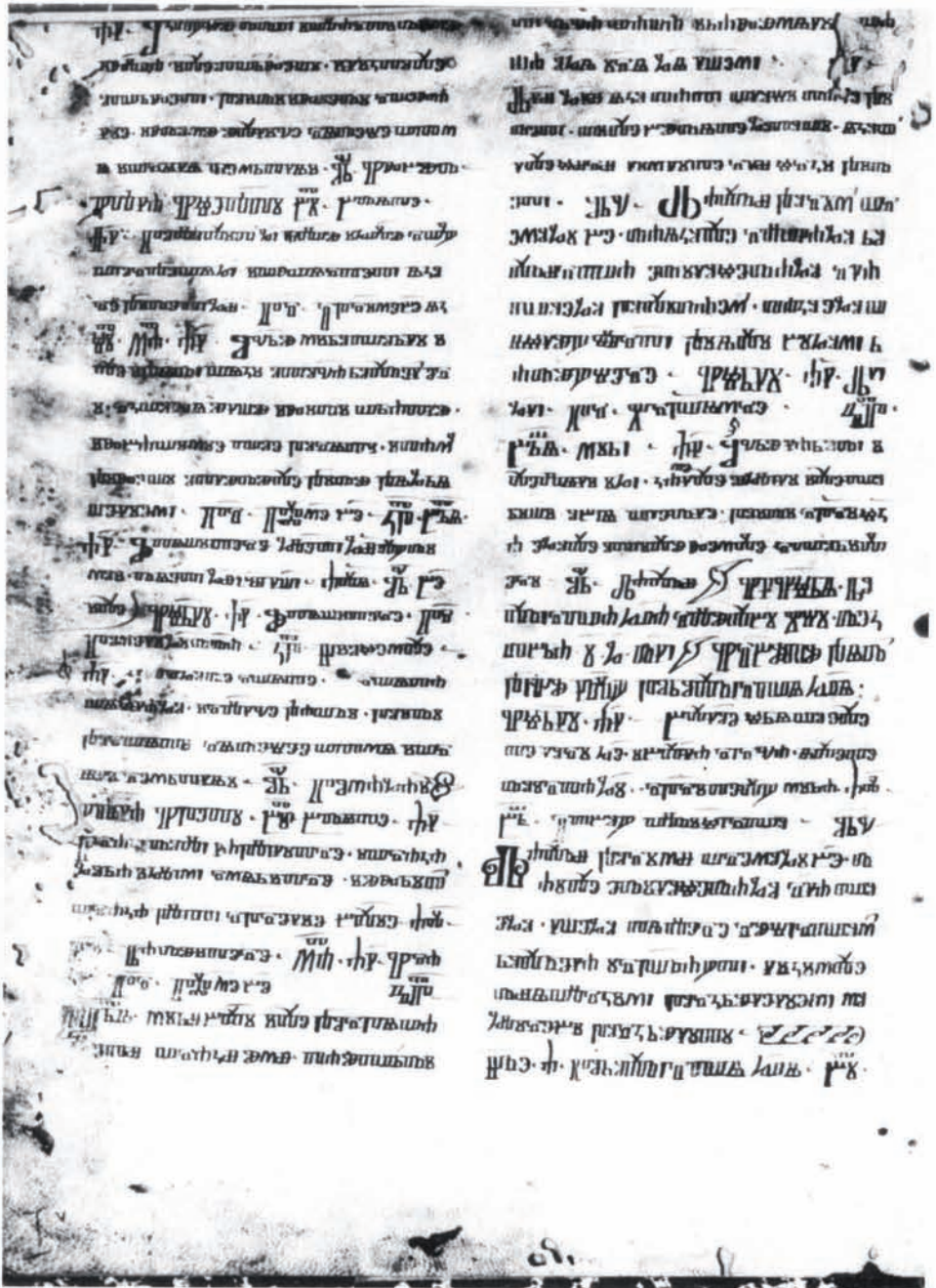
Vrbnički fragment brevijara, 13. st. - 4=Da I,II.

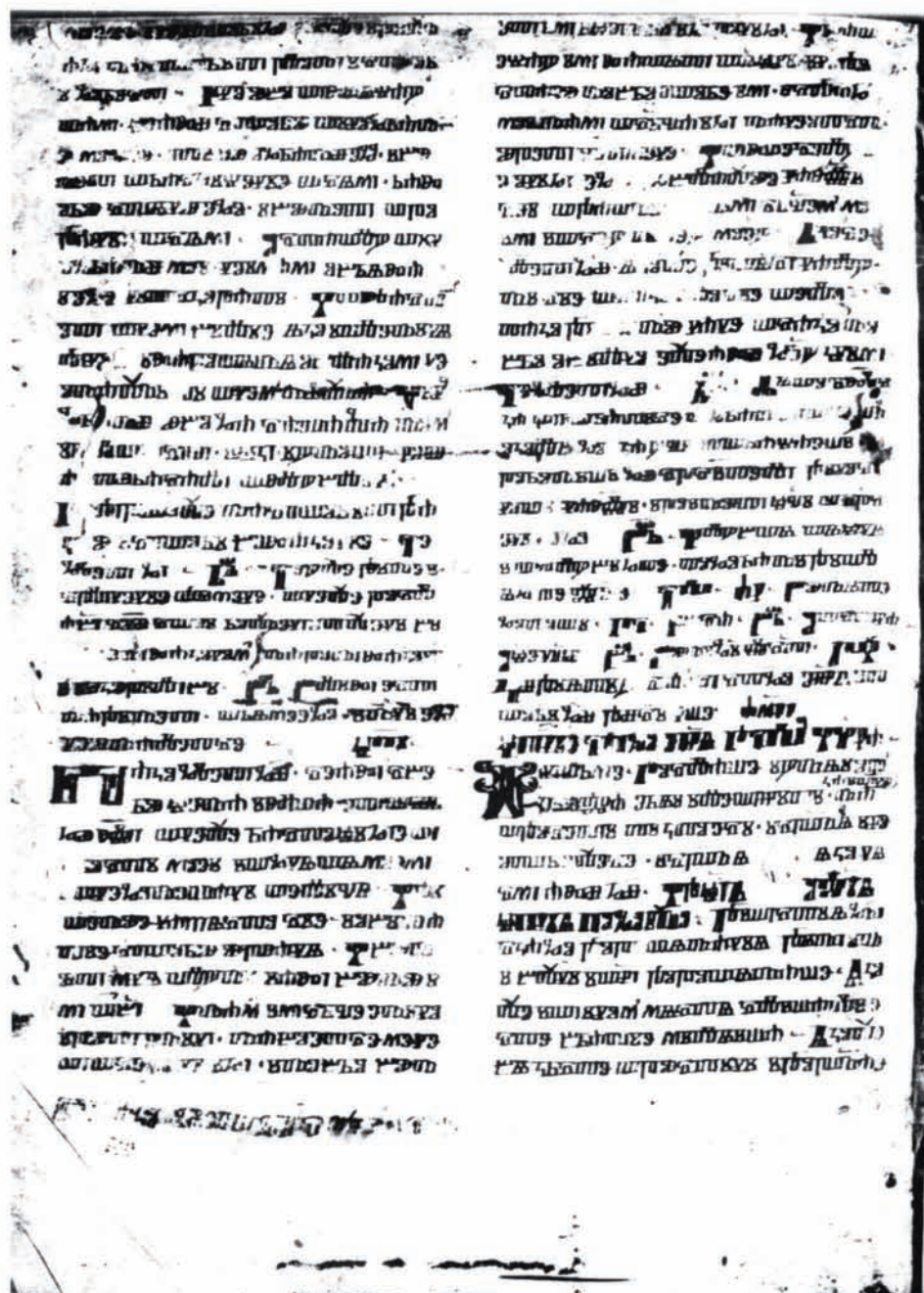
Vrbnički fragment brevijara, 13. st. - 4=Db I,II.

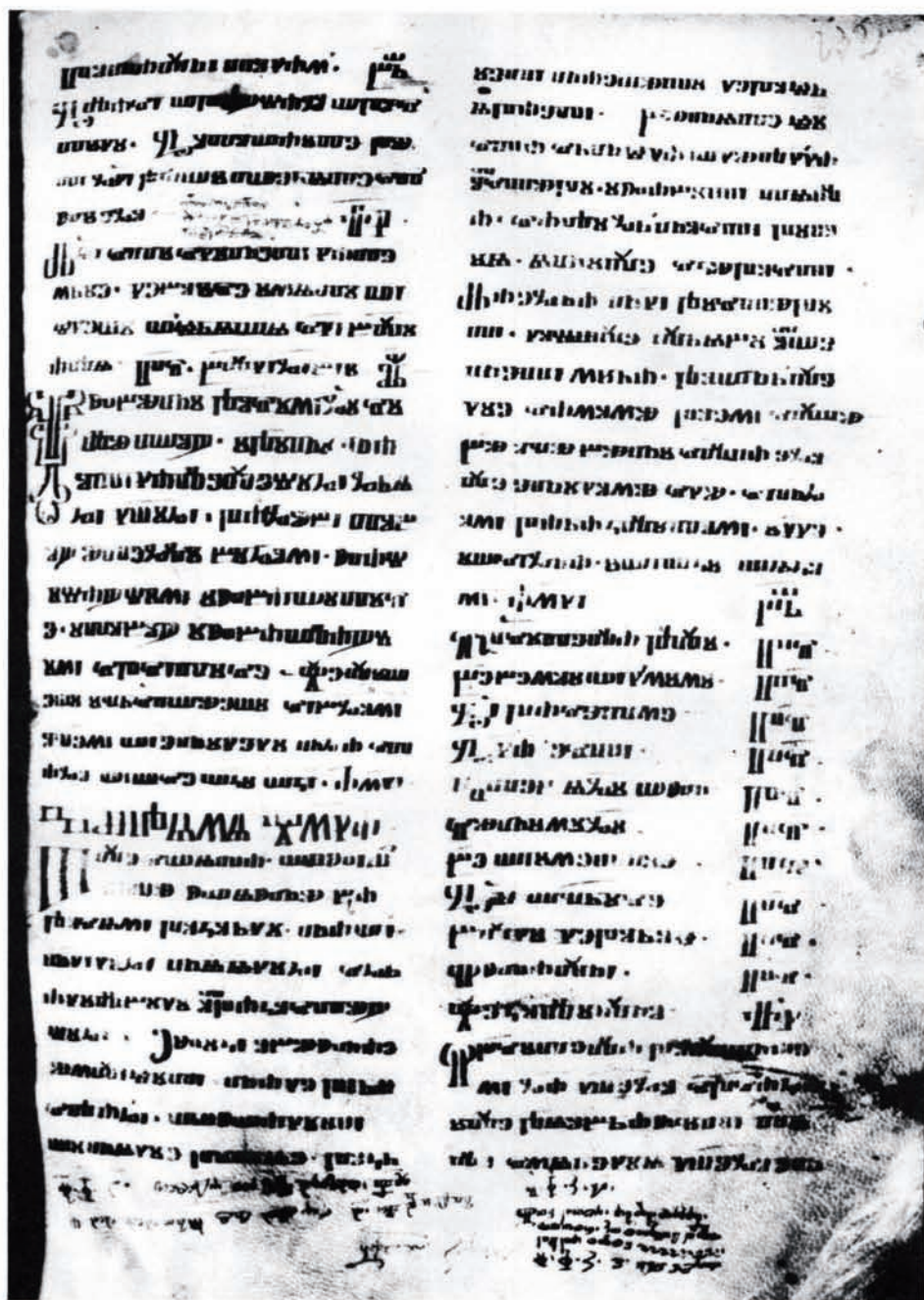
List brevijara uz Novakov misal (αNk), 13. st. - 1ab

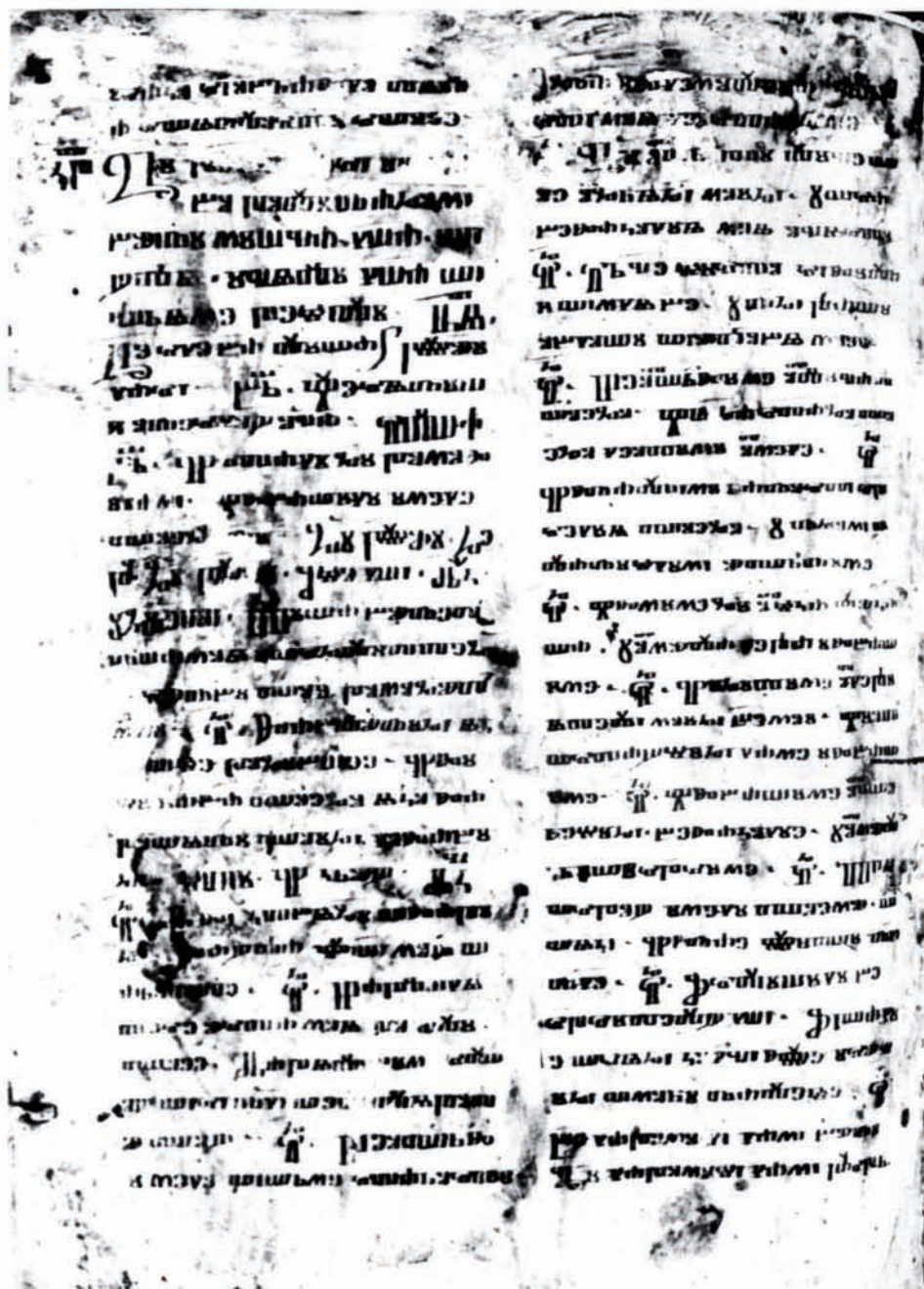
List brevijara uz Novakov misal (αNk), 13. st. - 1cd

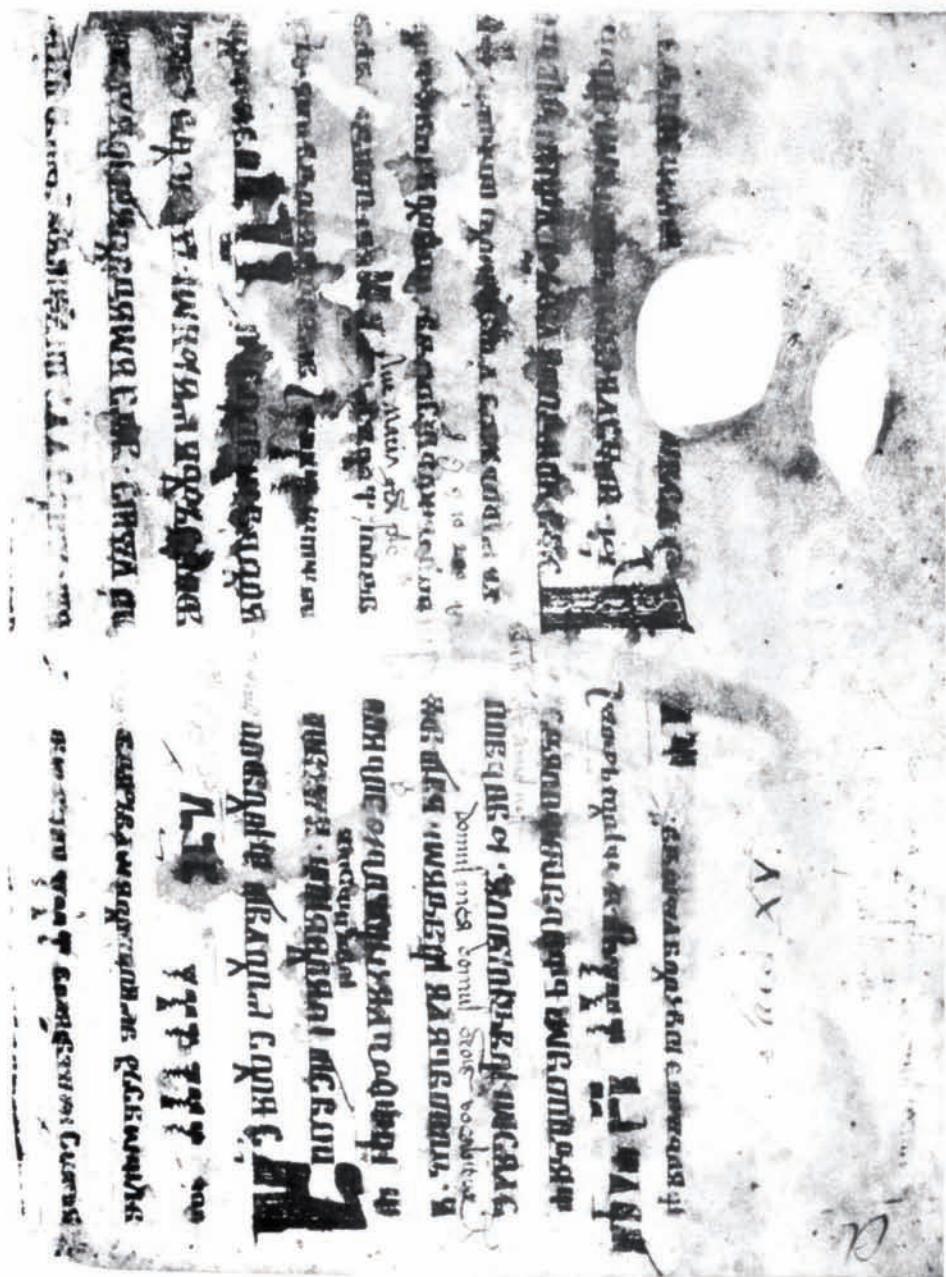
List brevijara uz posljednju stranu Novakova misala (βNk), 13. st. - 1cd

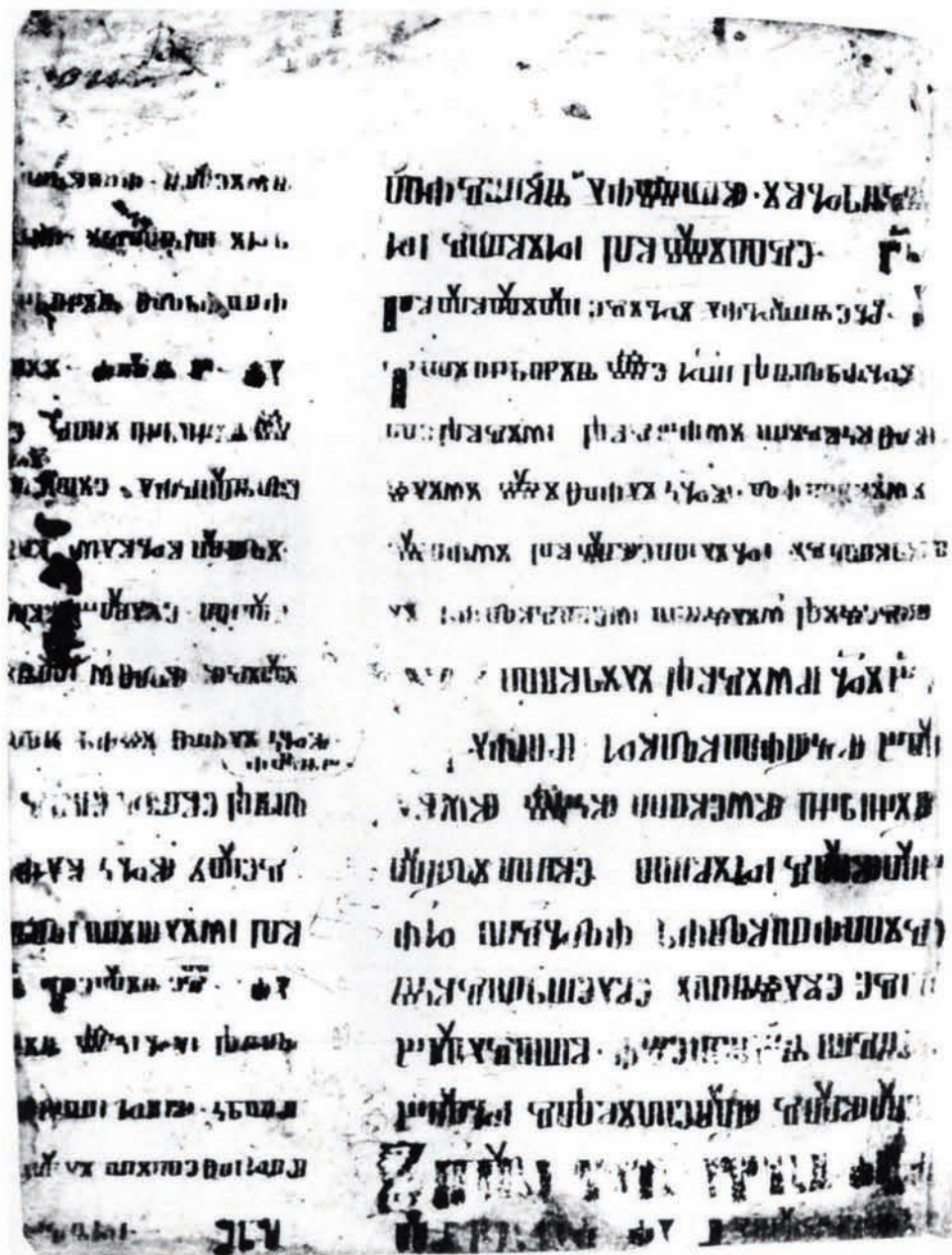
List brevijara dodan na kraju Ročkoga misala (αRoč), 13. st. - 1ab

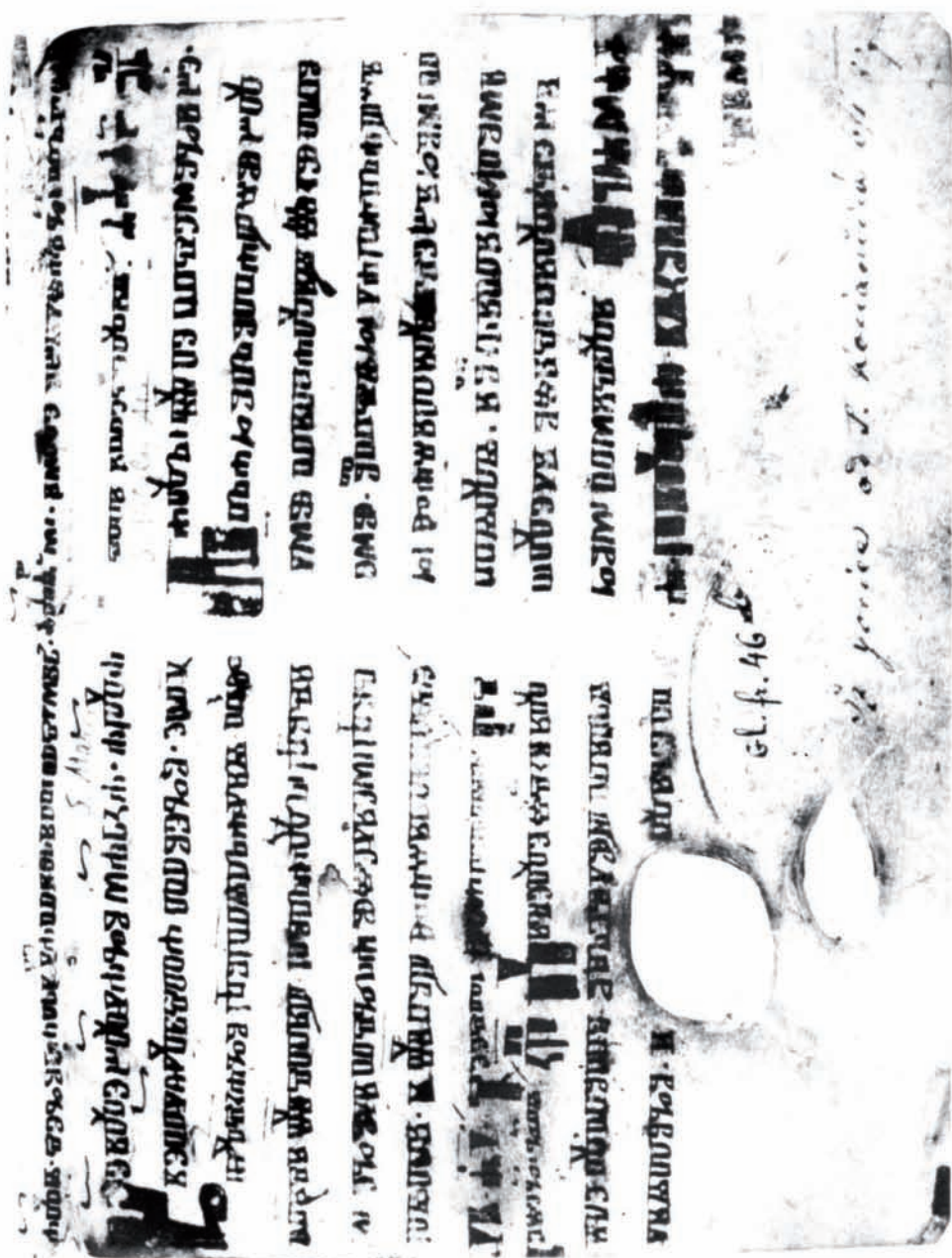
List brevijara dodan na kraju Ročkoga misala (αRoč), 13. st. - Icd

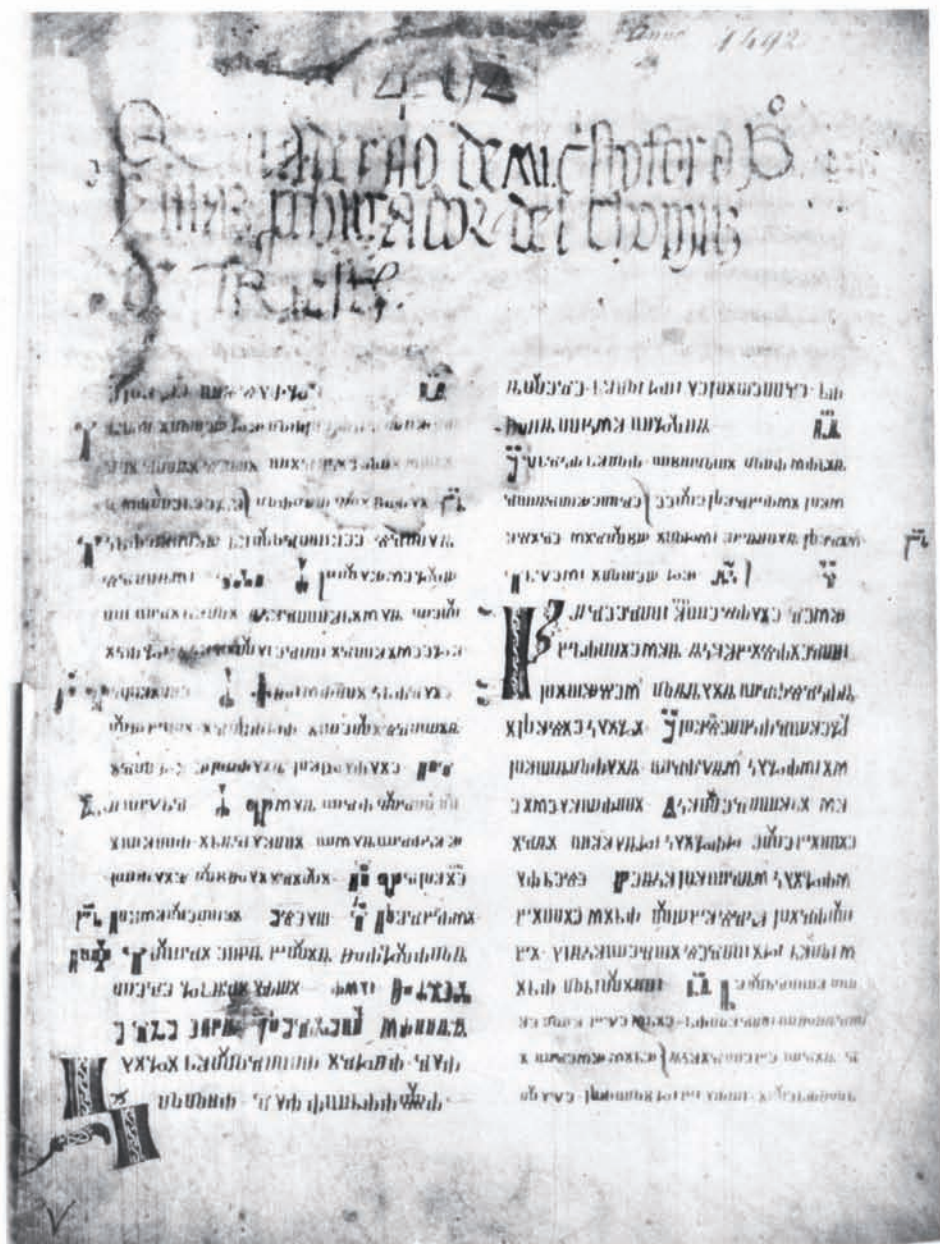
Glagoljski fragment HAZU 46b, 13. st. - cd

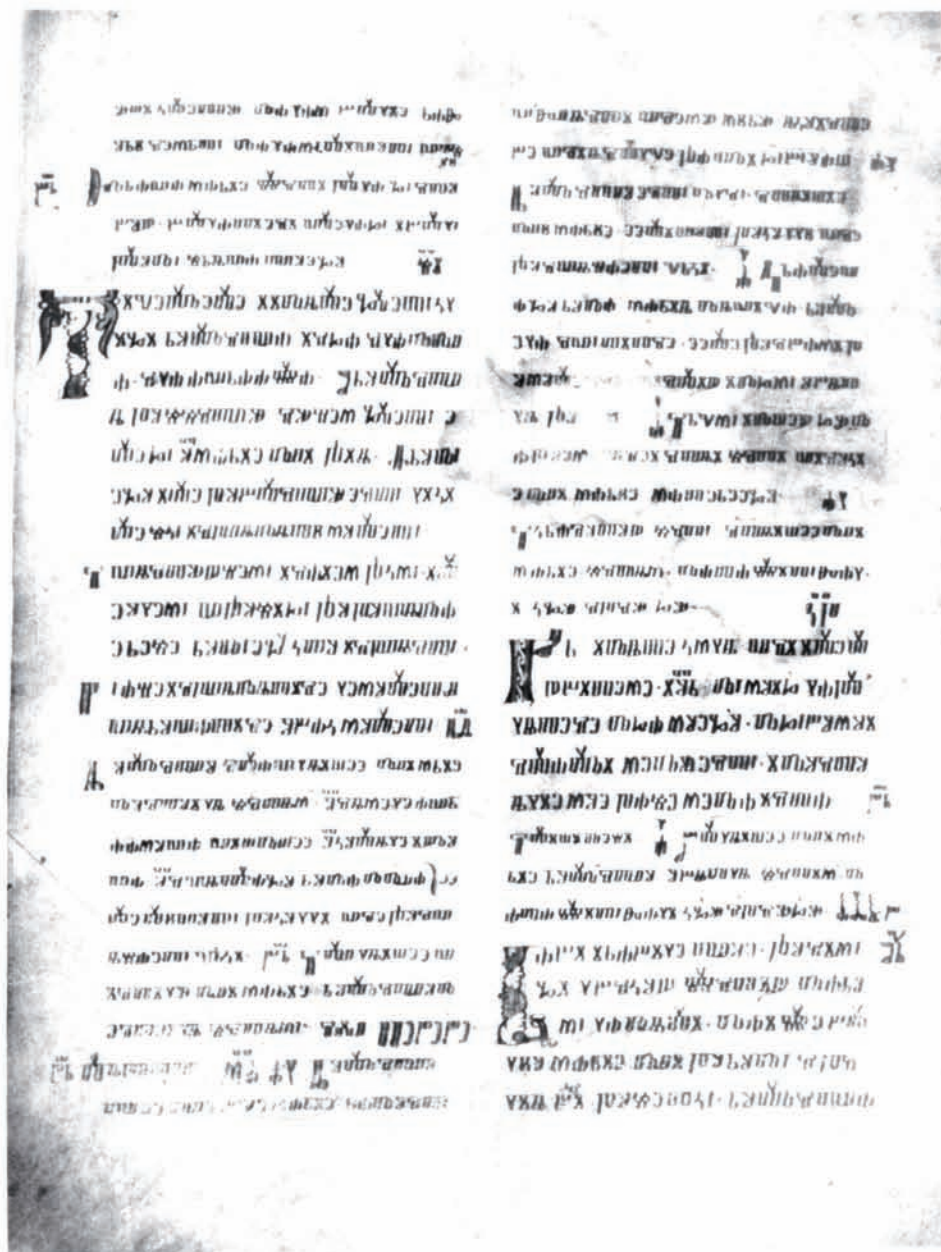

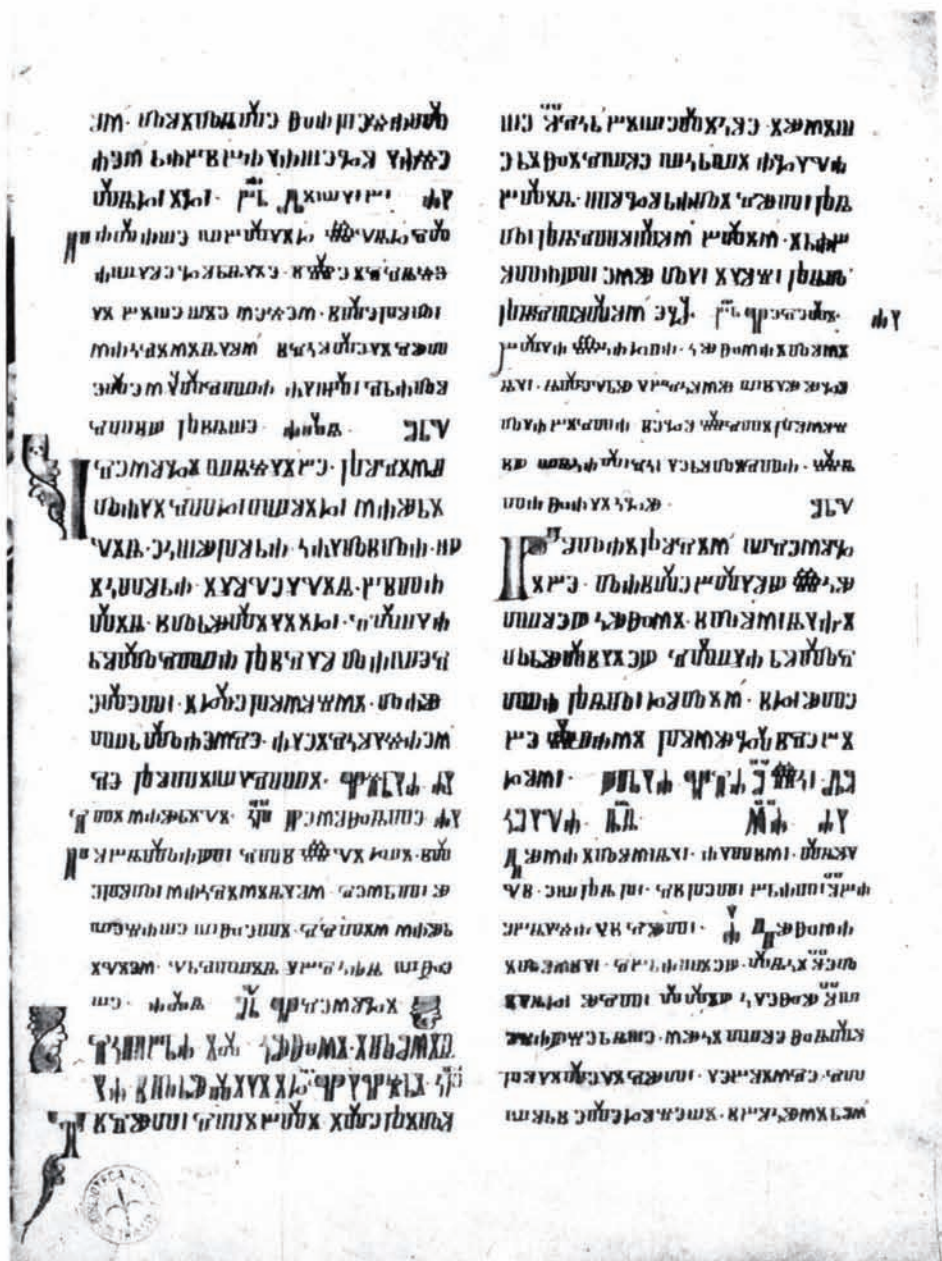
Glagoljski fragment HAZU 46a, 13. st. - cd

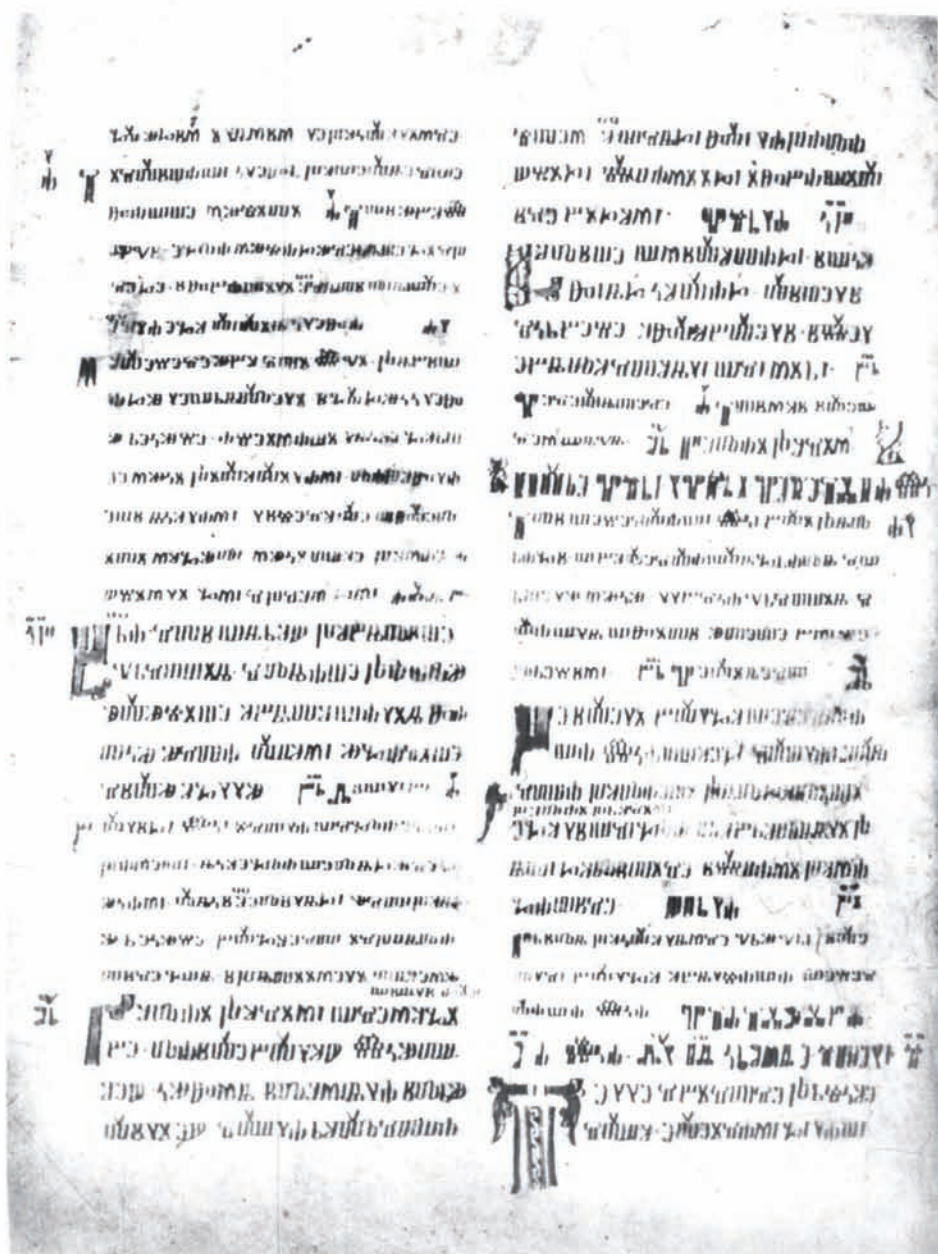
Glagoljski fragment HAZU 46b, 13. st. - ab

Dvolist glag. brevijara iz Trsta - Gradska biblioteka MS Misc. 81, 13. st. - 1^r

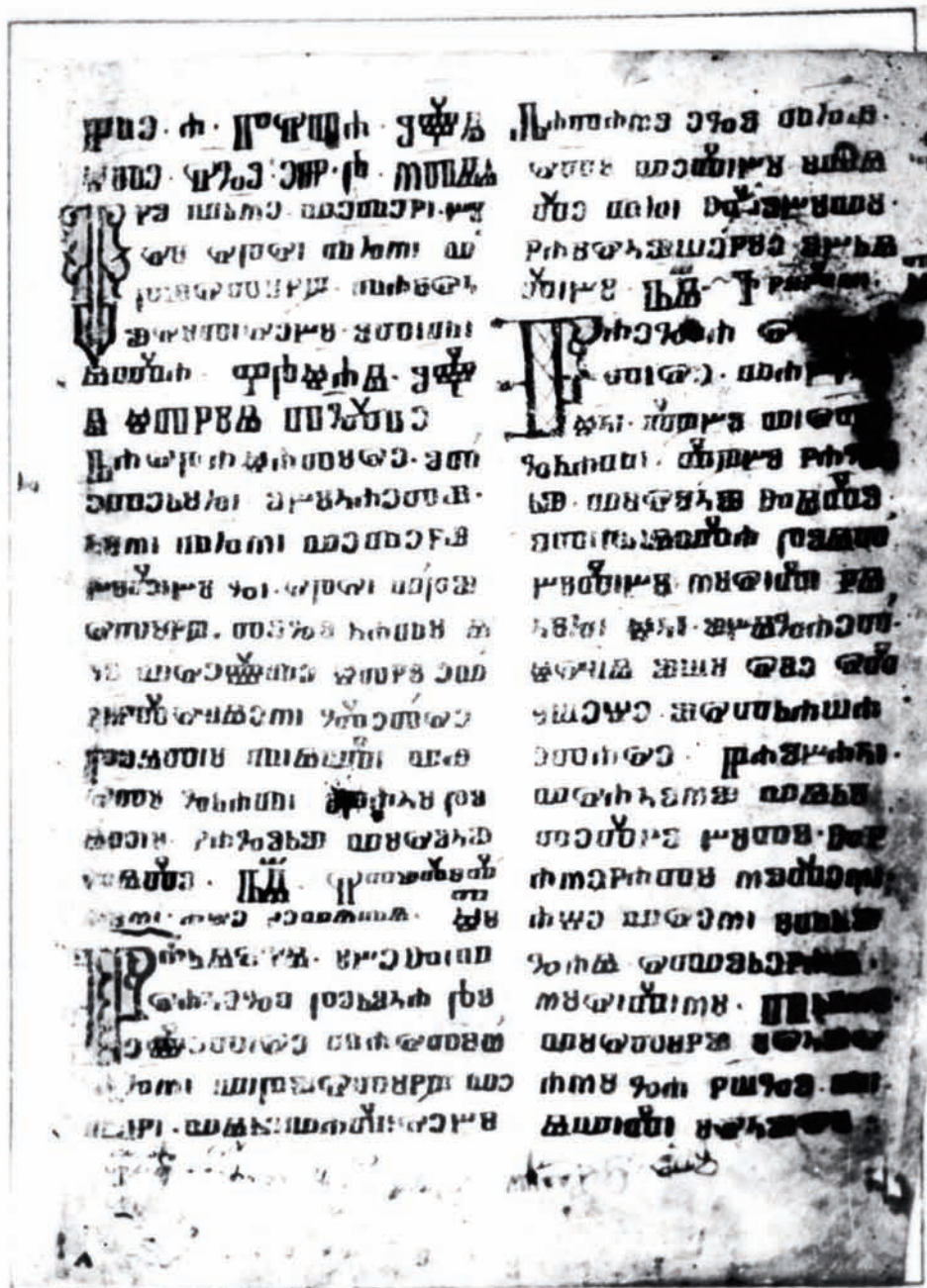
Dvolist glag. brevijara iz Trsta - Gradska biblioteka MS Misc. 81, 13. st. - 1^v

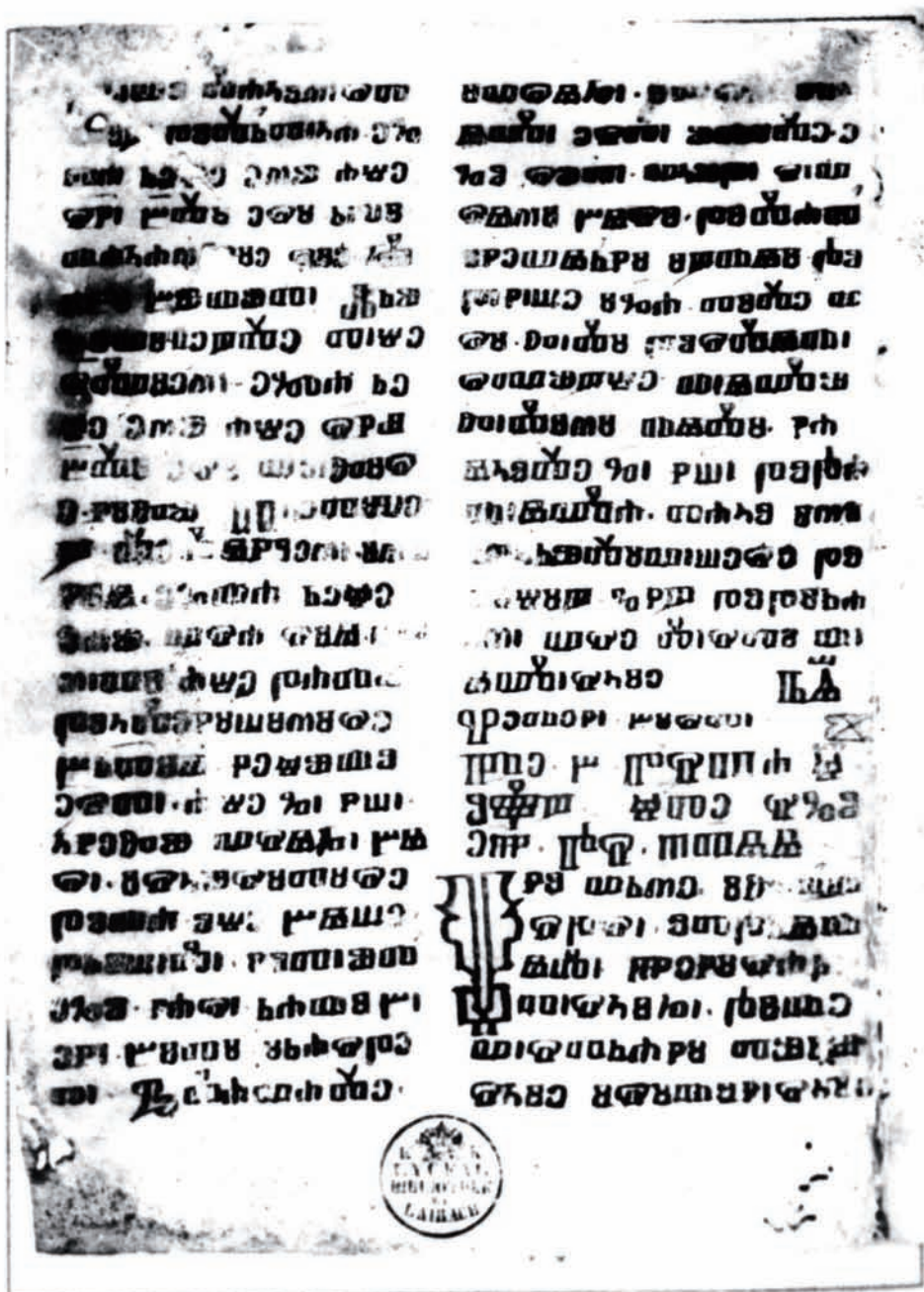
Dvolist glag. brevijara iz Trsta - Gradska biblioteka MS Misc. 81, 13. st. - 2'

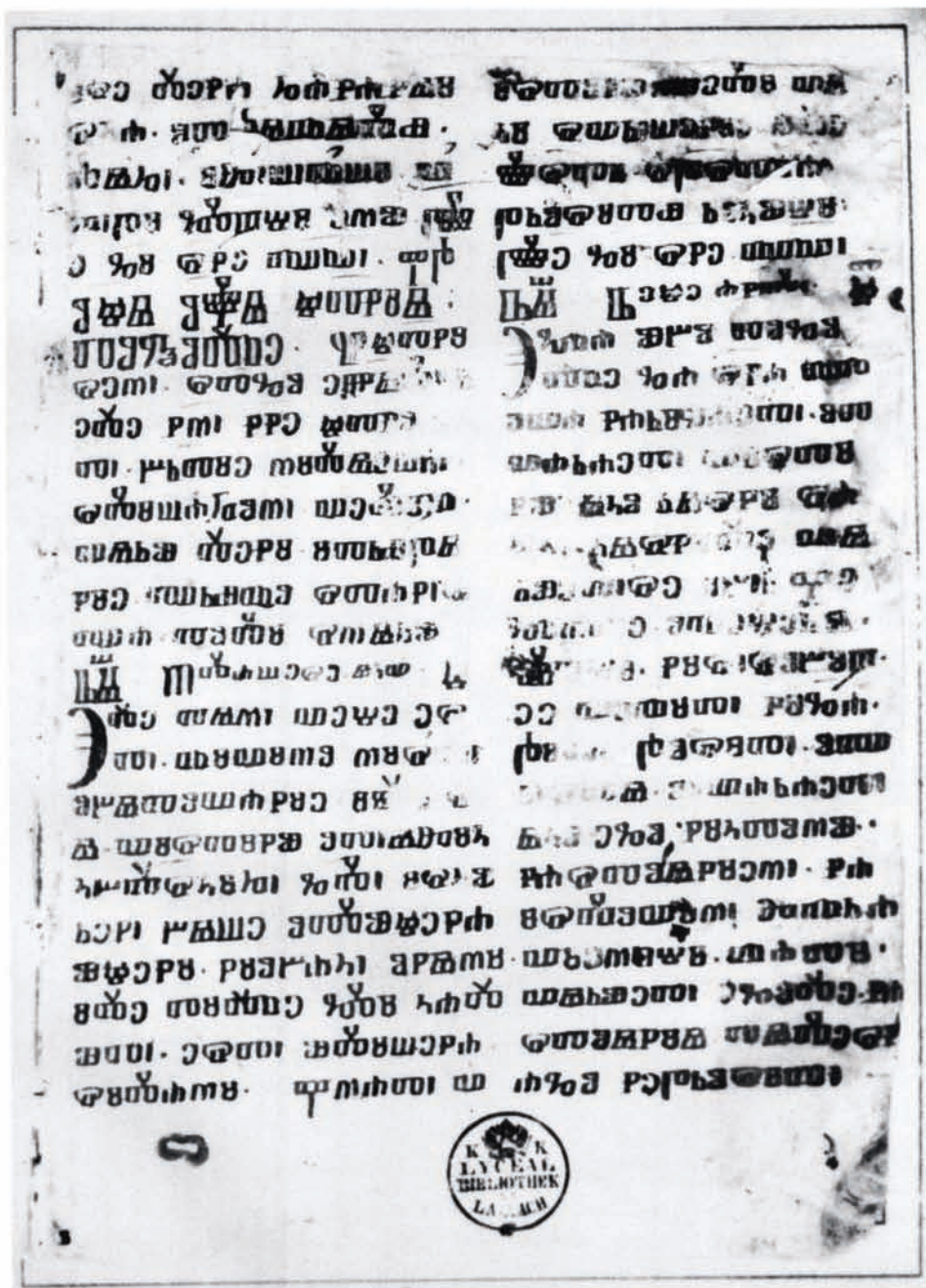
Dvolist glag. brevijara iz Trsta - Gradska biblioteka MS Misc. 81, 13. st. - 2°

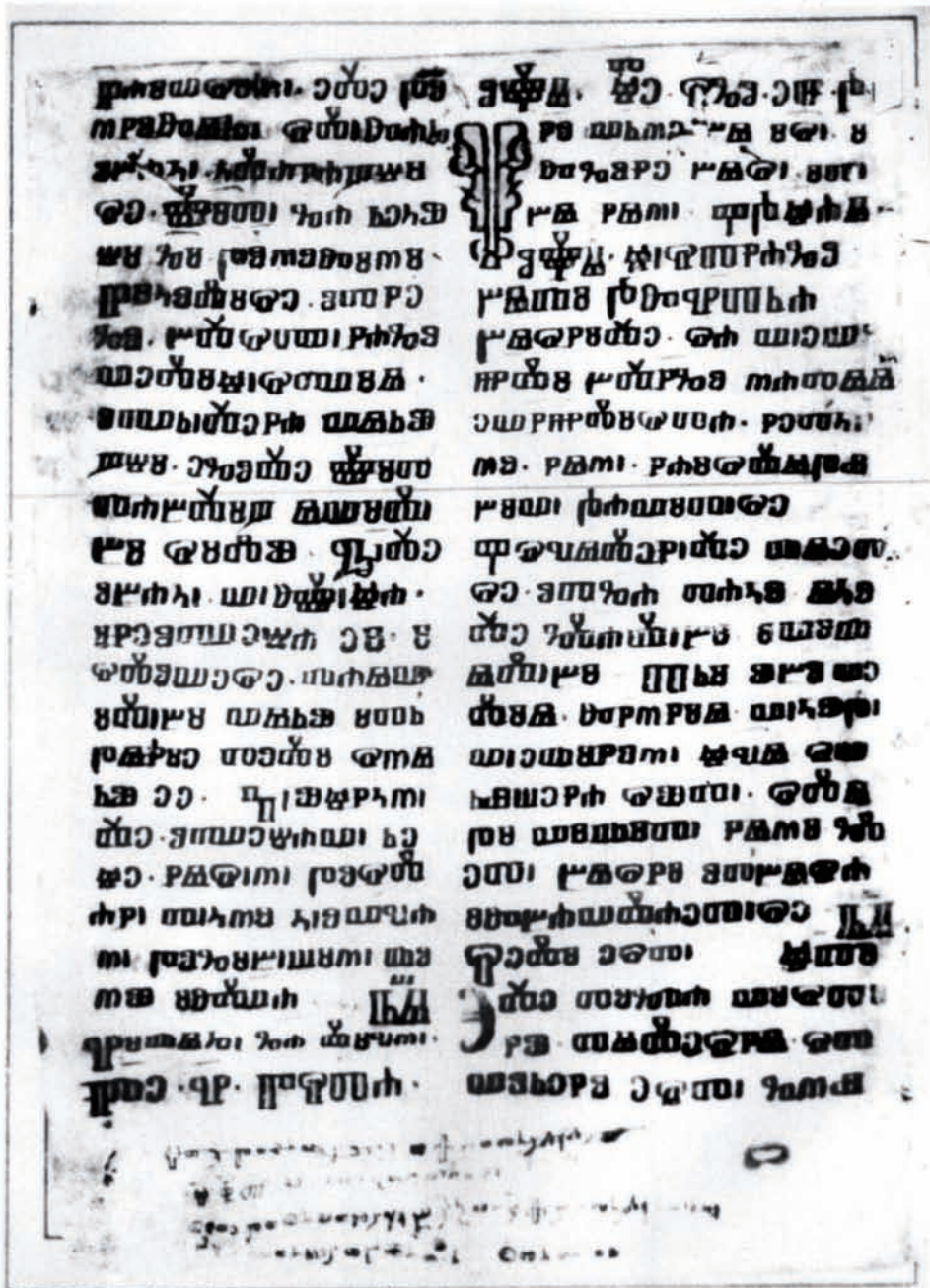
Ljubljanski homilijar, 13. st. - 1 ab

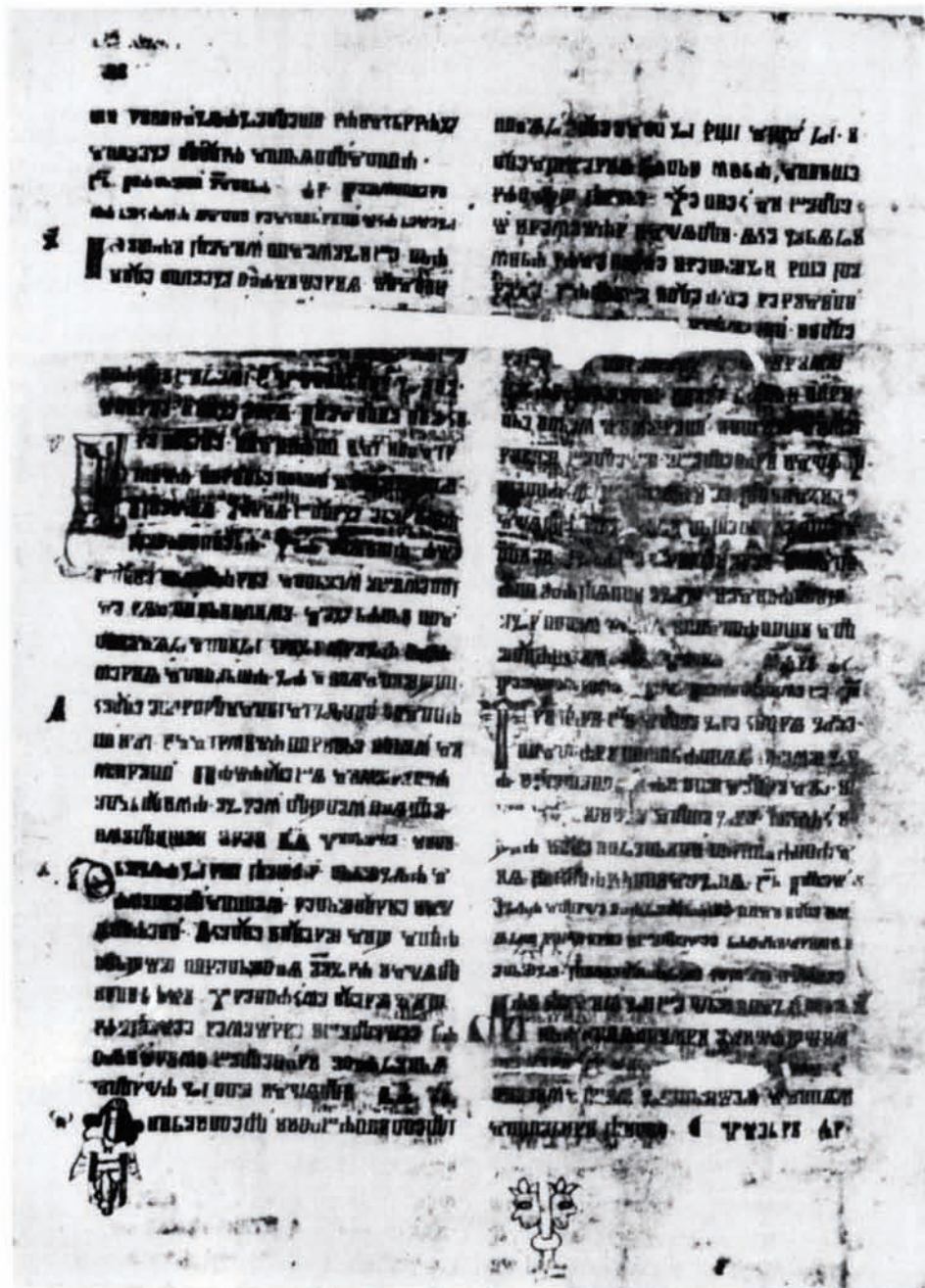
Ljubljanski homilijar, 13. st. - 1 cd

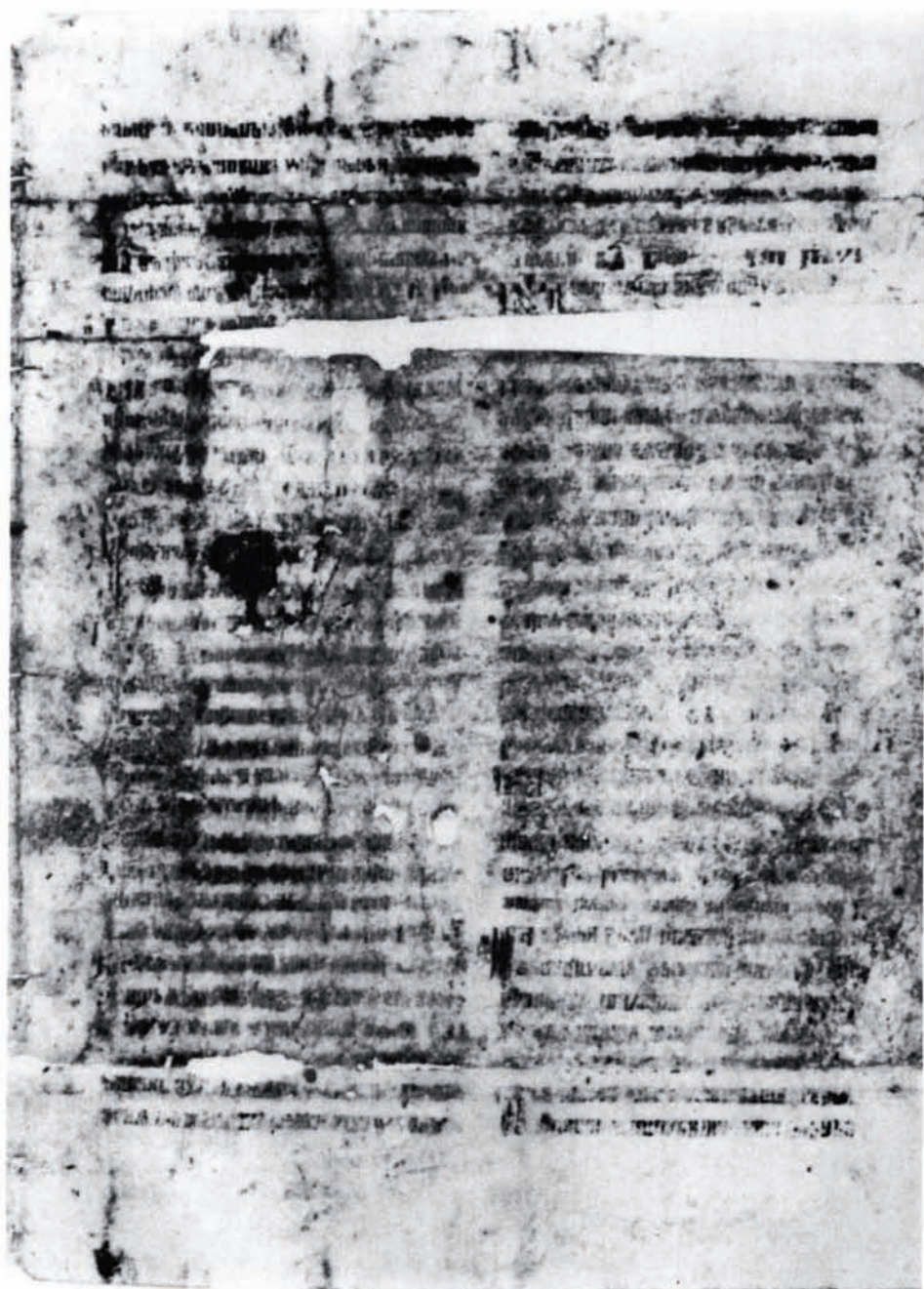
Ljubljanski homilijar, 13. st. - 2 ab

Ljubljanski homilijar, 13. st. - 2 cd

Güssinški list brevijara, 14. st. - 1 ab

Güssinški list brevijara, 14. st. - 1 cd

Sažetak

U radu se analizira sadržaj, struktura i donosi transliteracija osam sačuvanih fragmenata hrvatskoglagoljskih brevijara: 1. *Londonski* (Lond); 2. *Vrbnički ABCD* (Vb); 3. *List uz Novakov misal* (αNk); 4. *List na kraju Novakova misala* (βNk); 5. *List u Ročkom misalu* (αRoč); 6. *Dva lista 46 ab HAZU* (46 ab); 7. *Dva lista brevijara Gradske biblioteke u Trstu* (Ts 81). Ta dva posljednja odlomka pripadala su nekad istom kodeksu krčke lokacije. 8. *Dvolist Ljubljanskoga homilijara* (Ljub) Fragmenti 1-5 pripadaju temporalu adventskog ciklusa; fragmenti 6 i 7 predstavljaju sanktoral sa službama svetaca karakterističnih za hrvatsko glagoljaško područje, kamo su doprli vrlo rano iz Češke (sv. *Adalbert* i sv. *Vjenceslav*), a s Istoka sv. *Juraj*, sv. *Kuzma i Damjan* i *Rodenje Marijino*, lokalna svetkovina, koji nisu potvrđeni na Zapadu u 11. st. Na stariju tradiciju upućuje broj od tri dnevna velika časa: Jutarnja, Matutin i Večernja mjesto osam kanonskih časova, a od elemenata nedostaju himni, dok neke himne predstavljaju samo njihovi incipiti. Neki sastavni elementi: antifone, rešponi, berši i oracije ne pojavljuju se u mlađim plenarnim brevijarima 14.-15. stoljeća, jer su se tokom stoljeća gasili i nestajali iz latinskih kodeksa, što se odrazilo u našim glagoljskim odlomcima.

Zapad je povećao stabilan broj od 7 poznatih rimskih adventskih O-antifona za Magnificat na Večernjoj na 12. Glagoljski odlomci čuvaju 3 takve: *Lond*: *O Erusolime grade - O Jerusalem*; αNk: *O cêsarû mirotvorni - O Rex pacifice* i *O Dêvo dêvû - O Virgo Virginum*. Ove dvije u αNk mijenjaju funkciju i distribuciju, jer mogu biti obične antifone, a ne samo da preludiraju Magnificat na Večernjoj. *Lond* donosi rijedak rešpon *Vzvêšćeno bisi - Annuntiatum est* uz zapadno podrijetlo i neprihvaćenu ideju o "Conceptio per aurem" nekih zapadnih teologa.

Fragmenti sadrže i mali repertorij srednjovjekovnih oracija iz starih latinskih sakramentara 7.-10. st. koje su se također ugasile, a čuvaju ih izdanja Gelasianuma i Gregorianuma u Patrologia Latina (PL 74 i 78).

Odlomci su dragocjeni, jer grade mostove, koji spajaju hrvatskoglagoljske plenarne brevijare 14.-15. st. s evolucijom staroslavenskog časoslova starije redakcije 11.-13. stoljeća.

Summary

FRAGMENTS OF CROATO-GLAGOLITIC BREVIARIES OF THE OLDER REDACTION OF THE 13TH CENTURY

In her paper the author transcribes and analyzes the content and structure of the eight preserved fragments of Croato-Glagolitic breviaries: 1. *London* (Lond); 2. *Vrbnik ABCD* (Vb); 3. *A leaf following Novak's Missal* (αNk); 4. *A*

leaf at the end of Novak's Missal (βNk); 5. A leaf from Roč Missal (αRoč); 6. Two leaves 46 ab HAZU (46 ab); 7. Two leaves from the breviary of The City Library in Trieste (TS 81). These two last fragments once belonged to the same codex of the Krk location. 8. Two pages of *Ljubljana homiliary* (Ljub) Fragments 1-5 belong to the temporal of Advent cycle; fragm. 6-7 belong to the sanctoral with offices of saints characteristic for the Croatian Glagolitic area where they came very early from Bohemia (st. Adalbert and st. Wenceslas) and from the East (st. George, SS. Cosmas and Damian, the Birth of Mary, a local fiest) which have not been found in the West in the 11th century. The number of three big hours a day implies older tradition: Matin, Laud, Vesper instead of eight canonic hours. Hymns are missing while some elements are represented only by their incipits. Some constituent elements: antyphones, responses, verses and orations do not appear in younger plenary breviaries from the 14th and 15th centuries for during the centuries they disappeared from Latin codices. This was also reflected in Croatian Glagolitic fragments.

In the West the stable number of seven well-known Roman advent O-anthiphons for Magnificat on the Vesper has been increased to 12. Glagolitic fragments have preserved three of them: *Lond: O Erusolime grade - O Jerusalem; αNk: O cesaru mirotvorni - O Rex pacifice and O Dêvo devy - O Virgo virginum*. The two in αNk have changed their function and distribution, for they not only prelude Magnificat on the Vesper but can serve as general antyphones as well. *Lond* brings a rare response *Vzveščeno bisi - Annuntiatum est* which has Western origin and an unaccepted idea "Conceptio per aurem" of some Western theologians.

Fragments contain a little repertory of medieaval orations from old Latin sacramentaries from the 7th to the 10th centuries which have also vanished, and are preserved by the editions of Galasianum and Gregorianum in *Patrologia Latina* (PL 74 and 78).

These fragments are precious, for they are a bridge which connects Croatian-Glagolitic plenary breviaries from the 14th and the 15th centuries with the evolution of Old Church Slavonic breviaries of the older redaction from the 11th to the 13th century.

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 12. lipnja 1991.

Autor: Marija Agnezija Pantelić

Staroslavenski zavod, Zagreb